

Târîh-i Varadin Der Zemân-ı Sultân Ahmed Bin İbrahim

Hatice Oruç*

Öz

1694 Avusturya Seferi, Osmanlılar tarafından 1526 senesinde fethedilen ve 1687 senesine kadar 161 yıl Osmanlı idaresinde kaldıktan sonra Habsburgların eline geçen Varadin (Sırpça Petrovaradin; Macarca Pétervárad) kalesi üzerine gerçekleştirilmiştir. Sefer, sadrazam Sürmeli Ali Paşa tarafından idare edilmiş ve Kırım Hanı Selim Giray ile Orta Macar Kralı İmre Thököly de askerleri ile birlikte bu seferde Osmanlı ordusu yanında yer almıştır. 23 gün devam eden muhasara nihayetinde kötü hava durumu sebebiyle kaldırılmıştır.

1694 Varadin muhasarası Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunan *Târîh-i Varadin Der Zemân-ı Sultân Ahmed bin İbrâhîm Hân* başlıklı anonim bir Osmanlı kroniğine konu olmuştur. Yazarının adı belli olmamakla birlikte, anlatımlarından sadrazam Ali Paşa'nın maiyetinden biri olduğu ve sefere iştirak ettiği anlaşılmaktadır. Bir sefer-ruznamesi niteliğinde olan eser, 1694 Avusturya seferini ve dolayısıyla Varadin kalesinin muhasarasını baştan sona gün be-gün anlatmaktadır. Eserde ordunun yola çıkışından itibaren uğradığı menziller, buralarda yaşanan hadiseler, düzenlenen alay merasimleri, askerinin sayısı, kullanılan hafif ve ağır silahların isim ve nitelikleri, geçit yerlerinde alınan emniyet tedbirleri, nehirler üzerine köprüler inşası, donanmanın mevcudiyeti, gemilerin isim, miktar ve nitelikleri, divan toplantıları gibi sefer ile ilgili çok çeşitli konuya yer verilmiştir. 1694 Osmanlı-Avusturya seferinin detayları ile ortaya konulması yanında *Târîh-i Varadin*, Osmanlı'da askerî bir sefer organizasyonunun tasviri açısından da son derece önemli bir kaynaktır. Bu çalışma, Topkapı Sarayı Müzesi Yazma Eser Kütüphanesi'nde Revan 1312 referans numarada kayıtlı söz konusu bu el yazmasını değerlendirmeyi ve transkripsiyonunu yayınlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Varadin, Osmanlı, Avusturya, 1694.

The History of Varadin in the Time of Sultan Ahmed- Son of İbrahim Han

Abstract

The 1694 Austrian military expedition was carried out on the Fortress of Varadin (Serbian: Petrovaradin, Hungarian: Pétervárad), which had been conquered by the Ottomans in 1526 and held for 161 years. The expedition commanded by Grand Vizier Sürmeli Ali Pasha was supported by Crimean Khan Selim Giray and the Central Hungarian King Imre Thököly. The siege lasting for 23 days was finally removed due to poor weather conditions.

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümü, Ankara /TÜRKİYE, horuc@ankara.edu.tr ORCID: 0000-0003-2185-1640 DOI: 10.37879/belgeler.2021.51

The Siege of Varadin was the subject of an anonymous Ottoman chronicle entitled *Târîh-i Varadin Der Zemân-i Sultân Ahmed bin Ibrahim* (The History of Varadin in the Time of Sultan Ahmed- Son of Ibrahim Han). Although the name of the author is not given, it seems to be one of Grand Vizier Ali Pasha's attendants who participated in the expedition. This chronicle gives a daily account of Austria's campaign and siege of Varadin. The work includes information on a wide range of topics such as the numbers of the soldiers in each army, their route and incidents that took place on their way, their weaponry, safety precautions, navy and their vessels as well as regiment ceremonies and divan meetings. In addition to presenting the 1694 Ottoman-Austrian expedition in detail, *Târîh-i Varadin* is also an extremely important resource in terms of the representation of a military expedition organization in the Ottoman Empire. The present study aims at evaluating and providing a full transcription of this manuscript held at Topkapı Palace Museum Manuscript Library under registry number Revan 1312.

Keywords: Petrovaradin, Ottoman, Habsburg, 1694.

Giriş

1683 Viyana hezimetini sonrasında, Osmanlı'ya karşı Avusturya, Venedik ve Lehistan arasında kutsal ittifak kurulmuş, daha sonra bu ittifaka Rusya da dâhil olmuş ve böylece 1699 Karlofça Anlaşmasına kadar Osmanlı Devleti ile söz konusu ittifak devletleri arasında on altı yıl süre ile savaşlar meydana gelmiştir. Bu çalışmada bu ittifak güçlerinden Avusturya'ya karşı girişilen 1694 seferini-Varadin muhasarasını anlatan bir el yazması konu edilmekte; önce eser ile ilgili kısa bir değerlendirme yapılmakta ve sonra transkripsiyonuna yer verilmektedir.

Tuna nehri kıyısında konumlanmış olan Varadin (Sırpça Petrovaradin; Macarca Pétervárad) kalesi, günümüzde Sırbistan sınırlarında Voyvodina bölgesinde bulunmaktadır. Varadin kalesi Mohaç seferi ile birlikte 27 Temmuz 1526 tarihinde sadrazam Makbul İbrahim Paşa tarafından fethedilmiştir¹. Kale, Budapeşte-İstanbul yolu üzerindeki konumu sebebiyle Osmanlı hâkimiyetinde bulunduğu sürece önemli bir lojistik merkez olarak kullanılmıştır. 1683-1699 Avusturya- Osmanlı savaşları devam ederken ilki 1687'de olmak üzere birkaç kez el değiştirmiş (1687'de Avusturya, 1688'de Osmanlı, 1689'da Avusturya, 1690'da Osmanlı) ve nihayet 1691'de Avusturya elinde kalmıştır. Bunun akabinde Avusturya 1692'de kalenin yeniden düzenlenmesi ve tahkimi için büyük bir faaliyet başlatmıştır. Bu çalışmalar esnasında *Leopold* burcu, üst kalenin güney ve doğu kısımları inşa edilmiş, kalenin güneyine iki savunma hattı kazılmış (yaklaşık 14.000 asker alacak kadar), kenarlarına sekizer topun yerleştirildiği iki köprü inşasıyla kale ile Tuna'nın sol kıyısı arasında irtibat sağlanmıştır. Tuna'da ise top atışlı gemiler demirlenmiş; toplarla mücehhez 9 kalyon köprü hizasında savaşa hazır hale getirilmiştir. Karşı yakada ise 19.000 Macar ve Avusturya süvarisi mevzilenmiştir². Kale 1694

1 Nicolae Iorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, çev. Nilüfer Epçeli, C 2, İstanbul 2005, s. 335; Bekir Kütükoğlu, "Varadin", *MEB İA*, C 13, İstanbul 1986, s. 204.

2 Dimitrije Trifunović, "Petrovaradin", *Enciklopedia Jugoslavije*, C 6, Zagreb 1965, s. 484-485. Bekir Kütükoğlu, "Varadin", s. 205.

yılında sadrazam Sürmeli Ali Paşa kumandasında Osmanlı askerî güçleri tarafından muhasara edilmiş ancak olumsuz hava şartları sebebi ile bir sonuç alınamamıştır.

Eser: Eser, Topkapı Sarayı Müzesi Revan Kitaplığında 1312 referans numarası ile kayıtlıdır. Toplam 42 varaktan oluşmaktadır. Ölçüleri 295 x 175 mm.'dir. Mıklepli ve şemseli vişneçürüğü renginde deri bir cildi bulunmaktadır. Mıklebinde de şemsesi vardır. Cildin içerisi ebru ile kaplıdır. Serlevha müzehhep ve cetveller yaldızlıdır.

İç kapak olarak nitelendirilebilecek ilk varakta eserin adı kaydedilmiştir. Buna göre eser *Târîh-i Varadin Der Zemân-ı Sultân Ahmed bin İbrahim Hân* ismini taşımaktadır. Bir sonraki la nolu varakta ise bir mühür ve hemen mührün altında yine eserin ismi kaydedilmiştir. Ancak burada kitabın isminin *Târîh-i Varadin* şeklinde bir öncekine göre daha kısa formda kaydedildiği görülmektedir. İsmi altına “*be-hatt-ı nesh, satır 15*” kaydı düşülmüştür. Bununla metnin nesih hatla yazıldığı ve varakların 15 satır olarak düzenlendiğine işaret edilmektedir. Mührün içerisinde Araf suresinin 45. ayeti ve Sultan III. Osman’a ait bir tuğra bulunmaktadır. Revan 1312 numaralı bu nüsha tektir, başka bir nüshaya tesadüf edilmemiştir.

Müellif: Eserin müellifi belli değildir. Aslında, müellif eserde kendisinden bahsetmekle birlikte ismini zikretmemiştir. 1694 Avusturya seferine memur olan sadrazam Ali Paşa’dan “*velî-ni metimiz ve efendimiz*”³ şeklinde bahsetmesinden, onun maiyetinde olduğu anlaşılmaktadır. Metnin sonrasında birkaç yerde daha sadrazamın hizmetinde bulunduğunu belirtmektedir. Mesela, Hisarcık menziline varıldığında buraya bir buçuk saat mesafede bulunan ve Tuna üzerinde önemli bir kale olan Semendire’ye sadrazam at üzerinde gitmiş, menzile geri dönüşünde ise donanma-yı hümayun şaykalarından birisine binmiştir. Müellifimiz de hizmetinde bulunmasından dolayı şaykaya sadrazamla birlikte binmiştir: “*Bu hakîr dahi sa’âdetlü sadr-ı a’zam hazretlerinin hıdmet-i aliyeleriyle şaykaya ma’ân süvâr olmuşidim.*” Hatta sadrazam şaykada bulunan “hademe” ile “evrâd ü ezkâr” ile meşgul iken kendisine Tuna Kapudanı Ali Paşa ile müzakere izni vermiştir.⁴ Varadin kuşatmasının devam ettiği günlerde de müellif yine kendisini sadrazamın hizmetinde olarak tanımlamaktadır: “*Yevm-i mezbûrda sadr-ı a’zam hazretleri bizzat guzât-ı İslâmî görmek için birkaç kulları ile ova tarafında geşt ü gûzar ve bir mahalde nişest-karâr buyurub bu hakîr dahi mülâzim-ı rikâb-ı hıdmetleri idim.*”⁵ Nihayet, tüm bu kayıtlar bize müellifin sadrazam Sürmeli Ali Paşa’nın maiyyetinde ve hizmetindeki yakın adamlarından biri olduğunu göstermektedir. Bunun dışında hakkında başka bir bilgi mevcut değildir.

Telif Sebebi: Müellif, esere giriş kısmında namdar padişahların eserleri ve haberlerini kaydetmenin eski tarihçilerin ve düzgün hitabeti olan eğitilmiş kimselerin tavrı olduğunu, ayrıca eski eserlerin incelenme ve araştırılmasının gelecek kuşakların doğruyu bulmalarına sebep olacağını ve bunun fayda ve kazanımlarının izahtan müstağni olduğunu belirtmektedir. Bun-

3 *Târîh-i Varadin*, vr.2b.

4 *Târîh-i Varadin*, vr.10a.

5 *Târîh-i Varadin*, vr.28a.

dan dolayı, Sultan II. Ahmed zamanında vezaret mührü kazanan ve sadaret makamına oturarak sadrazam ve sipehsalar olan Ali Paşa 1105/1694 senesinde Engürüs seferine memur edildiğinde bu seferin günlük hadiselerinin kaydedilmesi ismini bilmediğimiz müellifimizin gönlünde yer etmiştir. Ancak bu konuda yetenek ve kudretten yoksun olmasının onu engellediğini ve bu ilimde beceri noksanlığının cesaretini kırdığını, bundan dolayı da bir kaç gün devam etme ya da vazgeçme konusunda tereddüt içerisinde kaldığını, zamanın münsîhlerinden bazı dostlarına sığınarak bu işi onların yapmalarını istediğini ancak müspet bir cevap alamadığını yazmaktadır. Dostları onu çeşitli bahanelerle reddetmişlerdir. Hatta bazıları bunca uğraş ile meşgul iken böyle bir hayal tuzağına düşmek nasıl bir beladır diyerek bezginliklerini ortaya koymuşlardır. Nihayetinde iş başa düşmüş ve seferin günlüğünü anonim müellif kendisi üstlenmiştir. Eserini yazarken, tarihçilerin geleneği olan ifrat ve mübalağadan uzak kaldığını ve sadece vakayı beyan ile yetindiğini belirtmektedir. Okuyucudan hatalarını görmezden gelmesini ya da mertlik gösterip kalemi ile bu hataları tashih etmesini dilemektedir.

Eserin Türü: Anonim müellif, 1105/1694 senesinde karar verilen Avusturya seferini, ordunun Edirne'den hareketinden itibaren kayıt altına aldığı ve bu bağlamda yirmi üç gün devam eden Varadin kuşatmasını günü gününe anlattığı bir eser kaleme almıştır. İsmi *Târîh-i Varadin* olmakla birlikte, eser bir tarih kitabından ziyade bir *sefer ruz-nâmesi* ya da bir *gazâ-nâme* niteliği taşımaktadır.

Eserde birine ithaf edildiğine dair bir ibare bulunmamaktadır. Ancak, müellifin bu eseri maiyetinde bulunduğu sadrazam Sürmeli Ali Paşa (öl.1106/1695) adına yazmış olduğu tahmin edilebilir. Nitekim sadrazam Sürmeli Ali Paşa eserde merkezî şahsiyet olarak zuhur etmektedir. Müellif, fırsat buldukça sadrazam için övgü dolu sözler etmekten de geri durmamıştır.

Muhtevası: *Târîh-i Varadin*, serlevhalı müzehhep varak 1b'de besmele, Allah'a hamd ü sena ve Hz. Peygambere salavât ve ardından dönemin padişahı II. Ahmed'e ve sadrazam Sürmeli Ali Paşa'ya övgü ve dualar ile başlamaktadır.

Müellif öncelikle bu eserin kaleme alınma sebebi ve önemini açıklamakta, akabinde Sadrazam Ali Paşa komutasındaki askerinin 5 Zilkade 1105 (28 Haziran 1694) tarihinde Edirne'den hareketi ile sefere dair anlatımlarına geçmektedir⁶. Aynı gün askerinin sultan II. Ahmed önünde alay tertip etmeleri ve ordunun sefere uğurlanması ile ilgili diğer merasimler detaylı bir şekilde anlatılmaktadır. Huzura kabul edildiği vakit sadrazam, sultan ile yarım saatlik bir görüşme gerçekleştirmiş ve nihayet sultan kendisine iki samur kürk hediye etmiştir. Bundan sonra rikab-ı hümayun kaymakamı vezir Abdullah Paşa, buraya iki saatlik mesafede yemek çadırları kurdurmak suretiyle büyük bir ziyafet vermiş ve sefere memur olmayan devlet erkânı ile veda edilmiştir. Sefer öncesi bu merasimlerde sultan ve sadrazam tarafından kimlere ne tür kıyafetler hediye edildiği de kaydedilmiştir. Edirne'den hareketle ordu üç saat mesafede Kemal Çayırı denen menzil mahalline ulaşmıştır.

6 *Târîh-i Varadin*, vr.3a.

Müellif, önce menzillere göre anlatıma başlamıştır, tarih vermeden ulaşılan bir menzilin adını kaydetmekte ve saat olarak bir önceki menzile mesafesini belirtmektedir. Tarih vermediği halde bazı menzillerdeki hadiseleri, o menzile varıldığı güne atfen olsa gerek, “yevm-i mezbûrda” şeklinde anlatmaktadır. Edirne’den yola çıkıldığı 5 Zilkade (28 Haziran)’den 21 Zilkade (14 Temmuz)’ye kadar tarih düşülmemiş, bundan sonra bazen günün rakam ve ayın kısaltma harfleriyle yazılması şeklinde tarihleme yapılmıştır. Başlarda müellifin bazı tarihleri iki defa yazdığı görülmektedir. Mesela varak 5a’da 21, 22, 25 ve 27 Zilkade tarihleri kaydedilmişken, aynı tarihlere varak 6a-6b’de de rastlanmaktadır. İlkinde ordu Filibe menziline ve diğerinde ise Sofya menziline. Bundan dolayı Filibe menzili anlatılarında tarihlerin sehven yazıldığı, bunların gerçekte 11, 12, 15 ve 17 Zilkade olduğu düşünülebilir. Zilkade ayının yirmi sayısı ile başlayan günleri ise Sofya menzili için geçerli olmalıdır. Tarihleme ile ilgili rastlanan bir yazım da günlerin *yevmü’l-Cum’a*, *yevmü’s-sebt* vs. şeklinde herhangi rakamsal bir gösterge olmaksızın yazılmasıdır⁷. Bu tür tarih yazımı Varadin muhasarasının anlatımları esnasında kullanılmıştır. Bu muhasarayı anlatan ve olayları günü gününe kaydeden çağdaş bir kaynağın mevcudiyeti, bizim buradaki günleri doğru tarihlememizi kolaylaştırmaktadır. Bu kaynak Osmanlı ordusu yanında savaşa katılmış olan Orta Macar Kralı İmre Thököly’nin günlüğüdür. Varadin muhasarasını içeren günlüğünde, İmre Thököly muhasaranın birkaç gün öncesinden not tutmaya başlamış ve her gün tarih atmak suretiyle muhasaranın gidişatını sonuna kadar kaydetmiştir (1 Eylül- 4 Ekim 1694 tarihleri arası)⁸.

Eserde, varılan her menzille ilgili detaylı bilgi yer almamaktadır. Müellif, bazen sadece menzilin ismini zikretmekle iktifa eder. Mesela, Kemal Çayırı, Harmanlar, Uzunca Abad⁹, Hasan Paşa¹⁰ gibi bazı menziller sadece ismen kaydedilmişlerdir, buralarda ordunun faaliyetlerine dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bazen de Papaslu¹¹, Yeniköy¹² ve Musa Paşa Palankası¹³ menzillerinde olduğu gibi, tek cümlelik kısa bir açıklamaya yer verir. Gerçekte, menziller ile ilgili anlatımların yoğunluğunun, menzilde meydana gelen hadiselerin önemine ya da bir menzilde ikamet süresinin uzunluğuna göre değiştiğini söylemek mümkündür. Mesela Sofya menziline on bir gün kalınmış ve buraya ait anlatımlar da pek çok menzile kıyasla daha uzun olmuştur.¹⁴

7 *Târîh-i Varadin*, vr. 23a-34a.

8 Bk. Hüseyin Şevket Çağatay Çapraz, “İmre Thököly Gözüyle Osmanlı İmparatorluğu’nun 1694 Petrovaradin Kuşatması”, *Akademik Bakış*, 3/6 (2010), s. 123-176.

9 *Târîh-i Varadin*, vr.4b.

10 *Târîh-i Varadin*, vr.9b.

11 *Târîh-i Varadin*, vr.5a.

12 *Târîh-i Varadin*, vr.5b.

13 *Târîh-i Varadin*, vr.7b.

14 *Târîh-i Varadin*, vr.6a-7a.

Tablo 1: 1694 Varadin Muhasarasında Ordunun Sefer Güzergâhı

Menzil Adı	Bir Önceki Menzile Saat Olarak Mesafesi*	İkamet Süresi*
Edirne (Hareket tarihi 5 Zilkade 1105/28 Haziran 1694)		
Kemâl Çayırı	3	
Cisr-i Mustafa Paşa	3	
Harmanlu	6	
Uzunca Abad-ı Hasköy	6	
Kayalu	6	
Papaslu	6	
Filibe	6	6 gün
Tatar Pazarı	6	1 gün
Yeniköy	4	
İhtiman	8	
Yenihan	6	
Sofya	6	11 gün
Halkalu	6	
Sarı Pirot	7	
Şhirköyü (Mukâbele-i Şhirköyü)	5	
Musa Paşa Palankası	6	
Niş	9	
Aleksinçe	6	
Kınalı Oğlu Çiftliği	6	
Parakin	6	
Yagodine	5	
Bataçine	6	
Hasan Paşa	6	
Kolar	6	
Hisârcık	5	
Çeşme	-	
Belgrad (Belgrad'a varış 23 Zilhicce 1105/15 Ağustos 1694)	-	19 gün
Zemun	-	2 Gün
Belegiş	3	
Slankamen		
Varadin		

* Mesafe aralığı ve ikamet süresi eserde belirtildiği takdirde burada gösterilmiştir.

Müellif, yolculuk esnasında ordunun geçtiği menzilleri belirtmek suretiyle bir sefer yol haritası çıkartmakta, ordunun güzergâhının belirlenmesini sağlamaktadır. Yol boyunca çeşitli menzillerde orduya yeni katılan yeniçeri ya da eyalet askeri hakkında da önemli bilgiler vermektedir. Bundan önce, daha Edirne'den hareket esnasında sadrazam için günlük tayinatları verilmek suretiyle tedarik edilen kapıkulunun sayısını vermektedir¹⁵. Bu sayı eserden aynen alıntılanarak aşağıda verilmektedir.

Tablo 2: Sadrazam Sürmeli Ali Paşa'nın 1694 Varadin Muhasarası İçin Günlük Ücretleri Ödenmek Üzere Yazılan Kapıkulu

	Nefer Sayısı
Piyâde-i Bosna	1.000
Piyâde-i Arnavud	1.000
Piyâde-i Silifke	1.000
Piyâde-i tüfenkçi	330
Sağ ve sol kol süvâri	386
Gönüllüyân ve divâneğân	262
Tatarân	120
Süvârî-i Adana levendâtı	300
Ağayân-ı Enderûn ve çukadâr ve mehder	250
Kara Kullukcu	603
Kapucıbaşı-ı ağayân	130
Vâcibü'r-ri'âye ber vech-i tahmîn	1.500
Yekûn neferen	6751*
* Müellif 6751 olarak kaydetmiştir, ancak verilen tüm rakamlar hesaplandığında yüz fazla ile 6851 nefer etmektedir.	

Bu listede adı geçen bazı askerinin de yolculuk esnasında orduya dâhil olduğu görülmektedir. Mesela 1.000 nefer olarak yazılan Silifke piyadesi Tatar Pazarı menziline¹⁶, 1.000 nefer Arnavud levendatı ise Niş menziline¹⁷ orduya dâhil olmuştur. Farklı menzillerde orduya yeniçeriler katılmaktadır. Mesela 6 gün ikamet edilen Filibe menziline önce 9 ve sonra 5 bayrak yeniçeri gelmiştir. 11 gün ikamet edilen Sofya'da ise orduya farklı günlerde ve sayılarda toplam 31 bayrak yeniçeri katılmıştır. Eyalet askerlerinin de hangi menzilde orduya ulaştıklarını tespit etmek mümkündür. Ancak burada sadece hangi eyalet ya da sancağın askerinin kimin idaresinde geldiği belirtilmekte sayıları hakkında genelde bilgi verilmemektedir. Mesela Sivas Beğlerbeği Mahmud Paşa'nın eyaleti askeri ile birlikte orduya katılışı Yeniköy menziline

15 *Târîh-i Varadin*, vr.4a.

16 *Târîh-i Varadin*, vr.5a.

17 *Târîh-i Varadin*, vr.6a.

gerçekleşmiştir¹⁸, Sofya’da iken orduya katılan beylerbeyi ve sancak beyleri arasında Karaman Beylerbeyi Mustafa Paşa, Hamid sancağı mutasarrıfı Süleyman Paşa, Kastamonu sancağı mutasarrıfı İbrahim Paşa, Ayıntab sancağı mutasarrıfı Abdulkâdir Paşa ve Akşehir sancağı mutasarrıfı Abdünnebi Paşa bulunmaktadır (25 Zilkade 1105/18 Temmuz 1694)¹⁹, Kastamonu sancağı beyinin gelişi burada görüldüğü üzere Sofya menziline rastlasa da, bu sancağın zuama ve erbabı Bolu sancağınıniki ile birlikte çok daha önce Kayalu menzilinde orduya dâhil olmuşlardı²⁰. İçil ve Tarsus eyaleti zuama ve erbab-ı timarı da Sofya menzilinde orduya ulaşmışlardır. Maraş beylerbeyi Hasan Paşa Niş’te²¹, Adana beylerbeyi İbrahim Paşa Hisarcık’ta²², Rumeli beylerbeyi Mahmud Beğzâde Mahmud Paşa Kolar’da²³ orduya yetiştiriler. Hepsinin orduya seferin hangi evresinde katıldıkları kayıtlı olmasa da çeşitli vesilelerle diğer eyalet ve sancak beylerinin isimleri de zikr edilmektedir. Anadolu beylerbeyi Mısırlîzâde İbrahim Paşa, Delvine sancağı mutasarrıfı Kaplan Paşa, Avlonya ve Köstendil sancakları mutasarrıfı Cafer Paşa, Ohri sancağı mutasarrıfı Ömer Paşa, Niğbolu sancağı mutasarrıfı Ali Paşa, Malatya sancağı mutasarrıfı Hasan Paşa yine seferde yer alan isimler arasındadır. Bosna beylerbeyi Mehmed Paşa, Gabele kalesi muhasarasına gönderilen askere başbuğ tayin edilmiş olduğundan²⁴, 2.000 Bosna levendatı Varadin seferine Fazlı bölükbaşı başbuğluğunda katılmıştır²⁵. Bu bilgiler eyalet askerinin seferdeki varlığını göstermenin yanında, dönemin idari taksimatı ve idarecilerinin tespiti konusunda faydalı bilgiler sunmaktadır.

Müellif ordunun silah ve mühimmatı hakkında da bilgi vermektedir. Mesela 10 Muharrem 1106 (31 Ağustos 1694) tarihinde 22 balyemez ve kolonborna, 60 şahî ve 12 havan topu 3.200 kantar barut, 16.000 adet kazma, 30.000 kürek, 20.000 top miktarı cephane ve mühimmatın Belgrad’dan kara yoluyla ve Tuna nehri üzerinde gemilerle Zemun’a naklinin emredildiğini bildirmektedir²⁶.

Sefere katılan donanma ile ilgi müellifin verdiği bilgi bir anlamda sadrazamı da övmeye yöneliktir. Müellifin bildirdiğine göre donanmanın; çekdiri misali kalyete adı verilen 10 adet gemisi (yedişer vukiyye koğuş ve dörder saçma topu- 200’er silahlı levendat); 40 adet fırkatası (üçer vukiyye gülle atar koğuş, dörder saçma topu ve yan topu - 120, 100 ve 80 nefer tüfenkli levendat); 51 adet ocaklık ve mirî şaykası (üçer top- 40’ar levendat); 80 üstüaçık tabir olunur kayığı (asker, top ve mühimmat nakli için dokuzar neferli) bulunmaktadır²⁷. Müellif verdiği bu rakamların kayıkları hariç tutmak üzere toplam sayısını “*yüz seksen pâre yelken ve üçyüz*

18 *Târîh-i Varadin*, vr.5b.

19 *Târîh-i Varadin*, vr.6b.

20 *Târîh-i Varadin*, vr.4b.

21 *Târîh-i Varadin*, vr.8b.

22 *Târîh-i Varadin*, vr.11a.

23 *Târîh-i Varadin*, vr.9b.

24 *Târîh-i Varadin*, vr.14b-15a, 40a.

25 *Târîh-i Varadin*, vr.13a.

26 *Târîh-i Varadin*, vr.19a.

27 *Târîh-i Varadin*, vr.10b-11a.

altmış üç pâre tob ve sekiz bin üç yüz altmış nefer” şeklinde vermektedir. Donanma’nın bu duruma ulaşmasında Sadrazam Ali Paşa’nın rolünü şu cümlelerle belirtmektedir: “*mukad-demâ nehr-i Tuna üzerinde yirmi mikdârı ocaklık şaykasından mâ‘adâ cenk ü harb için vaz’ olunmuş bir pare kayık yoğidi. Sadr-ı a‘zam hazretleri yüz bir senesinde defterdârlıkları eyyâmında yirmi mikdârı firkate ihtirâ’ idüb devlet-i ‘âliyyeye kati vâfir nef’î müşâhede olunmağla elhamdilüllahi te‘âlâ zemân-ı sadâretlerinde bu mertebeye bâliğ oldu*”²⁸. Bu sefer esnasında Tuna Kapudanı Ali Paşa’dır.

Eserde dikkat çeken hususlardan birisi, ordunun ilerlediği güzergâhta geride bırakılan yerlerin güvenliğinin sağlanmasına verilen önemdir. Bununla ilgili müellif pek çok anlatıma yer vermiştir. Mesela bunlardan biri İhtiman menzili hakkındadır. Müellifin anlatımına göre İhtiman menziline iki derbend bulunmaktadır: Kapulu ve Kız derbendi. Cebehane ve tophane mühimmatları ile toplar Kız Derbendinden ve Sadrazam Kapulu derbendinden geçmişlerdir. Her iki derbende de çoğu zaman eşkıya toplanmakta ve gelip-geçen yolcuya saldırıda bulunmaktadırlar. Emniyetlerinin temini için mevcut derbentçilerinin yanında Kız derbendine Pazarcık kazasından ve Kapulu derbendine Samakov kazasından 80’er silahlı martalos getirilerek, Kız derbendine dergah-ı ali müteferrikalarından İbrahim ve Kapulu derbendine Filibe nazırı Ahmed Ağa mübaşir tayin edilmişlerdir. Ayrıca sefer dönüşünde her hangi bir kayıp ya da zarar söz konusu olur ise mübaşirlere tazmin ettirileceği ferman buyrulmuştur²⁹. Sefer esnasında güvenlik açısından önemli olan ve onarıma ihtiyaç hissedilen yerler de onarılmış ve muhafız yerleştirilmiştir. Mesela Vidin ve Niş arasında yer alan Bana’nın “*istîlâ-i kefereden ahâlîsi perîşân ve kasabası harâb olub ziyâde haydûd mecma‘ı ve mürûr u ‘ubûr iden ebnâ-i sebîli rencîde ve ta‘addî üzere oldukları i‘lâm olunmağla*” palankasının onarımı ve muhafazası için 300 nefer tahriri kararlaştırılarak bu konuda mübaşirler atanmıştır³⁰. Ya da Parakin (Paracın)’de olduğu gibi dağlar ve تنها yerlerde yaşayan reaya tüm tekâlifden muaf kılınmış ve ilk yıl için öşür vergisi kaldırılmış; şimdiye kadar haydutluk edenler bundan böyle raiyyet kabul edilerek eşkıyalıktan vazgeçmeleri halinde palankalar etrafında yerleşip cizyesini ve öşrünü vermek üzere kendilerine “*istimâlet kağıdları*” gönderilmiştir.

Müellif, sefer esnasında askerin geçmesini sağlamak amacıyla büyük nehirler üzerine köprü inşa edildiğini de anlatmaktadır. Bununla ilgili ilk anlatı Morava nehri üzerine yapılan köprüye aittir. Bu nehir ordu güzergâhında Parakin menziline Yagodine menziline gidişte geçilmesi gereken azim bir nehirdir. Nehir üzerine bir köprü inşası emri ordu buraya ulaşmadan evvel verilmiştir. Bu iş için gedikli çavuşlarından Mahmud Ağa tayin edilmiştir. Ordu geldiğinde “*metîn ve müstahkem*” bir köprüyü hazır bulmuş ve karşıya geçmiştir. Malatya sancağı mutasarrıfı Hasan Paşa 500 silahlı askerle birlikte köprünün muhafazasına tayin edilmiştir³¹. Bir başka köprü Belgrad’dan Zemun’a geçmek için Sava nehri üzerine inşa edilmiştir. Belgrad menziline gelindiğinde

28 *Târîh-i Varadin*, vr.11b.

29 *Târîh-i Varadin*, vr.5b.

30 *Târîh-i Varadin*, vr.9a.

31 *Târîh-i Varadin*, vr.9a-9b.

köprünün inşasına hemen başlanmış ve beş gün içerisinde bitirilmiştir (23 Zilhicce/15 Ağustos ile 27 Zilhicce/19 Ağustos tarihleri arasında). Bu köprünün yapımı tamamlandıktan sonra yine Sava nehri üzerinde Çingene Adasına (Ada Ciganlija) yakın bir mahalde yeni bir köprü yapımına başlanmış ve muhafazasına eyaleti askeri ile Sivas beylerbeyi tayin olunmuştur³².

Müellif, sık sık askerin alay göstermesi ile ilgili kayıtlar düşmekte, bazen konuyla ilgili detaylı bilgi vermektedir. Mesela Belgrad'a iki saat mesafede yemek sayebanları kurulmuş ve daha önce Belgrad sahrasına varmış olan Anadolu ve Rumeli askeri ve diğer beylerbeyleri alay tertip etmişlerdir (13 Zilhicce/5 Ağustos). Alay düzenini, kimlerin hangi sıra ile alay gösterdiklerini, kimlere hilatler verildiğini, mutad olanın ve sadrazam tarafından ilk defa uygulananın neler olduğunu anlatmaktadır³³. Kırım Hanı El-Hâcc Selim Giray Han'ın 6 Muharrem 1106 (27 Ağustos 1694) tarihinde orduya ulaşması üzerine düzenlenen alay da yine teferruatı ile anlatılmaktadır³⁴.

Belgrad'da on dokuz gün kadar kalınmasında Sava nehrine yapılan iki köprünün tamamlanmasından ziyade Kırım Hanı ve askerinin gelişinin beklenmesi etken olmuştur. Bundan evvel daha Temmuz ortalarında Sofya'da iken Tatar askerinin gelmesi beklenmiş, bu sebeple on bir gün orada ikamet edilmiş ancak askerin o sırada henüz Akkerman hududunda olduğu haberi alınmıştır³⁵. Ordu Belgrad sahrasında iken 6 Muharrem (27 Ağustos) Cuma günü Kırım Hanı ve askerinin Semendire'ye ulaşması üzerine, büyük ve gösterişli bir alay tertip edilmiş ve ardından büyük bir ziyafet verilmiştir. Bu ziyafette 150 baş sığır, öküz ve koyun kesilmiş ve ayrıca 800 sahandan ziyade çeşit çeşit yemekler hazır edilmiştir. Müellifin ifadesine göre Tatar askerleri rüyalarında bile görmedikleri nefis yemekler yemişlerdir. Sadrazam Kırım Hanına büyük bir ihtimam ve iltifat ile muamele etmiş, aynı gece Hanı kendi otağında misafir etmiştir. Hanın yanında oğulları *Kalgay* sultan, Gazi Giray ve Saadet Giray sultan ile kardeşi oğlu Şehbaz Giray sultan bulunmaktadır ve sadrazam her birine samur kürkleri, birer kese akçe ve birer at hediye etmiştir³⁶. Tatar hanı ve maiyetine karşı sadrazamın cömert tavrı, ertesi gün savaş konusunda toplanan müşavere divanından sonra hana ve diğer sultanlara verdiği başka hediyelerde de gözlenmektedir³⁷.

İlginçtir ki müellif orduya ulaşmalarından itibaren Tatar hanı ve askerinden çeşitli vesilelerle sıklıkla bahsederken, kendisi ve askeri yine Osmanlı ordusu yanında savaşa katılmış olan Orta Macar Kralı İmre Thököly'den neredeyse hemen hiç bahsetmemektedir. İmre Thököly'nin adı sadece bir defa âdemlerinin Kerevit palankasının muhafazasına tayin edilmesi ile ilgili olarak "Kurus Kralı" şeklinde zikredilmiştir³⁸. Müellifin Thököly hakkındaki bu suskunluğunun sebebi ise belirsizdir.

32 *Târîh-i Varadîn*, vr.13a-14a.

33 *Târîh-i Varadîn*, vr.11b-12b.

34 *Târîh-i Varadîn*, vr.15b-16b.

35 *Târîh-i Varadîn*, vr.7a.

36 *Târîh-i Varadîn*, vr.17a.

37 *Târîh-i Varadîn*, vr.18a-18b.

38 *Târîh-i Varadîn*, vr.26a.

19 Muharrem 1106 (9 Eylül 1694) tarihinde ordu Varadin'e ulaşmış ve karargâh kurulmuştur. Müellif savaş ile ilgili anlatımlara geçmeden önce Varadin kalesi ve kalede savaş hazırlıkları hakkında bilgi vermektedir. Buna göre Tuna kenarında yüksek bir mevkiye kurulan kale düşman eline 4-5 sene önce geçmiştir. Savunma için kalenin etrafına Tuna'dan Tuna'ya varıncaya değin hendekler kazılmıştır. Kale çeşitli önlemlerle tahkim edilmiş, kalenin içerisi savaş için gerekli alet ve edevat ile doldurulmuştur. Metrislerde 14.000 piyade bulunmaktadır. Tuna nehri üzerinde iki köprü inşa edilmiştir. Tüfenkli askerle dolu, on beşer, yirmişer ve daha fazla top atar kalyonları köprünün karşısında hazır beklemektedir. Tuna'nın iki tarafında sekizer balyemez topların yerleştirildiği kale misali iki tabya yapılmıştır. Karşı tarafta kurulmuş çadırlarda 19 regimen Macar ve Nemçe süvarisi bulunmaktadır. Bir regimen 1.000 neferden oluştuğuna göre, bunların toplamı 19.000 nefer etmektedir³⁹.

19 Muharrem 1106 (9 Eylül 1694) Perşembe günü muhasara başlamıştır. Aynı gece sabaha kadar ihtiyaten Osmanlı karargâhı etrafına hendekler kazılmıştır. Sabah olduğunda sadrazam kazılan hendekleri gezmiş, bunu yapan neferlere iltifatlar edip 1.000 altın 'kahve baha'sı ihsan etmiştir. Daha sonra yüksek bir mevkiye kurulan sayebanda askerîn reis ve ileri gelenleri ile Kırım Hanı'nın hazır bulunduğu bir divan toplanmıştır. Bu divanda belirlenen mahallerden metrislerin alınmaya başlanması kararlaştırılarak o gece piyade askerîn kazılan hendeklerde ve süvarinin bunun arkasında karavul eylemesi emredilmiştir. 20 koldan metrisler alınmasına karar verilmiş ve tamamı üç kol kabul edilerek sağ kola Mısırlızâde İbrahim Paşa, sol kola vezîr Cafer Paşa ve orta kola yeniçeri ağası başbuğ tayin edilmiştir. Müellif bundan sonra savaş günü gününe kaydetmektedir. Anlatımlarda günlük olarak orduda ya da donanmada neler yaşanmıştır, nasıl savaşılmıştır, hangi savaş silahları kullanılmıştır, nereye metris ya da tabya inşa edilmiş, ne kadar top yerleştirilmiştir, ordunun içerisinde durum nasıldır, donanmanın faaliyetleri nelerdir, düşman nasıl mukavemet etmektedir, durumu nedir, nereden takviye kuvvet gelmektedir vs. savaşa dair pek çok bilgi yer almaktadır. Mesela müellifin ifadesine göre 12 Eylül Pazar günü Mısırlızâde İbrahim Paşa kolunda münasip mevzilerde siperler hazırlanmış; 3 balyemez ve 10 şahî topu yerleştirilerek sabah erkenden atışlar başlamıştır. Tuna kapudanı Ali Paşa da memur olduğu adada tabya bina etmiş, 4 kolonborna top yerleştirerek top atışları gerçekleştirmiştir. Düşman kalyonları ve Tuna'nın iki başında olan tabyaları ile Osmanlı donanması gemileri arasında azim savaşlar meydana gelmiştir. Kalyete gemilerinden atılan top taneleri düşman kalyonlarına ve köprüsüne isabet etmiş ve düşman mecburen kalyonlarını kalenin altına doğru kaldırmıştır. Aynı gün ikindiden sonra düşman tabyalarından birinde bir miktar barut ve humbaraya ateş isabet etmiş çok sayıda düşman alevler içerisinde kalmıştır⁴⁰.

23 Eylül Perşembe gecesi, şiddetli bir rüzgâr olmuş ve herkesi hayrette bırakacak derecede yağmur yağmıştır⁴¹. Ertesi gün metrisler ve sıçan yolları su ile dolmuş vaziyetteydi, metris erbabı bitap ve savaş ehli sıkıntıdaydı. Savaşın her iki tarafı için de bir adım ilerlemek müm-

39 *Târîh-i Varadin*, vr.21b.

40 *Târîh-i Varadin*, vr.23b.

41 *Târîh-i Varadin*, vr.30a.

kün değildi. Top, tüfenk ve humbara atışları ile savaş devam etmiş, gaziler sırayla çadırlarında bir lahza dirlenseler de, metriste bulunanlar ayakta kalmışlardır. Kovalarla metristeki su boşaltılmıştır⁴². 25 Eylül Cumartesi günü hava durumunda bir değişiklik olmamıştır. Gece ve gündüz devam eden yağmur sebebiyle metriste yenileme imkânı bulunamamıştır. Ancak yıkılan mahaller onarılmış, asker memur olduğu mahalde ayakta beklemeye devam etmiştir. Aynı gün öğleden sonra dışarı çıkıp metriste saldıran düşman askeri püskürtülmüştür⁴³. 26 Eylül Pazar⁴⁴ ve 27 Eylül Pazartesi⁴⁵ günleri de yağmur şiddetle yağmaya devam etmiştir, öyle ki “*dost ve düşmen birbirlerine varmağa imkân*” yoktur ve “*bir tarikle tebdîl-i mekân hâric-i tâkat-i beşer*”dir⁴⁶. Ancak 28 Eylül’de hava açmış “*asâkir-i İslâma hayât-ı tâze ile sürûr-ı bî-en-dâze hâsıl*” olmuş ve hemen metriste yenilenmeye başlanmıştır⁴⁷. 29 Eylül Çarşamba⁴⁸ ve 30 Eylül Perşembe⁴⁹ yağmur şiddetini daha da artırarak geri dönmüştür. Metriste durumu aşırı yağmurdan dolayı kötü, gece-gündüz çamur içerisinde olan savaş erbabı yorgun-bitkin durumdadır. Asker arasında yağmurdan dolayı hallerinden şikâyet ve “*şimdiden sonra fâ’idesinden zarârı ziyâde ve semt-i selâmete pâ-nihâde olmak evlâ ve ehakk oldu*” söylentileri yayılmıştır. Nihayet 30 Eylül Perşembe günü toplanan divanda yirmi üç gündür süren savaşın son sekiz gününde mütemadiyen devam eden yağmurun hayvan ve insan tüm canlıları bitap düşürdüğü, metriste ikamet imkânsız hale geldiği ve bu durumda bir adım dahi ilerlemenin mümkün olmadığı gerekçesiyle muhasaranın sonlandırılmasına karar verilmiştir. Daha o gece bazı toplar sökülerek yola çıkarılmıştır. Böylece 1694 Varadin seferi zorlu hava şartları sebebiyle bir sonuca ulaşmadan bitirilmiştir.

Târîh-i Varadin, seferin sonlandırılışından sonra ordunun Belgrad’a varıncaya kadar geri dönüş yolculuğunu anlatmaktadır. 3 Ekim Pazartesi günü üçüncü menzil olan Zemun’a ulaşılmış, burada bir gün ikametten sonra Belgrad sahrasına gelinerek çadırlar kurulmuştur. Burada iken 7 Ekim Perşembe günü divan toplanmış ve serhad kaleleri olan Temeşvar ve Gule’ye zahire ve askerî yardım gönderilmesine karar verilmiştir. Burada hangi kaleye, hangi askerin ve ne miktar gideceği de belirtilmektedir⁵⁰.

Müellif eserini, Varadin’de “*kesret-i bârân ve killet-i evân sebebi ile metristen dâmen-keşîde*” olunup sadrazamın ordu ile birlikte Belgrad’a ulaştığının haber alınmasıyla, padişah tarafından silahdar Osman Ağa’nın gönderilmesi ve onun gelişi ile düzenlenen merasimi anlatarak bitirmektedir⁵¹.

Kaynaklık Ettiği Bazı Eserler: Bekir Kütükoğlu, *İslam Ansiklopedisi* “Varadin” maddesinde *Târîh-i Varadin*’deki anlatıların Berlin Devlet Kütüphanesi H.S.216’da kayıtlı bir anonim

42 *Târîh-i Varadin*, vr.30a-30b.

43 *Târîh-i Varadin*, vr.31a.

44 *Târîh-i Varadin*, vr.31b.

45 *Târîh-i Varadin*, vr.31b.

46 *Târîh-i Varadin*, vr.31b.

47 *Târîh-i Varadin*, vr.31b-32a.

48 *Târîh-i Varadin*, vr.33a.

49 *Târîh-i Varadin*, vr.34a-34b.

50 *Târîh-i Varadin*, vr.38a-38b.

51 *Târîh-i Varadin*, vr.40a-42a.

Târîh'te aynen nakl edildiğini belirtmiştir⁵². Bu anonim tarih, 2000 yılında Abdülkadir Özcan tarafından *Anonim Osmanlı Tarihi (1099-1116/ 1688-1704)* başlığı ile transkripsiyon ve tıpkıbasım olarak yayımlanmıştır⁵³. Abdülkadir Özcan da, *Anonim Osmanlı Tarihi*'nde Varadin Seferi ile ilgili kısmın *Târîh-i Varadin* ile benzerlik gösterdiğini, hatta iki eserin aynı kalemden çıkmış olabileceğini yazmaktadır⁵⁴.

Muhakkak ki iki eser arasında birebir yapılan karşılaştırma, *Anonim Osmanlı Tarihi*'nde Varadin seferi anlatıları (s. 55-87/ vr.63a-97b) ile *Târîh-i Varadin*'deki anlatıların, bazı farklılık ve ayrıntılar dışında, hemen hemen aynı olduğunu göstermektedir. Aşağıda iki eser arasında tespit edilen bazı hususlar kısaca sıralanacaktır.

Târîh-i Varadin müstakil bir eser olarak, Allah'a hamd ü sena, Hz.Peygambere salât ü selâm, sultan II. Ahmed'e ve sadrazam Sürmeli Ali Paşa'ya övgü ve dualar ile başlayan; sonra eserin kaleme alınma sebebinin açıklanması ile devam eden bir giriş kısmı içermektedir (vr.1b-3a). Varadin Seferi'ni, 1688/1704 olaylarından biri olarak ele alan *Anonim Osmanlı Tarihi*'nde bu kısım yer almamaktadır. Anlatımlar *Binyüzbeş Senesinde Vukû'bulan Vekâyi'dir* başlığı ile ordunun 5 Zilkade 1105 tarihinde Edirne'den hareketi ile başlamaktadır (s. 55/ vr. 63a).

Anonim Osmanlı Tarihi'nde Varadin seferi, *Târîh-i Varadin* ile aynı temel anlatı üzere kurgulanmıştır. Olaylar aynı düzende anlatılmakta, cümleler aynı ifadelerle ve aynı sıralamayla dizilmektedir. Ancak bu aynılığa rağmen, iki eserde metin içerisinde bazı farklılıklar dikkat çekmektedir.

Bu farklılardan birisi *Târîh-i Varadin*'de devlet ricâlından bahsedilirken saygı, övgü, yüceleme amacıyla sıklıkla kullanılan hazretleri, şevketlü, celâdetlü, âlî-makâm vb.. unvan ve nitelermelerin, *Anonim Osmanlı Tarihi*'nde genellikle atlanmış olmasıdır. Misal:

*Târîh-i Varadin**Anonim Osmanlı Tarihi*

Serdâr-ı ekrem **ve sipeh-sâlâr-ı a'zam hazretleri*** Trablus-Şam'dan da'vet olunub (4a)

Serdâr-ı ekrem Trablus-Şam'dan da'vet olunub (63b)

sadr-ı a'zam **hazretleri** (5a, 5b vd.)

sadr-ı a'zam (64b, 65a vd.)

Cafer Paşa sarayına serdâr-ı İslâm **ve vezîr-i 'âlî-makâm hazretleri** varub (13a-13b)

Cafer Paşa sarayına serdâr-ı İslâm hazretleri varub (72b)

Sadr-ı a'zam **ve serdâr-ı ekrem hazretleri** bi'z-zât kalkub metrisler (24a)

Sadr-ı a'zam bi'z-zât kalkub metrisler (82a)

şevketlü **ve kudretlü ve mehâbetlü** pâdişâhımız hazretleri (29a)

pâdişâhımız hazretleri (86b)

* *Târîh-i Varadin*'de olup *Anonim Osmanlı Tarihi*'nde olmayan ifadeler koyu baskı ile gösterilmiştir.

52 Bekir Kütükoğlu, "Varadin", *MEB İA*, C 13, İstanbul 1986, s. 204.

53 *Anonim Osmanlı Tarihi (1099-1116/ 1688-1704)*, Yay. Haz. Abdülkadir Özcan, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 2000.

54 *Anonim Osmanlı Tarihi (1099-1116/ 1688-1704)*, s. XXIV.

İki eser arasında dikkat çeken hususlardan birisi de *Târîh-i Varadin*'de mevcut bazı bilgilerin *Anonim Osmanlı Tarihi*'nde yer almamasıdır. Misal:

Târîh-i Varadin

Menzil Tatar Pazarı 6 sâ'at. **Menzil-i mezbûrda sadr-ı a'zam hazretleri kendü mallarından kırkar gurus bahşış ve beher yevm ta'yînatları virilmek üzere tahrîr buyurdıkları bin nefer kırmızı bağır yelekli ve mâ'î şalvarlı tüfenk-endâz Silifke Levendâtı ordu-yı hümâyûna mülhak oldular.** Ve yevm-i mezbûrda bir zimmî, zimmî-i âheri amden alet-i cerîha ile darb ve katl eyledüğünü ikrâr ve hüccet-i şer' iyye olmağla kısâs olundu. Ve menzil-i mezbûrda bir gün meks olunub ertesi hareket buyuruldu (5a-5b).

Fî 29 ZA. **Yevm-i mezbûrda Samakov taraflarında ze'âmeti olan Turna Ahmed nâmında bir kimesneden üçyüz mikdârı re'âyâ dîvân-ı hümâyûnda teşekkî idüb müdâfa'a-i şer' olunub ashâb-ı hukûkun hakları alvirildikten sonra katl olundu.** Ve yevm-i mezbûrda yeniçeri ocağı ilerüye gitmek üzere fermân buyurulub altı bayrak yeniçeri Anadolu tarafından gelüb ocaklarına mülhak oldular. Anadolu tarafından gelecek tevâyif-i 'askerînin irişmeleri ve 'asâkir-i Tatarın intizârıyla Sofya menziline on bir gün ikâmet olunub ertesi hareket olundu. (6b-7a).

Anonim Osmanlı Tarihi

Menzil Tatar Pazarı 6 sâ'at. Yevm-i mezbûrda bir zimmî, zimmî-i âheri amden alet-i harb ile darb ve katl eyledüğünü ikrâr ve hüccet-i şer' iyye olunmağla kısâs olundu. Ve menzil-i mezbûrda bir gün meks olunub ertesi hareket buyuruldu (65a).

Fî 29 ZA. Ve yevm-i mezbûrda yeniçeri ocağı ilerüye gitmek üzere fermân buyurulub altı bayrak yeniçeri Anadolu tarafından gelüb ocaklarına mülhak oldular. Anadolu tarafından gelecek tevâyif-i 'askerînin irişmeleri ve 'asâkir-i Tatarın intizârı ile Sofya menziline on bir gün ikâmet olunub irtesi hareket olundu (66b).

Ve serhadd-i suğûr-ı İslâmiyyeden olan Gule ve Temeşvar kal'alarına zahâ'ir ve imdâd irsâli otuz kırk günde hâsıl olur münâsib-i hâl-i ferâğ-bâl ile metrislerden dâmen-keşîde olunmak rey-i rezîn-i sefer-dîde ve kâr-azmûde olduğunu i'lâm **eylediklerinde sadr-ı a'zam hazretleri redd-i kelâm idüb bu sefer-i nusret-esere bu kadar zahâ'ir ve hazîne sarf olunub li'l-İllâhi'l-hamd düşmen-i dîn havf u hirâs-ı Müslimîn ile feth ü teshîri kuvve-i karîbeye gelmişken 'avn-ı Hakk ile birkaç gün dahi ihtimâm olunsa ahz-ı intikâm olunmak me'mûldür. Zahâ'ir ve cebehâne ve mühimmât-ı sâ'irede müzâyakanız var ise i'lâm ve iktizâsına göre tedârüküne ihtimâm idelim ve metrislerden dâmen-keşîde olmak metrise girmekten düşvâr olduğu âşikârdır. Düşmen vakt-ı fırsat fikriyle sû-i kasd ihtimâli olur ise haml-ı sakîl makûlesinden olan tob ve mühimmât nakli müşkil değil mi? hitâb buyurdıklarında 'asâkir-i İslâmın bi'l-cümle tecrûbe-kârları devlet-i pâdişâhîde mühimmât ve zahâ'ir ve cebehâneye zarûretimiz ve düşmen-i dîn ile cenk ü harbe kudretimiz olmaduğundan değil lâkin emr-i Hakk ile kesret-i bârândan devâbbın ekseri helâk olub (3a-3b)**

... çete kayıklarından mâ'adâ müretteb yüz seksen pâre yelken ve üçyüz altmış üç pare tob ve sekiz bin üç yüz altmış nefer olur. **Mukaddemâ nehr-i Tuna üzerinde yirmi mikdârı ocaklık şaykasından mâ'adâ cenk ü harb için vaz' olunmuş bir pâre kayık yoğidi. Sadr-ı a'zam hazretleri yüz bir senesinde defterdârlıkları eyyâmında yirmi mikdârı firkate ihtirâ' idüb devlet-i 'âliyyeye kati vâfir nef'î müşâhede olunmağla elhamdü li'l-İllâhi Te'âlâ zemân-ı sadâretlerinde bu mertebeye bâliğ oldu (11a).**

Bazı sayısal bilgilerde de iki metin arasında farklar gözlenmektedir. Misal:

Târîh-i Varadin

Kapucıbaşı-ı ağayân, Nefer 130

Vâcibü'r-ri'âye, ber vech-i tahmîn, Nefer 1500 (4b)

ve yan tobları ile **yüz yirmi ve yüz ve seksen nefer** tüfenk endâz ile kırk 'aded firkate (10b)

Tatar için müheyyâ kılınan yüz elli re's gâv ve **iki yüz** koyundan mâ'adâ (16b)

Ve serhadd-i suğûr-ı İslâmiyyeden olan Gule ve Temeşvar kal'alarına zahâ'ir ve imdâd irsâli otuz kırk günde hâsıl olur münâsib-i hâl-i ferâğ-bâl ile metrislerden dâmen-keşîde olunmak rey-i rezîn-i sefer-dîde ve kâr-azmûde olduğunu i'lâm ale'l-husûs emr-i Hakk ile kesret-i bârândan devâbbın ekseri helâk olub (3a-3b)

... çete kayıklarından mâ'adâ müretteb yüz seksen pâre yelken ve üçyüz altmış üç pare tob ve sekiz bin üç yüz altmış nefer olur (70b).

Anonim Osmanlı Tarihi

Kapucıbaşı ve Vâcibü'r-ri'âye, ber vech-i tahmîn, neferen 1500 (64a-64b)

ve yan tobları ile **yüz yirmi ve yüzseksen nefer** tüfenk endâz ile kırk 'aded firkate (70a-70b)

Tatar için müheyyâ kılınan yüz elli re's gâv ve **dört yüz** koyundan mâ'adâ (75a)

Târîh-i Varadin'deki bazı kelimeler için *Anonim Osmanlı Tarihi*'nde eş ya da yakın anlamlıları tercih edilmiştir. Buna Hüdavendigar sancağı – Bursa sancağı; 'ubûr olunub- geçilüb; Ankara paşası- Ankara beğlerbeğisi gibi örnekler gösterilebilir. Ancak bu kullanım yaygın değildir; genel olarak iki eserde de aynı dil hâkimdir.

Varadin seferi ve muhasarasının detaylı olarak ele alındığı bir diğer çağdaş kaynak *Silâhdâr Târîhi*'dir. Silâhdâr Fındıklılı Mehmed Ağa ilki 1065-1094 (1654-1683) yılları ve ikincisi 1095-1106 (1684-1695) yıllarını kapsayan iki ciltlik bir Osmanlı tarihi kaleme almıştır. Eserin II. cildinde yer alan Varadin seferine dair anlatımlar⁵⁵ *Târîh-i Varadin* ile benzerlik göstermektedir. Müellif, adını zikretmeksizin *Târîh-i Varadin*'den alıntı yapmıştır. *Anonim Osmanlı Tarihi*'nde olduğu gibi bire bir aynı değildir, *Târîh-i Varadin*'deki her bilgi burada yer almaz, yer yer özetlemeler ve kısaltmalar yapılmıştır; ancak aynı ifade ve anlatımın olduğu yerler de mevcuttur. Mesela *Târîh-i Varadin*'de Sadrazamın maiyetindeki kapıkulu sayıları ile kaydedilmişken (vr.4a-4b) *Silâhdâr Târîhi*'nde bu bilgi yer almamaktadır.

Silâhdâr Târîhi'nde *Târîh-i Varadin*'de mevcut olmayan bazı bilgiler de dikkat çekmektedir. Mesela, 21 Muharrem 1106 günü hadiseleri anlatılırken, *Silâhdâr Târîhi*'nde hangi kola kimin kumanda edeceğine dair verilen detay (s. 750-751), *Târîh-i Varadin*'de (vr. 22b) bulunmamaktadır. Bu gece orduda meydana gelen karmaşa hakkında da *Silâhdâr Târîhi*'ndeki bilgiler daha geniştir. Bazen de *Silâhdâr Mehmed Ağa, Târîh-i Varadin*'de bulunan bilgileri, bazı ilavelerle aktarmaktadır. Misal:

Târîh-i Varadin, vr. 9a-9b

Silâhdâr Târîhi, s. 751-752

Menzil-i Yagodine, 5 sâ'at. Morava nehri Yagodine ile Parakin palankaları arasında vâkı' bir nehr-i azîmdir. Mukaddemâ nehr-i mezbûr üzerine cîsr binâsına gedüklü çavuşlardan Mahmud ağa ta'yîn olunub mahall-i mezbûrda metîn ve müstahkem köprü hâzır bulunmağla 'ubûr olunub muhâfazasına ber vech-i arpalık Malatya sancağına mutasarrıf Hasan Paşa kapusuyla ve hâne 'askerinden dahi iki yüz nefer tüfenk endâz mecmû'î beş yüz nefer olmak üzere ta'yîn buyuruldu.

Onsekizinci Salı Günü. Menzil-i Yagodine. Parakin ile Yagodine arasında vâkı' Morava nâm nehr-i kebîr üzere cîsr binâsına mukaddem ta'yîn olunan Gediklü Mahmud Çavuş'un ihzâr itdüğü cîsr-i mustahkemden ubûr olunub lakin her sene haydûd eşkıyâsı ihrâk ve binâyâ muhtâc ve eb-nâ-i sebîle güçlük olmağın palankasıyla cîsrinin muhâfazasına ber vech-i arpalık Malatya sancağına mutasarrıf İpşir Hasan Paşa üçyüz nefer kapusu ve ikiyüz nefer avâriz bedeli yazılan asker ile ta'yîn buyuruldu.

İki eser arasında dikkat çeken hususlardan birisi, *Târîh-i Varadin*'de menzillere varış tarihleri her zaman verilmezken, *Silâhdâr Târîhi*'nde düzenli olarak yazılmasıdır. İlkinde günlerin yazımında Arapça kullanılırken, ikincisinde Farsça ve Türkçe tercih edilmiştir.

55 Silâhdâr Fındıklılı Mehmed Ağa, *Silâhdâr Târîhi*, II. Cilt, (1106-1095), Türk Tarih Encümeni Külliyyatı, İstanbul 1928, s. 747-775. Silâhdâr Mehmed Ağa'nın yazdığı eser Kâtib Çelebi'nin *Fezleke*'sinin tamamlandığı yerden başladığı için *Zeyl-i Fezleke* ismini almakla birlikte daha çok *Silâhdâr Târîhi* olarak bilinmektedir. Abdülkadir Özcan, "Silâhdâr Mehmed Ağa", *DİA*, C 37, İstanbul 2009, s. 195.

Târîh-i Varadin

Menzil-i Kınalıoğlu Çiftliği, 6 sâ'at (vr.8b).

Menzil-i Parakin, 6 sâ'at. (vr.9a)

Silâhdâr Târîhi

Onaltıncı Pazar Günü. Menzil-i Kınalıoğlu Çiftliği (s. 751).

Onyedinci Duşenbe Günü. Menzil-i Parakin (s. 751)

Her ikisinde de tarihin yer aldığı durumda, dikkat çeken bir husus arada bir günlük bir farkın mevcudiyetidir. Bu durum muhasara öncesi anlatımlar için geçerlidir, sonrasında günler uyumludur. Misâl: *Târîh-i Varadin*'de 27 Zilkade 1105 tarihinde kaydedilmiş olan bilgiler, *Silâhdâr Târîhi*'nde 28 Zilkade 1105 tarihine kaydedilmiştir:

Târîh-i Varadin, vr. 6b*Silâhdâr Târîhi*, s. 749

Fî 27 ZA. Yevm-i mezbûrda bölük-i erba'a ocaklarına müceddeden tahrîr olunan yediyüz mikdârı sipâh neferâtı alay gösterüb bin üçyüz yirmi yedi nefere bâliğ oldu ve altı bayrak yeniçeri dahi geldi.

Yirmisekizinci Çecharşenbe günü dört aşağı bölükde müceddeden tahrîr olunan yediyüz mikdârı sipâh neferâtı alay gösterüb bin üçyüz yirmi yedi nefere bâliğ oldu ve altı bayrak yeniçeri dahi geldi.

Bazen müellifin, *Târîh-i Varadin*'de bulunan bilgileri, bazı ilavelerle aktarmaktadır. Misal:

Târîh-i Varadin, vr. 9a-9b*Silâhdâr Târîhi*, s. 751-752

Menzil-i Yagodine, 5 sâ'at. Morava nehri Yagodine ile Parakin palankaları arasında vâkı' bir nehr-i azımdır. Mukaddemâ nehr-i mezbûr üzerine cısr binâsına gedüklü çavuşlardan Mahmud ağa ta'yîn olunub mahall-i mezbûrda metîn ve müstahkem köprü hâzır bulunmağla 'ubûr olunub muhâfazasına ber vech-i arpalık Malatya sancağına mutasarrıf Hasan Paşa kapusuyla ve hâne 'askerinden dahi iki yüz nefer tüfenk endâz mecmû'ı beş yüz nefer olmak üzere ta'yîn buyuruldu.

Onsekizinci Salı Günü. Menzil-i Yagodine. Parakin ile Yagodine arasında vâkı' Morava nâm nehr-i kebir üzere cısr binâsına mukaddem ta'yîn olunan Gediklü Mahmud Çavuş'un ihzâr itdüğü cısr-i mustahkemden ubûr olunub lakin her sene haydûd eşkiyâsı ihrâk ve binâya muhtâc ve ebnâ-i sebîle güçlük olmağın palankasıyla cisrinin muhâfazasına ber vech-i arpalık Malatya sancağına mutasarrıf İpşir Hasan Paşa üçyüz nefer kapusi ve ikiyüz nefer avâriz bedeli yazılan asker ile ta'yîn buyuruldu.

Nihâyet, *Silâhdâr Târîhi*'nde Varadin seferi ve muhasarasına ait anlatıların temel olarak *Târîh-i Varadin*'e dayandığı, ancak müellifin bundan başka kaynak ya da kaynakları da görmüş olduğu söylenmelidir. Dönemin diğer kaynaklarına gelince, Defterdâr Sarı Mehmed Paşa tarafından kaleme alınan ve 1656-1704 yılları arasında meydana gelen olayları anlatan *Zübde-i Vekâyiât*'de Varadin seferi ile ilgili anlatılar oldukça muhtasardır.⁵⁶ Raşid Mehmed Efendi'nin 1660-1722 tarihlerini konu alan *Târîhi*'nde ise bu anlatılar Defterdâr Sarı Mehmed Paşa'nın eserine dayanmaktadır.⁵⁷

56 Defterdar Sarı Mehmed Paşa, *Zübde-i Vekâyiât. Tahlil ve Metin (1066-1116/1656-1704)*, Haz. Abdülkadir Özcan, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 1995, s. 485-486 (vr. 278a), 489 (vr. 280a), 492-494 (vr. 282a-283a).

57 Bekir Kütükoğlu, "Varadin", s. 205. Abdülkadir Özcan, *Zübde-i Vekâyiât* ile *Raşid Tarihi* arasında yaptığı karşılaştırmalar sonucu, Raşid Mehmed Efendi'nin 1115 senesine kadar ismini zikretmeksizin *Zübde-i Vekâyiât*'dan geniş alıntılar yaptığını belirtmektedir. Defterdar Sarı Mehmed Paşa, *Zübde-i Vekâyiât. Tahlil ve*

İmre Thököly'nin Varadin Muharasası Günlüğü: 1694 Varadin muhasarasının diğer bir çağdaş anlatımı, İmre Thököly'ye aittir. *Târîh-i Varadin*'de kendisinden neredeyse hiç bahsedilmeyen İmre Thököly askerleri ile birlikte Cafer Paşa'nın komuta ettiği sol kanada yerleştirilmiştir⁵⁸ ve 1 Eylül- 4 Ekim tarih aralığında sefer deneyimlerini anlattığı bir günlük kaleme almıştır. Thököly İmre'nin kendi zaviyesinden Varadin muhasarası anlatımları, *Târîh-i Varadin*'deki anlatımları tamamlayıcı bilgiler içermektedir. Mesela *Târîh-i Varadin*'de 18 Temmuz Cumartesi günü hadiseleri arasında gece Osek (Osijek) tarafından 2.000 yardımcı kuvvetin kayıklar ile düşman taburuna dâhil olduğunun duyulduğu kaydedilmektedir (“*bu gice Osek tarafından iki bin mikdârı imdâdinin kayıklar ile dâhil-i tabur ve zamîme-i ehl-i şürûr olduğu istimâ' olundu*”)⁵⁹. İmre Thököly ise aynı tarih için günlüğüne şu kaydı düşmüştür: “*Bu sırada vezir kethüdasının da haberi geldi. Buna göre Almanların esir aldığı bir Türk kaçımayı başarmıştı ve Heizler'in iki bin atıyla Bukovár ve Eszék'e doğru gittiğini anlatıyordu. Gáspár Sándor Bey'im böyle bir Türk'e güvenilemeyeceğini, Almanların bu kişiyi Türk taburunda kargaşa yaratmak için göndermiş olabileceklerini belirtti. Sándor Bey'ime göre Heizler'in iki bin süvariyle buraya gelmesi olasılık dışıydı; eğer Türk yöneticiler bu konudan haberdar olurlarsa itibar etmesinler, Veziri rahatsız etmesinler; faaliyetlerine devam etsinler!*”⁶⁰ Görüldüğü üzere, *Târîh-i Varadin*'de bahsi geçen 2.000 kişilik kuvvetle ilgili haberin kaynağı İmre Thököly'nin günlüğünde açığa kavuşmaktadır. Bir diğer örnek 10 Eylül gecesi Osmanlı askeri arasında yaşanan bir çarpışma ile ilgilidir. O gece herkes memur olduğu mahallerden metrisler almaya başladığında bir karmaşa meydana gelmiştir. Müellifin ifadesine göre “birkaç tane mürtedd” tüfeklerini ateşlemişler ve metris almaya gelen başka bir kol da düşman haberdar oldu dışarı çıktı düşüncesiyle kendi tüfeklerini ateşlemiş böylece ordunun iki kolu arasında bir mücadele yaşanmıştır⁶¹. İmre Thököly de aynı hadiseye yer vermektedir, ancak onun anlatımında mücadelenin hangi kollar arasında meydana geldiği de kayıtlıdır. Buna göre akşam ordular harekete geçtiğinde Türk askerleri içinde bir düzensizlik baş göstermiş, Alman metrislerine yaklaşıldığında ordu subayları arasında düzeni sağlama ve disiplin konusunda problemler ortaya çıkmaya başlamıştır. Gece vakti ‘Arnold Paşa’ (Mahmud Beyzâde Mahmud Paşa), Cafer Paşa'nın askerlerine rastlamış, onları düşman zannederek ateş emri vermiş ve iki kol arasında bir mücadele meydana gelmiştir⁶². Dolayısıyla, *Târîh-i Varadin*'deki bazı anlatımlar, İmre Thököly'nin günlüğü ile daha açık hale gelebilmektedir. Ancak elbette İmre Thököly'nin günlüğünün Osmanlı ordusunun Belgrad'dan Zemun'a hareketi ile hemen Varadin muhasarasından biraz evvel başladığını hatırlatmak gerekir. Ayrıca savaşan tarafların asker sayısı, silah, top gibi savaş alet ve edevatı miktar ve nitelikleri, donanmanın vasfı gibi konularda kesin ya da detaylı bilgi yer almaz. Thököly, kendi askerinin sayısı hakkında da kesin bir

Metin (1066-1116/1656-1704), s. LXII – LXXXVII; Abdülkadir Özcan, “Defterdâr Sarı Mehmed Paşa”, *DİA*, C 9, İstanbul 1994, s. 99.

58 Çapraz, “İmre Thököly Gözüyle Osmanlı İmparatorluğu'nun 1694 Petrovaradin Kuşatması”, s. 145.

59 *Târîh-i Varadin*, vr. 27a.

60 Çapraz, “İmre Thököly Gözüyle Osmanlı İmparatorluğu'nun 1694 Petrovaradin Kuşatması”, s. 155.

61 *Târîh-i Varadin*, vr.22b.

62 Çapraz, “İmre Thököly Gözüyle Osmanlı İmparatorluğu'nun 1694 Petrovaradin Kuşatması”, s. 145.

sayı vermemektedir. Yine de sefer sırasındaki hadiseleri, savaş alanlarında yaşananları, asker arasındaki ilişkileri vs. ayrıntılı olarak anlatmaktadır. *Târîh-i Varadin* ise seferi, Edirne'den ordunun hareketi itibari ile anlatmaya başlamakta ve müellif bizzat kendisi ordu içerisinde aktif yer aldığından askerin günlük yaşamından, ordu ve donanmanın asker gücü ve teçhizatına, savaş stratejisine kadar seferin her safhası hakkında eşsiz bilgiler vermektedir.

Transkripsiyonda Takip Edilen Yöntem: *Anonim Târîh-i Varadin Der Zemân-ı Sultân Ahmed bin İbrahim* başlıklı yazmanın bilinen tek nüshası Topkapı Sarayı Müzesi Revan Kitaplığında 1312 referans numara ile muhafaza edilmektedir. Dolayısıyla metnin transkripsiyonu bu nüsha üzerinden yapılmıştır.

Metnin daha anlaşılır olması için, tarafımızdan nokta, virgül, tırnak işareti gibi noktalama işaretleri ilave edilmiş, bazı yerlerde [] işareti içerisine ilaveler yapılmıştır. Varak numaraları da koyu renkli olarak yine [] işareti içerisine yerleştirilmiştir. Eserde kullanılan imlâ ve dil özelliklerinin korunmasına gayret gösterilmiş *itmek*, *virmek* gibi kelimeler aynen muhafaza edilmiş, son harfi idüb, gelüb, gidüb gibi “b” harfi ile biten kelimelerde bu harf “p” ile değiştirilmemiştir.

Transkripsiyonda basit bir yöntem izlenmiş, Arapça ve Farsça kelimelerde gayn (غ) ve kaf (ك) harflerinden sonra gelen uzun heceler ā, ū, ī şeklinde, diğer harflerden sonra gelen uzun heceler ise â, û, î şeklinde yazılmıştır. Ayn (ع) için (‘) işareti ve hemze (ء) için (’) işareti kullanılmıştır. Metinde geçen âyetler için Diyanet İşleri Başkanlığı'nın <http://kuran.diyanet.gov.tr> adresinden faydalanılmıştır. Metin içerisinde âyetler Arapça yazılış ve okunuşları ile verilmiş, dipnotlarda mealleri yazılmıştır.

TÂRÎH-İ VARADİN DER ZEMÂN-I SULTÂN AHMED BİN İBRAHİM HÂN

[1a]⁶³

TÂRÎH-i VARADİN

Be-hatt-ı nesh, satır 15

[1b]

Bismillâhirrahmanirrahîm

تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ [Tebârekellezî bi yedihi'l-mulku ve hüve alâ külli şey'in kadîr]⁶⁴ hamd-ı kesîr ve senâ-i cezîl adîmü't-taksîr ol hüdâvend-i lâ nazîr ve fermân-fermâ-yı bî-şerîk ve vezîre⁶⁵ olsun ki selâtîn-i İslâm ve havâkîn-i sâmi-makâmı ve جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا [câiluke li'n-nâsi imâmen]⁶⁶ makarrında takrîr ve حَسَنَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا [hasunet mustekarran ve mukâmâ]⁶⁷ serîr-i sâadet-masîrinde cây-gîr idüb unvân-ı ma' delet ve bünyân-ı saltanat ve es-bâb-ı nasfet-yâb-ü übbebet ü şevketlerin ber muktezâ-yı fehvâ-yı واجْعَلْ لِي وِزِيرًا [vec'al lî vezîren]⁶⁸ vüzerâ-yı nîk-verâ ve vükelâ-yı reşâd-intimâ vesâtatıyla hitâm-pezîr eyledi ve salât-ı salavât ve tahiyyât-ı seyyid-i kâinât ve mefhar-ı mevcûdât hâdî-i sebîl muktedâ-yı enbiyâ ve rûsul-i nûru'l-verâ Hazret-i Muhammed Mustafa ve âl u ashâb-ı bâ-safâyî üzerlerine olsun ki

63 vr. 1a'da içeriği aşağıda verilen bir mühür bulunmaktadır.

“Elhamdü lillâhillezî hedâna lihâza vemâ künnâ li-nehtediye levlâ en hedânallâh[*]. Osmân Hân bin Mustafa el-muzaffer dâimâ”

* Araf: 43

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ (Elhamdü lillâhillezî hedâna lihâza vemâ künnâ li-nehtediye levlâ en hedânallâh).

Hamd, bizi buna eriştiren Allâh'a mahsustur. Eğer Allâh'ın bizi eriştirmesi olmasaydı, biz hidayete ermiş olamazdık. (<http://kuran.diyanet.gov.tr>)

64 Mülk: 1

تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (Tebârekellezî bi yedihi'l mulku ve huve alâ kulli şey'in kadîr)

Hükümrânlık elinde olan Allâh, yücedir. O, her şeye hakkıyla gücü yetendir. (<http://kuran.diyanet.gov.tr>)

65 بي شريك ووزيره

66 Bakara: 124

وَإِذِ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَالَ لَا يَنْتَهِ عَهْدِي الظَّالِمِينَ (Ve izibtelâ İbrâhîme Rabbuhu bi kelimâtin fe etemmehun, kâle innî câiluke li'n-nâsi imâmen, kâle ve min zurriyyetü kâle lâ yenâlu ahdi'z-zâlimîn)

Bir zaman Rabbi İbrahim'i bir takım emirlerle sınamış, İbrahim onların hepsini yerine getirmiş de Rabbi şöyle buyurmuştu: “Ben seni insanlara önder yapacağım.” İbrahim de, “Soyumdan da (önderler yap, ya Rabbi!)” demişti. Bunun üzerine Rabbi, “Benim ahdim (verdiğim söz) zalimleri kapsamaz” demişti.

(<http://kuran.diyanet.gov.tr>)

67 Furkan: 76

حَالِدِينَ فِيهَا حَسَنَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا (Hâlidîne fihâ, hasunet mustekarran ve mukâmâ)

Orada ebedi kalırlar. Orası ne güzel bir durak ve ne güzel bir konaktır! (<http://kuran.diyanet.gov.tr>)

68 Ta Ha: 29

وَاجْعَلْ لِي وِزِيرًا مِنْ أَهْلِي (Vec'al lî vezîren min ehli)

Bana ailemden birini yardımcı yap.

وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ [ve câhedû fi sebîlillâhi]⁶⁹ emrine imtisâl ve inkıyâd ile her birileri erbâb-ı küfr ü fesâda sell-i seyf-i cihâd idüb levs-i eşrâk ve ta'abbüd-i evsân-ı nâ-pâkdan rû-yı zemîni tathîr ve erkân-ı râsihü'l-bünyân şerî'at-ı mutahhareyi [2a] hezâr sa'y-ı cemîl ile ta'mîr eylediler. **Emma ba'd.** Basâ'ir erbâb-ı kiyâsete rûşen ve zamâ'ir ashâb-ı dirâsete müberhen ve müteyakkındır ki zabt-ı âsâr-ı pâdişâhân-ı nâmdâr ve sebt-i ahbâr-ı tâcdârân-ı kâmkâr şîve-i müverrihân-ı eslâf ve şîme-i suhanverân-ı ma'ârif-ittisâf olduğundan gayri asâr-ı sâlifenin te-tebbu' ve istikşâfı bâ'is-i istirşâd-ı ahlâf idüğü bilâ-hilâf olmağın fevâ'idi müstebîn ve avâ'idi müstağni-i ani't-tebyîndir. Binâ-berîn pâdişâh-ı zemân ve halife-i asr ü evânımız sultânü'l-a'-zam ve hakanü'l-mu'azzam serîr-ârâ-yı saltanat-ı Osmânî, şeref-bahşâ-yı evreng-i cihân-bânî, gavsü'l-İslâm ve'l-Müslimîn, kâmi'u'l-kefere ve'l-müşrikîn, Zıllu'l-İllâhi fi'l-arzeyn, hâmî-i beyzatü'l-İslâm, mâhî-i zılâmü'l-küfr an vechi'l-eyyâm, bâsıt-ı bisâtü'l-emn ve'l-emân, kâsir-i ünûfi'l-cebâbire ve ashâbü't-tuğyân sultân-ı cihân ve şehenshâh-ı devrân, es-sultân Ahmed Hân bin es-sultân İbrahim Hân (ebbede Allâhu saltanatehu ilâ inkırâzi'd-devrân) hazretlerinin zemân-ı saltanat ve ebbân-ı hilâfet-i bâ-sa'âdetlerinde ihrâz-ı nigîn-i vezâret ile mesned-nişîn-i sadâret olan vezîr-i a'zam ve sipehsalâr-ı ekremleri, kerîmü's-şiyem, celiyyü'l-himem, sâhibü's-seyf ve'l-kalem, mü'ellifü kulûbi'n-nâs bi-me'âsiri'l-kerem, semiyü şîr-i Hudâ, sâlik-i tarîk-i ihtidâ [2b] velî-ni'metimiz ve efendimiz Ali Paşa (yessere Allâhu mâ-yurîdu ve mâ yeşâ) hazretleri hicret-i Nebeviyye -'aleyhi efdalü's-salât ve ekmelü't-tahiyyenin- bin yüz beş senesinde Engürüs seferine me'mûr olub taraf-ı hümâyûn-ı şehir-yârîden istîsâl-i ehl-i dalâl için ba's ü irsâl olunduklarında bu sefer-i zafer-eserde mekâmin-i gaybiyyeden rûz-be-rûz

69 Bakara: 218

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

(İnnellezîne âmenû vellezîne hâcerû ve câhedû fi sebîlillâhi, ulâike yercüne rahmetallâh, vallâhu gafûrun rahîm)

“İman edenler, hicret edenler, Allâh yolunda cihad edenler; şüphesiz bunlar Allâh'ın rahmetini umarlar. Allâh, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir”.

Enfâl ; 74

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَنَصَرُوا أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

Vellezîne âmenû ve hâcerû ve câhedû fi sebîlillâhi vellezîne ânev ve nasarû ulâike humul mu'minûne hakkâ, lehum magfiratun ve rızkun kerîmun.

İman edip hicret eden ve Allah yolunda cihad edenler ve (muhacirleri) barındırıp (onlara) yardım edenler var ya; işte onlar gerçek mü'minlerdir. Onlar için bir bağışlanma ve bol bir rızık vardır.

Mâide: 35

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ (Yâ eyyuhâllezîne âmenûtteküllâhe vebteğü ileyhil vesîlete ve câhidû fi sebîlihi leallekum tuffihûn).

Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının, ona yaklaşıma vesile arayın ve onun yolunda cihad edin ki kurtuluşa eresiniz.

Tevbe: 20

الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَكْبَرُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ

(Ellezîne âmenû ve hâcerû ve câhedû fi sebîlillâhi bi emvâlihim ve enfusihim a'zamu dereceten indallâh ve ulâike humul fâizûn)

İman edip hicret eden ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad eden kimselerin mertebeleri, Allah katında daha üstündür. İşte onlar, başarıya erenlerin ta kendileridir.

burûz iden vakâyi’-i yevmiyyeyi sebt ü tahrîr mâ-fi’z-zamîr-i abd-ı fakîr olub lâkin tab’-ı heves-fermâ bu temennâ-yı tasavvur-peymâyı ifrâğ-ı kâlib-ı imlâ itmek istedikçe ‘adem-i isti’dâd ve istitâ’atım mümânâ’ât ve bu fende kusûr-ı sanâ’atım keff-i kalem-i cür’et itdiğinden nâşî keşmekeş-i ikdâm ü ihcâmıda birkaç gün mütekallib ve mütereddid oldum. Akıbet münşiyân-ı zamândan ba’zı ihvân cenâblarına ilticâ ve bast-ı temhîdât ricâ idüb bu me’mûlun nakş-i cerîdeye husûl olmasın temennâ eyledim. Amma mültesemim karîn-i kabûl olmayub kimi “bu kadar eşgâl-i kesîreye mübtelâ iken her gün iktinâs-ı şevârid-i hayâl dâmına düşmek ne belâdır” deyu arz-ı kelâl ve kimi vekâyi-i yevmiyyeyi istikşâfdan istinkâf ile izhâr-ı acz ü melâl ve kimi dahi öZR-i âhir ile cevâb-ı ye’s-iştimâle tasaddî eylediklerinde bu hakîr-i adîmü’l-istitâ’a bu âsâr-ı celîlenin [3a] izâ’asın revâ görmeyüb ma’a kılletü’l-bizâ’a tertîb ve imlâ ve telfik ve inşâsına şürû’ itdim ve ekseriya de’b-i müverrihîn olan ifrât ü mübâlağayı terk idüb beyân-ı vâkıf ile iktifâ eyledim. Bu güftâr-ı perîşân-etvâra ifâza-i envâr-ı enzâr iden ulu’l-ebşârdan ricâ olunur ki “cürmüne mu’terif olan miskîn yeğdir andan ki ola tâ’at-bîn” mazmûn-ı meskenet-karînini melhuz-ı dîde-i itibâr idüb vâkıf oldukları sehv ve zelev ve hatâ ve halelinden iğmâz belki mürüvvet buyurub kalem-i kerem ile tashîh ve ıslâhında i’râz buyurmıyalar. Hatâ ü sehv birle vakt-i tahrîr galatlar düşse ger [eğer] nevk-i kalemden benân-ı lutf ile tashîh kılmak ba’îd olmaya. Ashâb-ı keremden ve bi’l-İllâhi’t-tevfik innehu bi’l-icâbetihi cedîr ve hakîk serdâr-ı ekrem vezîr-i a’zam Ali Paşa hazretleri bin yüz beş senesi Zi’l-ka’desinin beşinci günü Edirne sahrâsından hareket ve mütevekkilen ‘ale’l-İllâh Engürüs tarafında atf-ı inân-ı ‘azîmet idüb ol gün şevketlü ve kudretlü ve ‘azametlü pâdişâhımız sultân Ahmed Han (halledede Allâhu Te’âlâ hilâfetehu ilâ yevmi’l-karâr) hazretlerine bir sâ’at mesâfede münâsib olan mahalde sâyebân kurulub asâkir-i İslâm tertîb-i alay ile mukâbelelerinden [3b] güzer idüb sa’âdetlü vezîr-i a’zam hazretleri sâyebân-ı şehriyârı olduğu mahalle karîb geldiklerinde ağâyân-ı rikâb-ı hümâyûn istikbâl ve darü’s-sa’âde ağası için kurulan çadıra nüzûl buyurub kahve ve şerbetden sonra bâbü’s-sa’âde ağası ile silâhdâr ağa gelüb huzûr-ı hümâyûna da’vet ve dârü’s-sa’âde ağası önlerince sür’at idüb rikâb-ı hümâyûn-ı sa’âdet-makrûn ile şeref-yâb ve nevâziş [ü] iltifatla şâdâb buyurulub rikâb-ı hümâyûn kâimmakâmı Abdullah Paşa dahi huzûr-ı şehriyârîye da’vet ve ser-â-sere kaplu kürk ile ilbâs-ı hil’at buyuruldu. Ba’dehu ağâyân-ı rikâb-ı hümâyûn ve darü’s-sa’âde ağası dahi gidüb şevketlü ve mehâbetlü pâdişâhımız ile sadr-ı a’zam hazretleri yarım sâ’at mikdârı tenhâ kalub müzâkere [ve] mükâlemeden sonra sadr-ı a’zam hazretlerine dahi iki sevb ser-â-serlere kaplu semmûr kürk ilbâs ve mazhar-ı du’â-yı hayrları olduğunu ihsâs idüb vedâ’ ve rahş-ı sebük-seyre süvâr olub mukâbele-i şehriyârîden tertîb-i alay ile güzer eylediler. Ol gün sadr-ı a’zam hazretleri ferrâce kürk ve sâde dikkik ile eğerlenmiş ata süvâr olmuşlar idi. Sâ’ir erkân-ı dîvân [4a] dahi siyâb-ı sefer ile binüb esnâ-yı sefer olmağla tarh-ı tekellûf olunmuşıdi. Ba’dehu iki sâ’at münâsib mahalde rikâb-ı hümâyûn kâim-makâmı vezîr-i mükerrem Abdullah Paşa tarafından yemeklik çadırları kurulub azîm ziyâfetler tertîb olunmağla mekân-ı merkûma nüzûl ve bade’t-ta’âm kapucıbaşı ağalar ve sefere me’mûr olmayan erkân-ı devlet bi’l-cümle vedâ’ eylediler. Fazîletlü Şeyhü’l-İslâm Sadık Mehmed Efendi hazretlerine ikrâmen sa’âdetlü sadr-ı a’zam hazretleri tarafından beyaz çukaya kaplu semmûr kürk ilbâs olunub vezîr Nişancı Mehmed Paşa ve Sadreyn Efendiler vedâ’ eylediler. Ba’dehu

kâ'im-makâm Abdullah Paşa hazretlerine çukaya kaplı semmûr kürk ve bi'l-cümle etbâ'ına kaftan ve kethüdâları Muhammed Ağa'ya ferrâce semmûr kürk ilbâs olunub tertîb-i alay ile Kemâl Çayırı nâm mahalle nüzûl buyuruldu. Serdâr-ı ekrem ve sipeh-sâlâr-ı a'zam hazretleri Trablus-Şam'dan da'vet olunub mâh-ı Şa'bânü'l-mu'azzamın yirmi yedinci günü Edirne'ye dâhil ve mühr-i vezârete nâ'il olmuşlar idi. Edirne ve Edirne sahrâsında müddet-i ikâmetleri altmış sekiz gün mikdârı olub 'avn-ı Bârî ile tedârük olunub beher yevm ta'yînâtları virilen kapuları kullarıdır:

Piyâde-i Bosna	Nefer	1000
Piyâde-i Arnavud	Nefer	1000
Piyâde-i Silifke	Nefer	1000

[4b]

Piyâde-i tüfenkçi	Nefer	330
Sağ ve sol kol süvârî	Nefer	386
Gönüllüyân ve divânegân	Nefer	262
Tatarân	Nefer	120
Süvârî-i Adana levendâtı	Nefer	300
Ağayân-ı Enderûn ve çukadâr ve mehder	Nefer	250
Kara Kullukcu	Nefer	603
Kapucıbaşı-ı ağayân	Nefer	130
Vâcibü'r-ri'âye ber vech-i tahmîn	Nefer	1500
Yekûn neferen	Nefer	6751

Menzil-i Kemâl Çayırı, 3 sâ'at.

Menzil-i Cısr-i Mustafa Paşa, 3 sâ'at. Yevm-i mezbûrda sipâh ve silâhdâr ağaları Belgrad'a varınca her gün kol gezüb ve yolların sağ ve sol taraflarına âdemler ta'yîn idüb fukarânın bağ ve bağçe ve ekinlerine tevâ'if-i askerîden bir ferd dahl ü ta'arruz itmeyüb ve müft [ü] meccânen yem ve yiyecek talebiyle rencîde ve ta'addî eylememek üzere tenbîh buyuruldu. Ve yevm-i mezbûrda sadr-ı a'zam hazretleri ayîn-i Osmâniyân üzere bi'z-zât baş çadira çıkub otağ kapuları açılıb ve mehterhâneler çalınub fukarâ ve mesâkîn ve erbâb-ı hâcâtın işleri görülmek üzere divân olmağa mübâşeret ve inşâ'e Allâhu Te'âlâ her menzilde bu kâ'ideye ri'âyet olunmak üzere ser-çavuşân ve erbâb-ı dîvâna tenbîh buyuruldu.

Menzil-i Harmanlu, 6 sâ'at.

Menzil-i Uzunca Abad-ı Hasköy, 6 sâ'at.

Menzil-i Kayalu, 6 sâ'at. Yevm-i mezbûrda Kastamonu ve Bolu sancaklarının zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı ordu-yı hümâyûna [5a] mülhak oldular.

Menzil-i Papaslu, 6 sâ'at. Yevm-i mezbûrda Filibe kâdısı ve ayan-ı vilâyet hazret-i sadr-ı a'zamı istikbâl eylediler.

Menzil-i Filibe, 6 sâ'at. Yevm-i mezbûrda Yeniçeri ve cebeci ve tobcu ocakları üç gün mukaddem Filibe'ye dâhil olmuşlar idi. Cümlesi alaya çıkub sadr-ı a'zam hazretleri dahi tertîb-i alay ile yemeklikden hareket ve vasat-ı şehirden geçüb otağa nüzûl buyurduktan sonra piyâde 'askeri alay gösterdiler.

Fî 21 ZA⁷⁰. Yevm-i mezbûrda Anadolu tarafından dokuz bayrak yeniçeri ordu-yı hümâyûna mülhak oldular.

Fî 22 ZA. Yevm-i mezbûrda dahi beş bayrak yeniçeri geldi.

Fî 25 ZA. Yevm-i mezbûrda yeniçeri ocağı ilerüye fermân buyuruldu.

Fî 27 ZA. Filibe menziline altı gün ikâmet olunub ertesi hareket olundu.

Menzil Tatar Pazarı⁷¹ **6 sâ'at.** Menzil-i mezbûrda sadr-ı a'zam hazretleri kendü mallarından kırkar guruş bahşış ve beher yevm ta'yınatları virilmek üzere tahrîr buyurdukları bin nefer kırmızı bağır yelekli ve mâ'î şalvarlı tüfenk-endâz Silifke Levendâtı ordu-yı hümâyûna mülhak oldular. Ve yevm-i mezbûrda bir zimmî, zimmî-i âheri amden alet-i cerîha ile darb ve katl eyledüğünü ikrâr ve hüccet-i şer'iyye olmağla kısâs olundu. Ve menzil-i mezbûrda bir gün meks **[5b]** olunub ertesi hareket buyuruldu.

Menzil-i Yeniköy⁷², **4 sâ'at.** Menzil-i mezbûrda Sivas beğlerbeğisi Mahmud Paşa eyâlet 'askeri ile ordu-yı hümâyûna mülhak oldular.

Menzil-i İhtiman, 8 sâ'at. Bu mahal derbend olub iki yolu vardır. Bir yolu Kapulı ve bir yolu Kız Derbendi dimekle ma'rûfdur. Cebehâne ve tobhâne mühimmâtları ve toplar Kız Derbendi ve sadr-ı a'zam hazretleri Kapulı Derbendi'nden eshel vech üzere mürûr buyurdular. Ve derbend-i mezbûrlarda ekser eyyâmda haydûd eşkiyâsı tecemmu' idüb mürûr u 'ubûr iden ebnâ-i sebîle ta'addî eylemek mu'tâdları olmağla Kız Derbendi'nde kadîmden ta'yîn olunan derbendciyândan mâ'adâ Bazarcık kazâsından seksen nefer tüfenk-endâz martalos ihrâc ve Dergâh-ı 'âlî müteferrikalarından İbrahim mübâşir ve Kapulı derbendine dahi kadîmi neferâtından mâ'adâ Samakov kazâsından seksen nefer martalos ihrâc ve üzerlerine Filibe nâzırı Ahmed Ağa ta'yîn buyurulub 'asâkir-i İslâm sefer-i hümâyûndan 'avdet idince bir şey zâyî' ve telef olmak ihtimâli olur ise mübâşirlerine tazmîn itdirilmek üzere fermân buyuruldu.

70 Filibe menzili anlatılarında 21, 22, 25 ve 27 Zilkade tarihleri yazılmışken (vr.5a), aynı tarihler Filibe'den dört menzil sonra gelen Sofya anlatılarında da tekrar etmektedir (vr.6a-b). Muhtelen müellif Filibe menziline bulunma tarihlerini sehvem yazmıştır. Ordunun Edirne'den 5 Zilkade günü yola çıktığı göz önünde bulundurulduğunda, Filibe için verilen tarihlerin 21, 22, 23 ve 24 Zilkade yerine 11, 12, 15 ve 17 Zilkade olarak değerlendirilmesi doğru olacaktır. Nitekim *Silâhdâr Târîhi*'nde de Filibe'ye vüsûl tarihi 11 Zilkade olarak yazılmıştır. *Silâhdâr Fındıklılı Mehmed Ağa, Silâhdâr Târîhi*, C II (1106-1095/1683-1694), İstanbul 1928, s. 748)

71 *Silâhdâr Târîhi*'nde Tatar Pazarı'na 17 Zilkade Cumartesi günü varıldığı belirtilmektedir. (s. 749)

72 *Silâhdâr Târîhi*'nde 19 Zilkade Pazartesi günü Yeni Köy'e nüzul ettiği belirtilmektedir. (s. 749)

Menzil-i Yeni Han, 6 sâ'at. Mahall-i mezbûrdan Sofya'ya gelince ve aralıkda Kâdî'asker Derbendi dimekle ma'rûf [6a] muhâfazaya muhtâc olmağla kurbunda olan kurânın on 'aded 'avârizhâneleri ref' ve altmış nefer tüfenk-endâz ile muhâfaza eylemek üzere ta'ahhüd itmeleriyle Sofya mütesellimi dahi mübâşir ta'yîn buyuruldu.

Menzil-i Sofya, 6 sâ'at. Yevm-i mezbûrda yeniçeri ocağı ve sâ'ir ocaklar halkı selâma durub tertîb-i alay ile kenâre-i şehirden gûzer olunub Bali Efendi Tekyesi'ne nüzûl olundu. Sadr-ı a'zam hazretleri otağa geldiklerinde piyâde 'askeri alay gösterdiler.

Fî 22 ZA. Yevm-i mezbûrda defterdâr İsmail Paşa Kilis sancağı ile Gabele kal'asına me'mûr ve baş muhâsebe hülefâsından Halil Efendi şikk-ı evvel defterdârlığı ile mesrûr oldu. Ve yevm-i mezbûrda Aydın tarafından sekiz bayrak yeniçeri 'asker-i hümâyûna mülhak oldular.

Fî 23 ZA. Yevm-i mezbûrda Gabele kal'asına Venedik keferesi müstevlî olduğu haberi vürûd idüb imdâd taleb itmeleriyle sâbıkâ yeniçeri ağası olub ber vech-i arpalık Hüdavendigar sancağı mutasarrıfı Abdullah Paşa ve sâbıkâ cebeci başı olub ber vech-i arpalık Beğşehirli sancağına mutasarrıf Muhammed Paşa mükemmel kapuları ile me'mûr ve ta'yîn buyuruldu.

Fî 24 ZA. Yevm-i mezbûrda altı bayrak yeniçeri ve İçil ve Tarsus sancaklarının [6b] zu'amâ ve erbâb-ı tîmârî mu'asker-i hümâyûna mülhak oldular.

Fî 25 ZA. Yevm-i mezbûrda Karaman beğlerbeğisi Mustafa Paşa ve Hamid sancağı mutasarrıfı Süleyman Paşa ve Kastamonu sancağı mutasarrıfı İbrahim Paşa ve Ayıntab sancağı mutasarrıfı Abdulkadir Paşa ve Akşehir sancağı mutasarrıfı Abdünnebi Paşa ve beş bayrak yeniçeri ordu-yı hümâyûna dâhil olub alay gösterdiler.

Fî 26 ZA. Yevm-i mezbûrda Tatar 'askeri ile celadetlü Selim Giray Han hazretleri Akkerman hudûduna dâhil oldukları haberi vürûd eyledi.

Fî 27 ZA. Yevm-i mezbûrda bölük-i erba'a ocaklarına müceddeden tahrîr olunan yediyüz mikdârî sipâh neferâtı alay gösterüb bin üçyüz yirmi yedi nefere bâliğ oldu ve altı bayrak yeniçeri dahi geldi.

Fî 28 ZA. Yevm-i mezbûrda Diyarbekir eyâleti evvel baharda mükemmel kapusuyla sefere gelmek üzere sâbıkâ Van beğlerbeğisi İsmail Paşa'ya ihsân buyuruldu. Ve yevm-i mezbûrda Ivraçe⁷³ ve Plevne⁷⁴ ve Lofça⁷⁵ ve ol havâlîde zuhûr iden haydûd eşkiyâsının def'i için mahsûs gediklü ağalar ta'yîn ve sefere me'mûr olmayan a'yân-ı vilâyet ve darb u harbe kâdir il erleri vilâyetlerini muhâfaza eylemek üzere fermân buyuruldu.

Fî 29 ZA. Yevm-i mezbûrda [7a] Samakov⁷⁶ taraflarında ze'âmeti olan Turna Ahmed nâmında bir kimesneden üçyüz mikdârî re'âyâ dîvân-ı hümâyûnda teşekkî idüb müdâfa'a-i şer' olunub ashâb-ı hukûkun hakları alıvirildikten sonra katl olundu. Ve yevm-i mezbûrda yeniçeri ocağı

73 Bulgaristan'da Vratsa (Враца).

74 Bulgaristan'da Pleven (Плевен).

75 Bulgaristan'da Loveç (Ловеч).

76 Bulgaristan'da Samokov (Самоков).

ilerüye gitmek üzere fermân buyurulub altı bayrak yeniçeri Anadolu tarafından gelüb ocaklarına mülhak oldular. Anadolu tarafından gelecek tevâ-yif-i 'askerînin irişmeleri ve 'asâkir-i Tatarın intizârıyla Sofya menzilinde on bir gün ikâmet olunub ertesi hareket olundu.

Menzil-i Halkalu⁷⁷, 6 sâ'at.

Menzil-i Sarı Pirot⁷⁸, 7 sâ'at. Yevm-i mezbûrda Dragoman⁷⁹ derbendinden 'ubûr olunub muhâfazaya muhtâc olan mahallerden olmağla piyâde ağalarından seksen dört nefer ile Hüseyin Ağa ve altmış nefer ile Mehmed Ağa ta'yîn buyurulub Şehirköyü'ne⁸⁰ gelince bu aralıkda Kuru Çeşme nâm mevzi' doksan nefer ile Mehmed Ağa ve Sukova⁸¹ cisrine altmış üç nefer ile Halil Ağa me'mûr olub ve Sukova cisrinde hala Eskişehir sancağı beği Halil Beğ muhâfaza idüb haydûd eşkiyâsı zuhûr ider ise Dragoman nâm mahalden Kızıl Bayıra varınca muhâfız ta'yîn olunan piyâde levendâtı ile ittifâk idüb üzerlerine varılmak üzere fermân [7b] buyuruldu.

Menzil-i mukâbele-i Şehirköyü, 5 sâ'at. Yevm-i mezbûrda re'âyâ fukarâsının bir kimesnedен zulm ve ta'addîsi ve haydûd eşkiyâsının istilâsı tefahhus ve teccessüs olunub re'âyânın ba'zıları muhâfızları olan Halil Beğ'den müteşekkî ve ba'zıları hoşnud olub üzerine şer'an isbât olunur mevâd zuhûr itmeyüb ancak muhâfaza-i merkûmdan ref' ile te'dîb olundu. Ve kasaba-i mezbûr istilâ-i kefereden hâlî ve harâbe olmağla kâdıları sâkin olacak mahall olmaduğı i'lâm olunmağla kâbil-i süknâ mertebesi bir hâne tedârük olunmak üzere akçesi beytü'l-mâl-ı Müslimînden virildi. Ve kazâ-yı mezbûr ahâlîsi kendü ittifâkları üzere tedârük eyledikleri beş bayrak martalos kemâ fi'l-evvel kurâsını muhâfaza eylemek üzere tenbîh buyuruldu.

Menzil-i Musa Paşa Palankası⁸², 6 sâ'at. Palanka-yı merkûmun kadîmi neferâtından mâ'adâ yetmiş yedi nefer ile süvârî ağalarından Halil Ağa ta'yîn buyuruldu.

Menzil-i Niş⁸³, 9 sâ'at. Musa Paşa Palankası ile Niş arasında vâkı' Kızıl Bayır dimekle ma'rûf mahûf ve muhâtara mahalde muhâfaza eylemek üzere kadîmi neferâtından mâ'adâ seksen nefer ile piyâde ağalarından Ömer Ağa ta'yîn buyuruldu. Ve yevm-i mezbûrda Arnavudluk tarafından Hüseyin Paşazâde İsmail Beğ [8a] ve Kaplan Paşa birâderi Ali Beğ mübâşeretleriyle iki bin nefer mirî ve bin nefer sadr-ı a'zam hazretlerinin neferâtı üç bin nefer güzîde tüfenk-endâz istikbâl idüb alay gösterüb kırmızı boğasidan nîmten ve mâ'î boğası çiltiyân ihsân olundu.

77 *Silâhdâr Târîhi*'ne göre 3 Zilhicce Pazartesi günü Halkalı Pınar'a gelinmiştir (s. 750)

78 İsim harflerin noktalama işaretleri konulmaksızın Sarı Mürüvvet ya da Sarı Pirot şeklinde okumaya müsait yazılmıştır. *Anonim Osmanlı Tarihi*'nde harflerin noktalamaları da yazılmıştır ve buna göre isim Sarı Pirot okunabilir (صاری بیروت, vr. 66b). *Silâhdâr Târîhi*'nde aynı isim Sarı Yurt olarak yazılmıştır. (صاری بیروت, s.750)

79 Bulgaristan'da Dragoman (Драгоман).

80 Sırbistan'da Pirot (Пирот).

81 Sırbistan'da Pirot'a bağlı Sukovo (Суково) köyü.

82 Sırbistan'da Pirot bölgesinde Ak Palanka - Bela Palanka (Бела Паланка).

83 *Silâhdâr Târîhi*'nde Niş'e varma tarihi 7 Zilhicce Cuma olarak verilmektedir.

Fî 8 Z⁸⁴. Ağalarına [boş]⁸⁵ akçe tekâ'üdlük, yüzbaşlarına dokuz, bayrakdâr ve baş çavuşlarına yedişer ve neferât bayrakdârları ve çavuşları ve on başlarına yedişer⁸⁶ ve neferâta beşer akçe terakkîleri ile sipah ve silâhdârandan beşer yüz nefer terakkîli serdengeçdi yazılıb beş yüz nefere bir ağa ve her yüz nefere bir yüzbaşı ve yüz nefere on nefer on başı ve yüz nefere bir bayrak ve her bayrağa bir çavuş her beşyüz neferde altmış sekiz zâbit olmak üzere beher yevm birer çift nân ve yarım yem arpa ve beşer nefere bir vukiyye lahm ve müceddeden sipâhîlik murâd idenlere onar akçe ibtidâ ve bu üslûb üzere zâbitleri ve ta'yînatları virilmek üzere sipâh ve silâhdârdan beşer yüz serdengeçdi ve bir def'a dahi sipâh ve silâhdârdan beşer yüz terakkîli mecmû'u iki bin serdengeçdiden mâ'adâ olmak üzere ve beşer akçe terakkîler ile beş yüz nefer cebeci serdengeçdi [**8b**] dahi fermân buyuruldu.

Fî 10 Z⁸⁷. Yevm-i mezbûrda ıyd-ı adha vâkı' olub ordu-yı hümâyûnda bayram namâzı kılınmak ve kurbân zebh olunmak esnâ-yı sefer olmağla terk olunub murâd idenler Niş kasabasında ıyd-ı adha namâzını edâ eylediler. Ve kâ'ide üzere sadr-ı a'zam hazretleri ile bayramlaşmak dahi terk olunub ziyâret tarîkiyle herkes gelüb arz-ı ubudiyyet eylediler.

Fî 11 Z. Yevm-i mezbûrda Maraş beğlerbeğisi Hasan Paşa ordu-yı hümâyûna mülhak oldu. Ve yevm-i mezbûrda bölük-i erba'a ocaklarına müceddeden tahrîr olunan neferâtın esâmileri tevzî' olundu. Ve yevm-i mezbûrda birkaç seneden berü ol havâlîde ebnâ-i sebîli gâret iden haydûd eşkiyâsından [boş] nâm zimmî haydûd başı ahz olunub katl olundu.

Menzil-i Aleksinçe⁸⁸, **6 sâ'at**. Baymur Bayır ta'bir olunur mahûf mahalle yüz elli nefer piyâde ile Şa'bân Ağa ve kırk beş nefer ile süvârî ağası İsmail Ağa ta'yîn buyuruldu. Ve yevm-i mezbûrda Maraş beğlerbeğisi Hasan Ağa 'asâkir-i İslâma dümdâr ta'yîn olundu.

Menzil-i Kınalı Oğlu Çiftliği, **6 sâ'at**. Rajene⁸⁹ Palankasında yetmiş altı nefer ile Muhammed Ağa ve Devebağırdan nâm mahalle varınca iki yüz nefer piyâde tüfenk endâz Arnavud levendâtı ve ikiyüz on [**9a**] nefer ile ber vech-i ocaklık hâssa mutasarrıf olan Hocasâde Eyyûb Paşa ta'yîn buyuruldu. Vidin ile Niş arasında Bana⁹⁰ nâmında bir kasaba ve kurbunda bir taş kulesi vardır. İstîlâ-i kefereden ahâlîsi perîşân ve kasabası harâb olub ziyâde haydûd mecma'ı ve mürûr u 'ubûr iden ebnâ-i sebîli rencîde ve ta'addî üzere oldukları i'lâm olunmağla kasaba-i mezbûrun palankası müceddeden ta'mîr ve neferâtı üçyüze varınca tekâmîl ve tahrîr olunmak üzere mübâşirler ta'yîn buyuruldu.

84 Metinde sehven 28 ZA yazılmıştır. Doğrusu 8 Z olmalıdır. Nitekim *Silâhdâr Târîhi*'nde de "Sekizinci Şenbe günü" olarak geçmektedir (s. 750).

85 *Silâhdâr Târîhi*'nde "yirmişer" yazmaktadır. (s.750)

86 *Silâhdâr Târîhi*'nde "altışar" yazmaktadır. (s.750)

87 Metinde Fî 10 ZA yazmakla birlikte, doğrusu Fî 10 Z[ilhicce] olmalıdır. Nitekim müellif aynı gün Kurban Bayramının vakı olduğunu belirtmektedir ki, kurban bayramları Hicrî Zilhicce ayının 10. gününe denk gelir. Bu tarih, *Silâhdâr Târîhi*'nde de 10 Zilhicce Pazartesi günü olarak kaydedilmiştir. (s. 751)

88 Sırbistan'da Niş bölgesinde Aleksinac.

89 Sırbistan'da Niş bölgesinde Ražanj (Ражањ).

90 Sırbistan'da Sokobanja (Сокобања) olabilir.

Menzil-i Parakin⁹¹, 6 sâ'at. Ol havâlîde ve dağlar ve becenelerde sâkin olan re'âyâ tâ'ifesi mecmû'ı tekâlîfden mu'âf ve ibtidâ senesinde 'öşr dahi alınmayub ve haydûdluk idenler fi-mâ-ba'd ra'ıyyet kabul idüb şekâvetden ferâgat iderler ise gelüb palankalar etrâfında tavattun eyleyüb ednâ cizyesiyle zirâ'at eyledikleri mahsûlâtın a'sârını virmek üzere istimâlet kağıdları gönderildi.

Menzil-i Yagodine⁹², 5 sâ'at. Morava nehri Yagodine ile Parakin palankaları arasında vâkı' bir nehr-i azîmdir. Mukaddemâ nehr-i mezbûr üzerine cîsr binâsına gedüklü çavuşlardan Mahmud ağa ta'yîn [9b] olunub mahall-i mezbûrda metîn ve müstahkem köprü hâzır bulunmağla 'ubûr olunub muhâfazasına ber vech-i arpalık Malatya sancağına mutasarrıf Hasan Paşa kapu-suyla ve hâne 'askerinden dahi iki yüz nefer tüfenk endâz mecmû'ı beş yüz nefer olmak üzere ta'yîn buyuruldu.

Menzil-i Bataçine⁹³, 6 sâ'at. Devebağırdan nâmıyla meşhûr olan derbend ve haydûd mecma'ı ve nefsü'l-emr bir mahûf ve muhâtara mahalde vâkı' olmağla muhâfazası lâzım olub Ohri sancağına mutasarrıf Ömer Paşa ve altıyüz otuz levendât ile hâs ağaları ta'yîn olundu.

Menzil-i Hasan Paşa⁹⁴, 6 sâ'at.

Menzil-i Kolar⁹⁵, 6 sâ'at. Bundan akdem Rumili beğlerbeğisi Mahmud Paşa ve eyâlet 'askeri Temeşvar ve Gule kal'alarına zahâ'ir nakline me'mûr olmuşlar idi. Selâmet birle teslîm ve 'av-det olunub Rumili beğlerbeğisi sebük-bârîce gelüb sadr-ı a'zam hazretlerine buluşduklarında du'â-yı hayrlarına mazhar olub vedâ' mahallinde çukaya kaplı semmûr kürk ilbâs buyuruldu.

Menzil-i Hisârcık⁹⁶, 5 sâ'at. Yevm-i mezbûrda ordu-yı hümâyûn doğru Hisârcık menziline gidüb mahall-i mezbûr Semendire'ye bir buçuk sâ'at olub kal'a-i merkûm serhadd-i mansûrenin [10a] nehr-i Tuna üzerinde bir lâzımlı kal'ası olmağla sadr-ı a'zam hazretleri sebük-bârca varub cevânib-i erba'asını geşt ü güzâr neferât ve cebehâne ve tobhânesi ve iç hisârı görülüb andan sâyebân kurulduğı mahalle nüzûl ve bade't-ta'âm donanma-yı hümâyûn şaykalarına süvâr ve Hisârcık menziline doğru 'azîmet buyurdular. Bu hakîr dahi sa'âdetlü sadr-ı a'zam hazretlerinin hıdmet-i 'aliyyeleriyle şaykaya ma'an süvâr olmuşidim. Kal'a-i merkûmdan alarga olundukda azîm şenlikler olub tobcılara ve sâ'ire in'âm ve ihsân buyuruldu. Şaykada sadr-ı a'zam hazretleri ile hademe beyninde vaz' olunan perde verâsında mu'tâd üzere evrâd ü ezkârlarına meşğûl olub bu bendelerine Tuna kapudanı Ali Paşa ile müzâkere ve mükâlemeye ruhsat buyurmuşlar idi. Bî-hûde gıybet ve mesâvîden ise bu sene-i mübâreke donanma-yı hümâyûna olan himmet ve evliyâ-yı ni'amın gayret ve hamiyetleri istifsâr ve hakîkati üzere varak-ı parçaya tahrîre cesâret olundu. Bi-irâdeti'l-İllâhi Te'âlâ devlet-i Osmâniyye (eyyede

91 Sırbistan'da Paraçin (Параћин).

92 Sırbistan'da Jagodina (Јагодина).

93 Sırbistan'da Batoçina (Батоћина).

94 Sırbistan'da Smederevska Palanka (Смедеревска Паланка).

95 Sırbistan'da Koları (Колари).

96 Sırbistan'da Grocka (Гроцка).

Allâhu Te'âlâ ilâ yevmi'l-karâr) bir kaç seneden berü taraf taraf düşmen-i dînin hüçümü ve kesret-i seferler iktizâsıyla **[10b]** hazîne-i âmireye nev'an müzâyaka gelmişidi. Ve ale'l-husûs bu sene-i mübâreke Venedik keferesinin istilâsı sebebiyle Ağriboz kal'ası ve Mora ser-askeri Kandiye ve Hanya kal'aları ve donanma-yı hümâyûn sefineleri ve müceddeden binâ olunan yirmi 'aded kalyonlar ve Belgrad ve Temeşvar ve Gule kal'aları ve bi'avni'l-İllâhi Te'âlâ Engürüs düşmenine mukâbele olmak niyeti ile ordu-yı hümâyûn ile olan 'asâkir-i İslâm ve 'asker-i Tatar'a ikrâm ve Gabele kal'asına müstevlî olan küffârın def'ine ta'yîn olunan on bin mikdârı 'asâkir ve Kamenîçe ve Azak kal'aları ve Baba Dağı tarafında olan ser-askerin mühimmât-ı cebehâne ve tobhâne ve zahâ'irleri tedârükü ve zikr olunan kılâ'da iktizâ iden ta'mîrat ve mesârif-i sâ'ire ve mevâcibât görüldükden sonra yedişer vukiyye koğuş⁹⁷ ve dörder saçma toblu ikişer yüz musallah levendât ile memlû on 'aded *kalyete*⁹⁸ ta'bîr olunur *çekdiri* mânendi sefineler ve üçer vukiyye gülle atar koğuş ve dörder saçma ve yan tobları ile yüz yirmi ve yüz ve seksen nefer tüfenk endâz ile kırk 'aded firkate ve üçer tob **[11a]** ve kırkar nefer levendât ile hâzır ve müheyâ elli bir 'aded ocaklık ve mîrî şaykalar 'asker ve tob ve mühimmât geçürmek için dokuzar nefer ile *üstüaçık* ta'bîr olunur seksen kayak ki bi'inâyeti'l-İllâhi Te'âlâ çete kayıklarından mâ'adâ müretteb yüz seksen pâre yelken ve üçyüz altmış üç pare tob ve sekiz bin üç yüz altmış nefer olur. Mukaddemâ nehr-i Tuna üzerinde yirmi mikdârı ocaklık şaykasından mâ'adâ cenk ü harb için vaz' olunmuş bir pâre kayak yoğidi. Sadr-ı a'zam hazretleri yüz bir senesinde defterdârlıkları eyyâmında yirmi mikdârı firkate ihtirâ' idüb devlet-i 'âliyyeye kati vâfir nef'î müşâhede olunmağla elhamdü li'l-İllâhi Te'âlâ zemân-ı sadâretlerinde bu mertebeye bâliğ oldu.

Menzil-i [Çeşme]⁹⁹, [boş] sâ'at. Yevm-i mezbûrda Nemçe taburundan Tuna levendâtı Ali bölükbaşı yediyle iki dil ve Fazlı bölükbaşı mübâşeretiyle haydûd getürenlere in'âm [ü] ihsân buyurulub Adana beğlerbeğisi İbrahim Paşa eyâlet 'askeri ile ordu-yı hümâyûna mülhak olub Çeşme menziline Belgrad muhâfızı vezîr Cafer Paşa hazretleri gelüb vedâ' vaktinde ferrâce çukaya kaplı semmûr kürk ilbâs **[11b]** olundu.

Fî 23 Z. Yevm-i mezbûrda yümn-i ikbâl ve sa'âdet ü iclâl ile Çeşme menziline hareket ve Belgrad'a iki sâ'at mesâfede vâkı' bir mekân-ı mürtefî'a ve tarîk-i 'âmme nâzır mevzi'de mu'tâd üzere yemeklik sâyebânları kurulub ordu-yı hümâyûndan mukaddem Belgrad sahrâsında darb-ı hıyâm-ârâm iden Rumili ve Anadolu 'askeri ve sâ'ir mîr-i mîrân kânûn üzere alay göstermek fermân buyuruldu. Evvelen sâbıkâ kapudan olub Anadolu eyâletine mutasarıf Mısırlızâde vezîr İbrahim Paşa hazretleri kapusu halkı ile müretteben sâyebâna karîb geldiklerinde ser-çavuşân ve ağayân istikbâl idüb ser-â-sere kablu bir sevb semmûr kendülere

97 Metinde toğuş (طوغوش) şeklinde kaydedilmiştir. Ancak koğuş (قوغوش) olması muhtemeldir.

98 "Kalite" şeklinde de okunabilir.

99 Metinde "Menzil-i Hisarcık" olarak yazılmıştır. Ancak bundan önceki menzil Hisarcık olduğuna göre, müellif yeni menzilin adını sehven yeniden Hisarcık yazmış olmalıdır. Nitekim metnin devamında bu menzilin Çeşme menzili olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca *Silâhdâr Târîhi*'nde de bu menzil doğrudan Menzil-i Çeşme olarak kaydedilmiştir. "Yirmi ikinci şenbe günü Menzil-i Çeşme." (s. 752)

ve etbâ'ına yedi 'aded hıl'at ilbâs olundu. Ba'dehu Anadolu zu'amâ ve erbâb-ı tîmârı alay gösterüb on dört sancakdan Kütahya alaybeğisi ile çavuşlar kethüdâsına ilbâs-ı hıl'at mu'tâd iken sâ'ir senelerden ziyâde neferât tedârüküne bezl-i kudret ve cümlesi boylu tüfenklü tâmmü's-silâh geldiklerinden müstehakk-ı 'âtıfet olmalarıyla alaybeğilerine¹⁰⁰ başka başka hıl'atler ilbâs olundu. Ba'dehu Rumili beğlerbeğisi Mahmud Beğzâde Mahmud Paşa geçmek üzere fermân buyurulub müşârün-ileyhin üç bin [12a] mikdârı piyâde ve süvâri Arnavud levendâtı olub biri birini müte'âkıb yirmi piyâde ve on beş süvâri müretteb-sâz alay-nümâ ve cümlesi siyâb-ı sürh-renk ile dehşet-efzâ-yı cevâsîs-i a'dâ olub hakkan ki bir alay-ı şecâ'at-nümâ tarh eylemişlerdi ki temâşâ idenler *sad bârekallâh hezâr aferîn* dirlerdi. Efendimizin dahi gâyet peşendîde-i âsafâneleri olub kendüye ve etbâ'ına ve alay beğlerine hıl'atler ilbâs ve Rumili beğlerbeğileri ve sâ'ir iki tuğlu olanlar alay gösterdiklerinde etbâ'ına hıl'at ilbâs olunca huzûr-ı sadr-ı 'âlîde kıyâm üzere meks eylemek mu'tâd iken ikrâmen taraf-ı yesârlarında mahsûs iskemle vaz' ve bir hıl'at dahi ilbâs ve eslâfına olmayan ikrâm ile beyne'n-nâs ser-efrâz oldular. Ba'dehu Delvine¹⁰¹ sancağına mutasarrıf Kaplan Paşa ve Avlonya¹⁰² ve Köstendil sancaklarına mutasarrıf Cafer Paşa ve 'avârizları mukâbelesinde hânedan ihrâc olunan piyâde tüfenk-endâz Arnavud levendâtı ve Niğbolu Paşası ve yörük beği ve neferâtı yolları ile alay gösterüb ilbâs-ı hıl'at buyuruldu. Bundan sonra serdâr-ı mu'azzam ve sipeh-sâlâr-ı mükerrerem hazretleri de'b-i kadîm üzere kallâvî ve muvahhidî [12b] ve dîvân rahtı ile eğlerlenmiş rahş-ı sebük-seyre süvâr olub ol gün şâtırân *kanture* ta'bir olunur libâs ile zerrîn-tas urunmuşlar idi. Otağa varınca sağlu ve sollu vüzerâ-yı izâm ve mîr-i mîrân-ı kirâm ve ümerâ-yı zî-şân ve a'yân-ı kâr-güzârân ve sipâh ve silâhdârân ve yeniçeri ve cebeci ve tobcı ve sâ'ir ocaklar halkı piyâde ve süvâri bi'l-cümle asâkir-i İslâm muntazırân-ı selâm olub dörder beşer kat yerlerinde karâr ve ârâm ve redd-i selâm idüb sadr-ı a'zam hazretleri dahi miyâne-i 'askerden kemâl-i hüzn ü inkisâr ve meskenet ü vakâr ile güzêr ve guzât-ı İslâmda şecâ'at-şî'ârlık alâyimi nümâyân oldukça def'-i keder buyururlardı. Asâkir-i İslâmın sığâr ve kibârı bu makûle nizâm-ı ahvâl-i 'âlem ile mukayyed zât-ı sûtûde-i siyerin du'â-yı devleti zimem-i 'âlemiyâna lâzım, belki vâcibdir. Rabbü'l-'âlemîn bu dîn-i mübîni habîbi Muhammedi hürmetine mağlûb eylemeyüb dâ'imâ nusret ve fırsat ihsân idüb düşmenlerini makhûr idegelmişlerdir. Ah [ü] enîn ile olan sihâm-ı du'âmız ümididir ki müsâdif-i hedef-i icâbet olub bu sâl fevz ü nusret ile mesrûr oluruz deyu tefevvüh ve hayr-fâl [13a] eylediler.

Menzil-i Belgrad, Fî 23 Zî'l-hicce sene 105. Yevm-i mezbûrda otağa nüzûl buyuruldukda Belgrad muhâfızı vezîr Cafer Paşa hazretlerine ser-â-sere kablu semmûr kürk ve sâ'ir muhâfazada olan beğlerbeğilere ve zağarcıbaşı ve turnacıbaşı ve zâbitâna ilbâs-ı hıl'at buyuruldu. Yevm-i mezbûrda nehr-i Sava üzerine cîsr binâsına mübâşeret olundu.

100 *Silâhdâr Târîhi'*nde "âtıfet olmalarıyla on dört sancak alaybeğilerine" şeklindedir. (s. 752)

101 *Anonim Osmanlı Tarihi'*nde Avlonya olarak yazılmıştır (vr.71b). *Silâhdâr Târîhi'*nde de yine Avlonya olarak geçmektedir (s.752).

102 *Anonim Osmanlı Tarihi'*nde (vr.71b) ve *Silâhdâr Târîhi'*nde (s.752) Delvine yazılmıştır.

Fî 24 Z. Yevm-i mezbûrda Belgrad kal'asının etrâfı ve ta'mîr ve termîm olunan ve bade'l-yevm ta'mîr iktizâ iden mahalleri görüldükden sonra derûn-ı kal'ada Cafer Paşa Sarayına varılıb bade't-ta'âm kendülere ferrâce semmûr kürk ve etbâ'ına ilbâs-ı hıl'at buyurulub Bosna tarafından Fazlı Bölükbaşı mübâşeretiyle tedârük olunan iki bin nefer piyâde Bosna levendâtı alay gösterdiler.

Fî 25 Z. Yevm-i mezbûrda donanma-yı hümâyûn sefîneleri mu'asker-i nusret-eserden mukad-dem Belgrad kurbunda Kaya Burnu nâm mahalle vusûl ve ordu-yı hümâyûn Belgrad sahrâsına nüzûl eyledikden sonra alay göstermek üzere fermân buyurulmuşıdı. Yevm-i merkûmda dahi derûn-ı kal'ada nehr-i Sava üzerinde olan Cafer Paşa sarayına serdâr-ı İslâm ve vezîr-i 'âli-makâm [13b] hazretleri varub eyyâm-ı muvâfık ile yek-pâre bād-bân-güşâ ve her biri güya bir neheng-i deryâ-yı vegâ avâze-i surnâ ve nefir ise nağme-pervâz-ı uşşâk ü nevâ iderek bir aceb hey'ât-ı savlet-nümâ nehr-i Tuna ve Sava müctemi' olduğu mahalle geldiklerinde lenger-endâz-ı ârâm [ü] direng ve i'mâl-i tob ü tüfenk ile şenlikler idüb gulgule-endâz-ı kubbe-i firûze-renk oldular. Ba'dehu Kapudan Paşa ve sâ'ir bi'l-cümle kapudanlar huzûr-ı sadr-ı 'âlîye da'vet ve ilbâs-ı hıl'at-ı mûrisü'l-behcet ile ser-efrâz oldular.

Fî 26 Z. Yevm-i mezbûrda yeniçeri ocağı zâbitları ve sipâh ve silahdâr ağaları ve ba'zı kâr-az-mûde ve sefer-dîde beğlerbeğiler ile ahvâl-i cenk mahfî müşâvere ve müzâkere olundu.

Fî 27 Z. Yevm-i mezbûrda nehr-i Sava üzerinde binâsına mübâşeret olunan cisrin itmâmına teşmîr-i sâ'id-i himmet ve bi'z-zât sadr-ı a'zam hazretleri üzerine varub irtikâb-ı külefe zahmet buyurdular.

Fî 28 Z. Yevm-i mezbûrda nehr-i Sava'dan Zemun¹⁰³ sahrâsına varınca suların tuğyânı sebebiyle tarîk-i câdde mütevârî olmağla Çingâne Adası¹⁰⁴ ta'bîr olunan mahalle karîb mevzi'de mürûr olunmak üzere müzâkere ve mahall-i mezbûra efendimiz [14a] varub müşâhede buyurdularında ma'ber-i mezkûrda iktizâ iden bir muhtasar cisr binâsı fermân buyurulub muhâfazasında olmak üzere Sivas beğlerbeğisi ve eyâlet 'askeri ta'yîn olundu.

Fî 29 Z. Yevm-i mezbûrda Rumili beğlerbeğisi Mahmud Paşa üç bin mikdârı süvâri Rumili dilâverleri ile dîl almak bahânesiyle Varadin tarafına irsâl, fırsat olur ise güş-mâl için müteveccih-i tabur-ı ehl-i dalâl kılınmış idi. Paşa-yı mûmâ ileyh dahi kendüleri ile me'mûr olanlardan bir mikdârını mutarassıd-ı fırsat olan münâsib mahalde der-kemîn, mâ'adâsıyla kal'a havâlîsinde saklayub düşmen-i dînden cenk ü harbe tasaddî ider taşrada bir ferd olmadığına tahsîl-i yakîn idüb tabur ise verâ-yı nehr-i Tuna'da olmağla zahmet ve meşakkatleri hebâ ve uzakdan merhaba ile iktifâ olundu. Melâ'în-i hud'a-kâr zabt-ı 'askerinde ısrâr idüb tabur-ı menhûsdan hâricde bulunan Nemçe tâ'ifesini katle soltâtlarını musallat idüğü haber alınurdu.

Fî gurre-i M sene 106. Rikâb-ı hümâyûn kâ'im-makâmı olan Abdullah Paşa bi-irâdeti'llâhi Te'âlâ dâr-ı bekâya irtihâl idüb yerine bir mu'temedün-'aleyh kimesne nasb ve irsâl olunmağı müş'ir [14b] hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn kozbekçi vesâtatıyla şeref-resân-ı vürûd ol-

103 Sırbistan'da Zemun (Земун).

104 Sava nehrinde Ada Cıganlija (Ада Циганлија).

mağla sadr-ı a'zam hazretlerinin kadîmden perverde-i ni'am-ı celîleleri olub alâ tarîki's-sa' dâd ve'l-istîcâl Rumili beğlerbeğiliği pâyesiyle cebecibaşılık rütbesini ihrâz iden Ahmed Paşa alâ-cenâhi'l-isti'câl irsâl olunub rütbe-i vezâret için mu'tâd olan hıl'at ta'vîk ve inşâ'e Allâhu Te'âlâ huzûr-ı hümâyûnda ilbâsa ta'lik buyuruldu.

Fî 2 M. Vezîr-i sâbık İbrahim Paşa hazînedârı İbrahim Ağa kâr-güzâr kimesne olmağla mahru-se-i Mısır'dan da'vet ve bir hıdmetde istihdâm olunmak üzere va'd-ı himmet buyurulmuşıdi. Yevm-i mezbûrda cebecibaşılığa ilbâs-ı hıl'at ve umûr-ı seferiyyede bezl-i kudret eylemek üzere tenbîh buyuruldu.

Fî 3 M. Gabele¹⁰⁵ kal'ası mukaddemâ dest-i a'dâya giriftâr içinde olan küffâr-ı siyeh-i derûn teslim-i hisârda ısrâr üzere olub tob ve mühimmât ve ziyâde asker ile muhâsaraya muhtâc olduğu i'lâm olunmağla üç kıt'a kolonborna ve beş kıt'a şâhî tob ve ba'zı mühimmât-ı cebehâne ve tobhâne ve birer oda yeniçeri ve cebeci ve tobcı ve birkaç humbaracı ve lağımcı ve yeniçeri ocağından Haseki Osmân Ağa gönderilüb ve ol tarafda olan [15a] 'asâkir-i me'mûreye Bosna beğlerbeğisi Mehmed Paşa baş ve buğ ta'yîn buyuruldu.

Fî 4 M. Hersek Paşası Selim Paşa'nın ihmâli sebebiyle Gabele kal'ası dest-i a'dâya giriftâr olmağla liva-i mezbûr Rüstem Paşa birâderi Ali Paşa'ya ihsân ve ber vech-i müsâra'at serhadd-ı mansûreye irişmek üzere fermân buyurulub Selim Paşa dahi mükemmel kapusuyla serhadde bulunmağla İhlivne kal'asında muhâfazaya ta'yîn buyuruldu.

Fî 5 M.¹⁰⁶ Aksaray sancağı ilhâkıyla Ankara paşası olan İslâm [Paşa] devr ve selâmiyye akçesi nâmıyla fukarâdan ziyâde akçe aldıkdan sonra me'mûr olduğu sefer-i hümâyûna vaktiyle gelmemekle liva-i merkûmân Belgrad muhâfazasında olan Ebu Bekir Paşa'ya ihsân buyuruldu.

Ameden-i 'asâkir-i Tatar-ı 'âlî-tebâr: Belgrad sahrâsına vüsûl müyesser olub taraf-ı düşme-ne 'ubûr kasdıyla mübâşeret olunan cisrlerin itmâmıyla cünûd-ı Tatarın vürûduna dîde-düz-ı intizâr iken mâh-ı Muharremü'l-harâmın altıncı günü 'asâkir-i encüm-şümâr ile hân-ı 'âlî-tebâr ve ilhân-ı şecâ'at-şî'âr ve fermân-fermâ-yı leşker-i Tatar El-hâcc Selîm Giray-ı huçeste-re'y hazretleri Semendire havâlîsinde sâye-endâz-ı teşrîf olduklarını müş'ir mektûb-ı meveddet-üs-lûbları ile eşref-i [15b] selâtîn-i zemîn olan şevketlü ve kudretlü pâdişâhımız Sultân Ahmed Hân hazretleri tarafından mukaddemâ sefer-i hümâyûna da'vet ve ordu-yı hümâyûna mülâkî olunca 'alâ cenâhi'l-isti'câl hareketleri için hıdmet-i mülâzemetlerine ta'yîn buyurulan mîr-i ahur-ı evvel İbrahim Ağa haber getürmekle sadr-ı a'zam-ı 'âlî-mikdâr hazretleri dahi sinîn-i mâziyeden ziyâde kavâ'id-i kâm-kârî ve levâzım-ı mihmândârî üzere tekâmîl ve tatmîm-i elbise ve simât ve ferş-i bisâtlarına mu'tâd-ı kadîmden ziyâde ikdâm ve mesbûkûn bi'l-misli ri'âyet ile ikrâmalarında ihtimâm buyurub otak-ı gerdûn-nitâklarına teşrîf için da'vet ve terettüb-i alaya bu vechile sûret virildiği vüzerâ-yı 'izâmdan Haleb eyâletine mutasarrıf Cafer Paşa ve Anadolu eyâletine mutasarrıf Mısırlızâde İbrahim Paşa hazretleri yemîn ü yesârlarında hem-'inân ve mîr-i mîrândan Karaman Beğlerbeğisi Mustafa Paşa ile Adana Beğlerbeğisi İbrahim

105 Bosna ve Hersek'te Neretva nehrinin sağ kıyısında Gabela.

106 Metinde müellif sehven 25 yazmıştır.

Paşa alayları ile pîşlerinde dîvân olub mehterhâne ile sadr-ı a'zam kethüdâsı Mehmed Ağa ve zümre-i çavuşân ile ser-çavuşân Mustafa Ağa ve gürûh-ı müteferrikagân ve sâ'ir erkân-ı dîvân ve ağayân-ı silâhdâran ve sipâhiyân müretteb ve müzeyyen alay ile [16a] istikbâl ve ordu-yı hümâyûnda bulunan mîr-i mîrân ve mîr-i livâ yollu yollarınca mürûr idecekleri tarîkin tarafeynine redd-i selâm için isti'câl ve otağa karîb mahalde yeniçeri ve cebeci ve sâ'ir piyâde gürûhı zâbitları ile müheyyâ ve baş çadırdan zokağa varınca sadr-ı a'zam hazretleri ağavâtı ve gediklü müteferrika ve çavuşân ve zokakdan hâric dîvânegân ve gönüllüyân ve amâde kılınan simât-ı bî-pâyân etrâfına sadr-ı a'zam hazretlerine mahsûs olan üçyüz elli nefer tüfenkciyan ve sâ'ir hıdmet-i hirâsete me'mûrân dizilüb kudûm-ı meymenet-i lüzûmlarına muntazîrân oldılar. Mâh-ı Muharremü'l-harâmın altıncı günü ki ıydü'l-müminîn olan Cum'a'dır tertîb-i mesfûr üzere istikbâl ve tumturak-ı 'unvân ile aylak çadırına karîb geldiklerinde vezîr-i a'zam kethüdâsı ve ser-çavuşân ve tezkireciyan ve kethüdâ-i bevâbân redd-i selâmdan sonra otağa değin rikâblarında devân ve şitâbân olub tuğlar önüne karîb olduklarında vezîr-i a'zam hazretleri dahi erkân kürkü ve ruzmerre isti'mâl buyurdıkları destâr ile tahrîk-i hatavât izz ü ikbâl buyurmalarıyla celâdetlü hân-ı 'âlîşân hazretleri ile burc-ı hâkîde neyyîreyn sa'deynin ictimâ'ından sıgâr ü kibâr tahsîl-i sürûr ü iftihâr ve çavuşân-ı [16b] yarıcımız Allâh sadâsını peyveste-i evc-felek-i devvâr eylediler. Bu esnâda yağma-girân Tatar için müheyyâ kılınan yüz elli re's gâv ve iki yüz koyundan¹⁰⁷ mâ'adâ sekiz yüz sahandan mütecaviz et'ime-i gûn-â-gûn tenâvülüne salâ dinilüb gürisne-çeşmân gürûh-ı Tatar vâkı'alarında görmedikleri et'ime-i nefise ile murâdları üzere def'-i cû' ve karârgahlarına rücû' esnâsında kimi dahi gûsfend-i nîm buhtaları âvîze-i fitrâk ve bi'l-cümle ni'am-ı mebzûl-i bî-müntehâyiden hisselerin idrâk itdiler. Sadr-ı a'zam hazretleri ile hân-ı 'âlî-şân üç direkli ta'bir olunan çadıra vardıklarında celse-i hafifeden sonra pürsiş-i ahvâl ile temhîd-i kavâ'id-i hülûs itmâmında tarh-ı tekellûf olunub "*tebdîl-i siyâb-ı sefer olunsa be'is yokdur*" deyu nevâziş-güne hitâb ile üç direkli arasında kurulan obaya nakl ve ihzâr olunan bir boğaca esvâb ve eyyâm-ı hârreye münâsib olmak takrîbiyle sofa kaplu kakum kürk ile ser-a-pâ tebdîl-i disâr ü şî'âr buyurulub bir mikdâr dahiistirâhatdan sonra üç direkkiye ta'âma da'vet ve sultânân ve mîrzâyân ve ağayân için başka başka hıyâm nasb ve hüddâm ta'yîn ve her bir sultâna bir sofrâ ta'âm tahsîs kılınub [17a] kemâl-i inbisât ile tenâvülünden sonra 'asâkir-i Tatar ol gün nehr-i Sava cisrinden 'ubûr idüb Zemun sahrâsına gitmişler idi. Hân-ı celâdet-nişân vezîr-i a'zam otağında ol gice müsâferet üzere kalub Kalgay Sultân ve Gâzî Giray Sultân ve Sa'âdet Giray Sultân oğulları ve Şehbâz Giray Sultân birâderzâdeleridir. Elvân çukalara kaplu semmûr kürkleri ilbâs olunub birer kise akçe ve birer re's yeleşen-dest atlar ihsân ve i'tâ buyuruldu.

Müşâvere der-Belgrad fî 7 M sene 106. Yevm-i mezbûrda müşâvere olunmak üzere otağ-ı 'âlîde dîvân-ı 'azîm arâste olunub umûmen vüzerâ-yı izâm ve mîr-i mîrân-ı kirâm ve mîr-i livâ ve müteferrika ve çavuş ve mîr-i alay [ve] zu'amâ ve sâ'ir 'asâkir-i İslâmın umûr-dîde ve sâlhurde â'yân-ı tecrübe-kârları ihzâr olunub sadr-ı a'zam-ı kâm-kâr ve hân-ı 'âlî-mikdâr hazerâtı mecma'-ı müşâvere olan üç direkkiye teşrîf ve hüzzâr-ı meclisi nevâziş ve ikrâm ile

107 Anonim Osmanlı Târîhi (vr.75a) ve Silâhdâr Târîhi'nde (s. 755) "dört yüz koyundan" şeklinde yazılmıştır.

taltîf buyurdularından serdâr-ı İslâm ve vezîr-i ‘âlî-makâm feth-i kelâm idüb “birkaç sene-den berü Belgrad havâlisinde darb-ı hıyâm-ı ârâm iden vüzerâ-yı ‘izâm ve ‘asâkir-i İslâm bi-hasebi ‘l-iktizâ zuhûr iden mevâni’ ve emr-i zarûrî sebebiyle [17b] nehr-i Sava’nın mürûru münâsib görülmeyüb ta ‘mîr ü termîm-i kal’a-i Belgrad ve serhadd-i mansûre kılâ’ına irsâl-i zahâ’ir ve imdâd-ı ecnâd ile iktifâ eylemişler. Hamden-li ‘l-İllâhi Te’âlâ bu sâl-ı meymenet-iş-timâlde kudretimiz mertebesi ‘asker ve tahsîl-i zahâ’ir husûsunda ihtimâm, celâdetlü hân-ı ‘âli-şân hazretleri dahi cünûd-ı Tatar ile ‘asâkir-i İslâma mülhak olmağa ikdâm ve ale ‘l-husûs teşrîf-i kudûm-ı meymenet-lüzûmlarıyla tahsîl-i nîk-nâm buyurmuşlardır. Sizin dahi re ‘yiniz ve münâsib gördüğünüz ne ise ref’-i hicâb ve her birinize mükâlemeye ruhsat virilmiştir” deyu hitâb buyurub cümlesi sem’ kabûl-ı rızâ ile işgâ eylediklerinde yümn-i teveccüh-i ikbâl ve te’sîr-i baht-ı ferruh-fâl ile ‘azîmet buyurduğunuz tarafa emr-i serdârda fermân-ber-i imtisâl eylemekde hem-zebân-ı ittifâk ve kemer-beste-i vifâk olduklarını iş’âr eylediler. Sadr-ı a’zam hazretleri tekrar i’âde-i kelâm idüb “Her birimiz irâdet-i ‘âliyye-i hüddâ-dâd ve te’sîr-i baht-ı ‘âli-nejât ile bi-hasebi ‘l-isti’dâd ihrâz eylediğimiz rütbe-i vâlâ-nihâd umûr-ı ‘âmmede i ‘tibâr olunub umûr-dâde biz dahi ahâd-ı nâsdan sizin gibi bir abd-ı ‘âciz olub heman herkes arîza-i mâfi’z-zamîrinizi bu mahalde takrîr [18a] ve müdde ‘â-yı derûnunuzu bu vakitte yegân yegân nihâde-i dâmen-i ta ‘bîr eylemek gereksiz” didiklerinde nehr-i Sava’dan ‘ubûr eylemede hem-‘inân-ı ittifâk ‘avn-ı Hakk ile düşmen üzerine varılmağa sell-i seyf-i vifâk eylediler. Sadr-ı a’zam hazretleri bi’z-zât sûz u güdâz ile du’âya ağâz ve dest-i niyâzı berdâşte-i dergâh-ı çaresâz kıldıklarında sıgâr ü kibâr nihanî ve aşikâr iki lüle-dîdelerinden bir mertebe isâle-i katarât-i eşk eyledi ki bilâ-şübhe şâd-ı âb-sâz-ı mezârî’ kabûl oldu. Bade’t-ta’âm hân-ı ‘âli-şân hazretlerine taraf-ı pâdişâhîden ser-â-sere kaplu bir sevb semmûr-ı safâ-güster ve sorguç-ı mücevher ile bir kabza şemşîr-i ‘adû-tedmîr ve bir tîrkeş-i bî-nazîr ihdâsından sonra altun kakma raht ve abâyî ile arâste sîm rikâb ve zer-dûz eğer ile pirâste bir re’s esb-i bâd-pâ başçadırdâ hâzır ve müheyyâ olub hîn-i rükûbda sadr-ı a’zam hazretleri “şevketlü ve kudretlü pâdişâhımız hazretleri Selim Giray Hân hazretleri devlet-i ‘âliyyemizin emekdârı ve ‘ibâd-ı Müslimînin hayr-hâhı olduğu ma ‘lûm-ı hümayûnum olmağla rû-yı gazâda süvâr ve esâs-ı muhabbeti üstüvâr eylemek için irsâl buyurdıkları rahş-ı hoş-reftârdır” deyü şeker-feşân-ı ta’zîm [18b] ve Kalgay Sultâna dahi tekrar bir bisatlı at ihdâsıyla tekrîm buyurdular. Ve sadr-ı a’zam hazretleri tarafından bir boğça esvâb ve bir semmûr kürk ve iki bin şerîfi altun ve ba’zı hedâyâ-yı gûn-â-gûn ve ‘anber ve ‘ûd ve sâ’ir sultânân ve etbâ’larına eşyâ ve nükûd ihsân buyuruldu. Ve tekrar hân-ı ‘âli-şân hazretlerine bir eğerli bâr-gîr ve bir vakitte dahi bir bisatlı kısrağ gönderildi.

Fî 7 M. Yevm-i mezbûrda Rumili beğlerbeğisi ve eyâlet ‘askeri ve Delvine ve Avlonya ve Köstendil sancakları mutasarrıfları Zemun’a geçmek fermân buyuruldu ve yevm-i mezbûrda her bir nefere iki kile şaîr ve bir kile dakîk olmak üzere tevzî’-i zahâ’ir-i umûm ile sipâh ve silâhdâr ve bölük-i erba’a neferâtlarının kânûnları icrâ olunmağla def’-i gumûm eylediler.

Fî 8 M. Yevm-i mezbûrda yeniçeri ocağı ve piyâde ‘askeri karşı tarafa ‘ubûr eylemek fermân ve yetmiş oda yeniçerinin her odasına yirmişer guruş ve yirmibeşer kile pirinç ihsân buyuruldu.

Fî 9 M. Yevm-i mezbûrda Anadolu ‘askeri ile Mısırlızâde İbrahim Paşa ve eyâlet-i sâ’ire ve mîr-i mîrân ve mîr-i livâ ikmâl-i izhâr-ı şevk ve sürûr ile nehr-i Sava’yı mürûr eylediler.

Fî 10 M. Yevm-i mezbûrda tobhâne ve cebehâne mühimmâtı [19a] ve ocakları neferâtı ve toblar Zemun tarafına geçirölmek üzere yirmi yedi ‘aded balyemez ve kolonborna ve altmış kıt’a şâhî ve on iki kıt’a havan tobları, üç bin ikiyüz kantar barut, on altı bin ‘aded kazma, otuz bin kürek, yirmi bin tobra bunlara kıyâs ile sâ’ir mühimmât ve cebehâne kara tarafından arabalar ve nehr-i Tuna’dan sefineler ile nakl olunmak fermân buyuruldu.

Belgrad sahrâsından hareket ve Zemun’a geçmek. Mâh-ı Muharremü’l-harâmın on ikinci günü fer-i şevket ve iclâl ve reh-nümâ-yı tevfiik-i hüdâ-yı müte’âl ile Belgrad sahrâsından hareket ve düşmen-i dîn üzerine varılmağa niyet olunub alay-ı müretteb ile cisr-i Sava ‘ubûr olundukda kenâre-i Tuna’da lenker-endâz ikâmet olan donanma-yı hümâyûn sefineleri sadr-ı a’zam ve ‘asâkir-i İslâm mürûr idecekleri tarikin uğurunda vâkı’ olmağla livâ-i Resûlullah mürûrundan sonra gül-bang-ı “Allâh Allâh” ile müsta’înen bi’l-llâh kalkub Varadin cânibine rû-be-râh oldular. Ve yevm-i mezbûrda sahrâ-yı pehnâ-yı Zemun madreb-i hıyâm-ı ‘asâkir-i nusret-encâm olub ol gice iktizâ iden mahallere karavullar ve nigh-bânlar ta’yîn buyuruldu.

[19b] **Fî 13 M.** Yevm-i mezbûrda guzât-ı İslâmın tavarları için otluk getürmeğe gidenlere mahsûs bir beğlerbeği otlukcu ta’yîn olunub nehr-i Sava kenârı ile gidenlere düşmenin gelecek yerleri on beş sâ’at mikdârı mesâfe olub bu taraflara gelmek ne ihtimâldir mülâhazasıyla karavulcudan ilerüye giden at oğlanı makûlesine serhadlü şeklinde yüz mikdârı Macar katanası müstevlî olub karavulcu irişince bir kaç-ı şehd-i şehâdeti nuş eylediler.

Tenbîh: Sefer-dîde ve kâr-azmûde kimesneler *düşmen memleketinde karavulcudan ilerüye otlukcu göndermek emr-i hatar ve düşmenin her ne kadar hakîr ise hîle ü hud’asından hazer itmek gerek* didiklerinin âsârı müşâhede olundu.

Yevm-i mezbûrda sadr-ı a’zam hazretleri iki bin mikdârı atlu ile Tatar ordusuna varub han-ı ‘âli-şân hazretleri ahvâl-i cenk ü cidâl ve düşmen üzerine ne vechile varılmak münâsib olduğu müzâkere ve istiksâ-yı me’âl eylediler. Belgrad muhâfazasında yerlü neferâtından mâ’adâ sekiz oda yeniçeri ile haseki ağa ve ber vech-i arpalık Arabgîr sancağı mutasarrıfı İsmail Paşa ve nehr-i Sava üzerinde olan cisrin muhâfazasında sâbıkâ Hüdâvendigar sancağı mutasarrıfı diğeri İsmail Paşa ta’yîn olundu.

Zemun sahrâsından [20a] Hareket Varadin’e ‘Azîmet: Kerem-i ‘amîm-i İzed Kird-gâr gazâ-fermâ ve mu’cize-i bâhire-i kâfile-sâlâr-ı enbiyâ ve kerâmet-i pîr-i mücâhidîn ve etkıyâya tevekkül ve istinâd ve her hâlde inâyet-i Hüdâ’ya i’timâd ve du’â-yı hayr-ı Zıllu’l-llâh-ı ‘âdilî rehber-i reh-nümâ-yı ecnâd idüb mâh-ı Muharremü’l-harâmın on dördüncü yevmü’s-sebtdir Zemun sahrâsından hareket ve Varadin nâm harbî kal’aya doğru ‘azîmet olunub yevm-i merkûmda Rumili beğlerbeğisi talî’atü’l-ceyş asâkir-i bi-şümâr Anadolu ‘askeriyle Mısırlızâde İbrahim Paşa verâsında kafâdâr yemîn ü yesârda tevâ’if-i ‘asâkir-i sâ’ire yerlü yerlerinde karâr ve üzerlerine ta’yîn-i ümerâ-i kâr-güzâr ile her biri müstakil gürûh olmak üzere tertîb-i

alay olub ve her alayın önünce birkaç tob gitmek üzere fermân buyurulmağla bu vech üzere müretteb müheyyâ ve esliha-i âlât-ı rezm ü vegâ bu tarz-ı dil-pezîr ile âmâde ve bercâ kılınub tuğlar önünde yeniçeri dilâverleri ve Arnavud ve Boşnak gazîleri âheste âheste gâh meşy ve gâh karâr Haleb vâlisi vezîr Cafer Paşa Sirem ve Semendire sancakları zu'amâ ve erbâb-ı tîmârî ile dümdâr ve sa'âdetlü sadr-ı a'zam hazretleri sipâh ve silahdârân [20b] ve kapuları halkı ile haşmet-i vakâr birle kadem ber kadem hareket ve mahall-i merâma 'azîmet buyururlardı. Yevm-i mezbûrda 'asâkir-i Tatar ordu-yı hümâyûna mülhak olunca mülâzım-ı hıdmet ve tekâmîl-i levâzım-ı me'ûnetleri için me'mûr olan mîr-i ahur-ı evvel İbrahim Ağa edâ-yı hıdmet itmekle rikâb-ı kâm-yâba 'avdet itdirildi. Ve yevm-i mezbûrda bahâdırân-ı Tatardan Kantemur Mîrzâ taburdan ahz eylediği âhen-pûş Nemçe mukâbelesinde kendüye ve âdemlerine ilbâs-ı hıl'at ve ihsân buyurulan yüz elli 'aded zer-i nâ-mağşûş-sürûrî ile çekilen âlâmı ferâmûş eyledi. Ve yevm-i mezbûrda Değirmenlik nâm menzile nüzûl olundu.

Menzil-i Peleğiş¹⁰⁸, 3 sâ'at. Yevm-i mezbûrda dahi bu etvâr üzere tertîb olunub herkes yerlü yerinde karâr ve takdîm-i du'â-yı şehr-yâr-ı 'âlî-tebâr ve serdâr-ı nâmdar ile rû-be-râh karâr-gâh-ı 'adû-yı güm-râh olurlardı. Vezîr-i a'zam-ı kâm-kâr ise 'asâkir-i İslâma nevâziş ve iltifâta bahâne-cû olub kesret-i 'askerden tayerân itmeğe mecâli olmayan tuyûr getürenlere "*keremden özge kerâmet olur mu âdemde*" mefhûmu üzere lütf ü 'atâ buyururlardı. Vezîr-i merhamet-mu'tâdın âsâr-ı hasenelerinden biri dahi tevâyif-i 'askerînin her gürûhu [21a] hesâb ve tahmîn ve kifâyet mikdârı sakkâları ta'yîn olundukdan sonra piyâde-rev ve sahrâ-neverd olan piyâde tâ'ifesi ve Boşnak ve Arnavud levendâtın 'atşânlarını saky için müstakil elli re's barğırli sakkâların meşkeri pür-âb ve alaylar önünde devân ve şitâb idüb kanda ki bir 'atşânı görse fi'l-hâl sîr-âb ve nâ'il-i sevâb olurlardı. Yevm-i mezbûrda cünûd-ı Tatar'dan altı bin mikdârı kâ'il-i men yusaddak mu'asker-i hümâyûna mülhak olub hakkâ ki bakıyye-i Cengiz denilse mâ-sadak idiler.

Menzil-i Islankamen¹⁰⁹. Menzil-i mezbûrda Köprülüzâde merhûm ve mağfûrun-leh Şehîd Mustafa Paşa muhârebe eylediği mahalle nüzûl ve etrâf ü eknâfi teccessüs ve tefahhus olunmak üzere ertesi gün menzil-i mezbûrda ikâmet olunub Rumili ve Anadolu vâlileri ve Kalgay Sultân ve Sadr-ı a'zam Kethüdâsı Mehmed Ağa Varadin kal'ası mukâbelesinde ordu-yı hümâyûn nüzûl ideceği mahalli görüb tahmîn eylediler.

Keyfiyyet-i Ahvâl-i Tabur-ı Adû-yı Dîn ve Muhâsara-i Kal'a-i Varadin

Mâh-ı Muharremü'l-harâmın on dokuzuncu yevmü'l-hamîsidir. Murâfakat-ı bedraka-i 'inâyet-i Rabbi'l-izzet ile Varadin kal'ası mukâbelesinde hayme-zen-i celâdet olunub kal'a-i merkûm nehr-i Tuna kenârında bir mekân-ı mürtefi'de [21b] vâkı' ve makarr-ı melâ'in-i dalâlet-âyîn olalı dört beş seneye karîb olmağla iç kal'asına kemâl-i metânet ve istihkâm virdiğinden mâ'adâ Tuna'dan Tuna'ya varınca rub' sâ'at arzî ve bir buçuk sâ'at devresiyle arz ü amîk hendekler hafır ve dâ'iren-mâdâr metîn ve üstüvâr tabur ve kat kat şaranbo ve çarh-ı felekler

108 Sırbistan'da Belegiş (Белегиш).

109 Sırbistan'da Srem'de Slankamen (Сланкамен).

ve müte'addid tabya ve hınzır-hâneleler ibdâ' ve ihtirâ' idüb derûn-ı taburu envâ' edevât-ı harb ü kıtâl ile mâl-â-mâl ve metrislerinde on dört bin mikdârı piyâde küffâr-ı bed-fi'âl dîde-dûz-ı cenk ü cidâl olub nehr-i Tuna üzerinde iki kıt'a cısr binâ ve tüfenk-endâz küffâr ile memlû on beşer ve yirmişer ve dahi ziyâde tob atar dokuz 'aded kalyonları köprü mukâbelesinde hâzır ve müheyyâ durub ve Tuna'nın iki tarafında sekizer pâre balyemez toblar ile kal'a mânendi iki tabya peydâ idüb karşı tarafda olan çadırlarında on dokuz regimen Macar ve Nemçe atlası ki her bir regimen bin neferden 'ibâretidir, mutarassıd-ı gavga-yı vegâ iken asâkir-i mansûrû'l-livâ bî-muhâbâ tob irişür mahalde at arkasında âmâde ve ber-câ olub ordu-yı hümâyûn nüzûl ve çadırları kurulub ba'dehu düşmen-i hîle-kârın hud'asından [22a] ihtiyâten ordu etrafına hendekler hafr olunmak münâsib görüldü. Ve ol sâ'at fermân-ı serdâr-ı zafer-yâr ile metris yerleri tahmîn ve muhâsara yolları görülmek üzere ocak zâbitları ta'yîn olunub ol gice sabâha değîn intibâh üzere hareket olundu. Ale's-sabâh sadr-ı a'zam hazretleri bi'z-zât hafr olunan hendekler başında yeniçeri ağası sâyebânına varub neferâta nevâziş ü iltifât ve "şevketlü pâdişâhımızın nân ve nemeği size helâl olsun" deyu hüsn-i mu'âmelat ile kahve baha olmak üzere bin 'aded altun îhsân ba'dehu Anadolu ve Rumili kolları görüleb tabura karşı bir mürtefi' mahalde kurulan sâyebâna rü'esâ-yı 'asker ve celâdetlü han-ı 'âli-şân hazretleri dahi da'vet ve tahmîn olunan mahallerden metrisler alınmağa mübâşeret olunmak üzere müşâvere ve karâr-dâde olduktan sonra ol gice piyâde 'askeri hafr olunan hendeklerde ve atlu dahi verâsında karavul eylemek üzere fermân buyuruldu.

Mâh-ı merkûmun yirmi birinci gicesi ki ertesi yevmü's-sebtdir. Yeniçeri Anadolu, Rum, Haleb vâlisi vezîr Cafer Paşa cebeci, Sivas ve Adana eyâletleri ve Bosna ve Arnavud ve Silifke levendâtı ve sâ'ir me'mûr olan [22b] donanma-yı hümâyûndan mâ'adâ yirmi koldan metrisler alınmak üzere karâr ve mecmû'ı üç kol i'tibâr olunub sağ kolda Mısırlızâde İbrahim Paşa ve sol kolda vezîr Cafer Paşa ve orta kolda yeniçeri ağası baş ve buğ olmak üzere fermân buyuruldu. Yeniçeri neferâtı ardında sipâh ve silâhdâr kânûn üzere ve sâ'ir kollara iktizâsı üzere atlu 'askerinden karavul eylemek üzere tertîb ve ba'de edâ-yı salâtü'l-magrib müsta'înen bi'l-İllâh bî-sît ü sadâ herkes me'mûr oldukları mahallerden metrisler almağa 'azîmet eylediklerinde meğir içlerinden birkaç dane mürtedd var imiş, tüfenklerine ateş virdiklerinde küffâr haberdâr olub taşra çıkdı mülâhazasıyla metris almağa varanlar dahi tüfenkler boşaldub sadâ-yı gül-bang-ı "Allâh Allâh" ordu-yı hümâyûna resîde piyâde 'askeri hendek-i evvele doğru devire? olub sadr-ı a'zam hazretleri icâleten keyfiyet-i ahvâli istifsâr vukû' bulan madde bu minvâl üzere ma'lûmları oldukda yeniçeri ocağı zâbitlarına vesâ'ir kul sahiblerine ekîd ü şedîd buyuruldular. Tahrîr ve *be-her-hâl tahmîn olunduğu mahallerden metrisler alursuz yohsa bilâ-te-vakkuf cümlelizin haklarından gelinür* deyu fermân buyurulduğu sâ'at uğur-ı dîn-i mübîninde kemâl-i [23a] gayret ü ittifâk üzere hareket olunub bî-pervâ metrisler alınmağa mübâşeret ve küffâr tarafından her ne kadar cenk ü harbe mübâderet olundu ise kat'â isgâ olunmayub sabaha değîn bi-fazli'l-İllâhi Te'âlâ metrisler alındı. Garâ'ib ahvâldendir ki birkaç mürteddin fesâdı ile taraf-ı İslâmiyândan atılan tüfenk sadâsından derûn-ı taburda olan ehl-i şürûr ve kefer-i pür-gurûr azîm telâşa düşüb "dilîrân-ı îmân bize ne-aceb amân virmeyüb geldikleri gibi yürüyüş

idiyorlar” deyu pîç ü tâb ve kemâl-i ıztırâb ile karşı tarafda olan ‘askerini tabura cem’ itmeğe mübâşeret ve sabaha değin terk-i hâb ü râhat eyledikleri ahz olunan dillerden haber alındı.

Yevmü’s-sebt. Yevm-i mezbûrda metrislere metânet ve istihkâm ve tob tabyaları binâsına ihtimâm olunub küffâr dahi taburda olan çadırların bozmağa piyâde ve süvâri alayların düzmeğe başlayub metrisler dahi henüz dâ’iren-mâdâr hafır olunub tekmîl olunmamağla küffâr taşra çıkar ise gâfil olunmamak üzere herkesin çadırında birer ikişer hıdmetkârından mâ’adâsı metrisler ardında ve ‘asâkir-i Tatar bayır başlarında hâzır ü âmâde olunmak üzere fermân buyurulub tarafeynin alayları ahşama dek minvâl [23b] üzere karâr idüb tüfenkden mâ’adâ silâh ile cenk vâkı olmadı.

Yevmü’l-ehad. Yevm-i mezbûrda Mısırlızâde İbrahim Paşa kolunda mevâzi’-i münâsibde hâk-ı ekin sepetlerden siperler vaz’ ve üç ‘aded balyemez ve on ‘aded şâhî toblar nihâde ve ale’s-sabâh atılmağa mübâşeret ve Tuna Kapudanı Ali Paşa dahi me’mûr olduğu adada tabya binâ ve dört ‘aded kolonborna tob vaz’ ve atmağa müdâvemet idüb küffâr kalyonları ve Tuna’nın iki başında olan tabyaları ile donanma-yı hümâyûn sefineleri azîm cenk eylediler. Kalyetelerden atılan tob daneleri kalyonlarına ve köprüsüne isâbet itmekle bi’z-zârûrî kalyonlarını kal’a altına doğru kaldırdı. Ve yevm-i mezbûrda bade’l-asr irâdet-i Kahhâr-ı Zülcelal ile tabyasının birinde bir mikdâr barut ve humbarasına ateş isâbet idüb vâfir küffâr dâhil-i hufre-i nâr oldu.

Yevmü’l-isneyn. Yevm-i mezbûrda Cafer Paşa kolundan üç ‘aded balyemez ve birkaç kıt’a şahî toblar vaz’ ve ale’s-sabah atılmağa mübâşeret ve i’-mâl-ı tob ve tüfenk ile tazyîk-i a’dâ-yı bed-sigâle mübâderet olunub küffâr dahi taburda bakiyye kalan çadırların kaldırmağa dikkat eyledi ve yevm-i mezbûrda sadr-ı a’zam hazretleri [24a] bi’z-zât yeniçeri metrislerine varub herkese nevâziş ve ikrâm ve erbâb-ı metrise ihsân ve in’âm buyurub ve her kolda mecrûh olanlara cerrâhlar ve bahşiş virmek için mahsûs mu’temed âdemler ta’yîn buyuruldu.

Yevmü’s-sülasâ. Bu gice yeniçeri ve sâ’ir kollarda vaz’ olunan toblar atılmağa başlanub metrisler ve sıçan yolları ile ilerüye ‘azîmet olunub taraf taraf cenk ü peygâr derkâr ve semt semt gavga iştihâr bulub mevâzi’-i müte‘addide toblar nihâde ve esbâb-ı muhâsara amâde olduğunu melâ’in-i dalâlet âyîn müşâhede eyledikçe bîm ü ıztırâba düşüb piyâde ve süvâri ‘askerini kal’aya da’vet ve cenk ü harbe niyet eylediği nümâyân olub ve celâdetlü han-ı ‘âli-şân hazretleri tarafından gelen haberin mefhûmunda “küffârın revişinden yürüyüş ihtimâli mülâhaza olunur” deyu buyurmuşlar. Sadr-ı a’zam ve serdâr-ı ekrem hazretleri bi’z-zât kalkub metrisler ardında bir münâsib mahalde sâyebân kurub asâkir-i İslâm hâzır ve müheyyâ ve ‘avdet olunca ol mahalde pâ-ber-câ olub ve yevm-i mezbûrda murâd eyledikleri mukâta’âdan beşer akçe tekâ’üd vazîfesi ve yirmişer nakd gurus ile dal kılıç bayrakları açılıb katı vâfir âdem tâlib ve yazılmağa râgıb oldular. Ve ova tarafından [24b] metrisler alınmağa mübâşeret olunub lâkin mesâfe-i ba’ide olub birkaç günde tekmîli müte‘assir olmağa yirmi kıt’a firkate Tuna’dan müfrez göl başında hâzır ü âmâde ve tobları ova tarafına doğru çevirüb me’mûr oldukları mahalde basîret üzere karâr-dâde olub küffâr metrisler üzerine ve ova cânibine hücum etmek

ihimâli olur ise firkateler levendâtı dahi tob ve tüfenk ile cenk ü harbe ikdâm eylemek üzere fermân buyuruldu. Ve kable'z-zuhr melâ'in-i duzeh-karâr hîle ü hud'ayı izhâr ve gürûh-ı mekrûh alayları âşikâr olmağa başlayub her regimenden güzîde ve ahen-puş ve cenk-âver küffâr intihâb ve her zümre sarı ve kırmızı ve beyaz esvâblar ile başka başka alaylar düzüb guzât-ı İslâm ile cenk ü harbe şitâb ve küffâr lisânı üzere öküz boynuzu iki başdan atlu ve orta koldan piyâdesi yürümek üzere istisvâb idüb evvelen ova tarafında olan sadr-ı a'zam agavâtı ve bayrakları ve sâ'ir ol mahalle me'mûr 'asâkir-i İslâm üzerlerine hücum eylediklerinde ol gürûhun içinde Hayzer nâmıyla meşhûr olan ikinci ceneralleri bile olub ibtidâ hücumlarında açıktan metris almağa mübâşeret [25a] idüb henüz metrisleri üç dört karış hafr olmayan otuzar kırkar dirhem tüfenkli sadr-ı a'zam tüfenkçileri üzerine yürüyüb bunlar dahi bî-pervâ bir bölüğü i'mâl-i tufenge ibtidâ ve bir bölüğü hâzır ve müheyyâ ve kat'â küffârı ısgâ itmeyüb hamle-i evvelde küffârın yüzün çevirdikleri atlu 'askerinin manzûru oldukda hem-'inân-ı ittifâk ile su kapusuna varınca kırub ve sol tarafda sipâh ve silâhdâr terakkîli neferâtı üzerine varan küffâra dahi göz açdırmayub hendek başına varınca bayraklar dikilüb ve orta koldan metrisler üzerine hücum iden piyâde küffâra dahi metrislerde olan gâziler emân virmeyüb açıktan yürüyüb tabur hendeği başına varınca sürüb guzât-ı müminîn taraf taraf gülbang-ı "Allâh Allâh" ile kubbe-i feleki pür-sadâ kılub bir hamle-i küh-efgen ve bir sadme-i saf-şiken birle hanâzîr-i müstehakki't-tedmîrin üzerine hücum-ı dilîrâne ve gayret-i merdâne ile bir tîğ-i Rüstemâne havâle eylediler ki küffâr sâ'ika-i kahr-i Hudâ nâzil oldu sanub akılları başından gidüb kal'a tarafına tahlîs-i vücûd için can atdılar. Tarfetü'l-ayn içre artlarından irişilüb kati vâfir fâris ve piyâde-i küffâr 'alef-ı tîğ (ü) tebâr olmağa bi-fazli'l-llâhi Te'âlâ [25b] bu nusret-i bedîhi'z-zuhûr mukaddeme-i sürûr-ı nâ-mahsûr olub kelle ve dil getürenlere sadr-ı a'zam hazretleri kise kise dirhem ve dinar virmekte bezl-i himmet ve sarf-ı sermâye-i vus' ü kudret buyurdular. Ve yevm-i mezbûrda Erdel tarafından imdâd olmak üzere dört bin piyâde ve iki bin atlu ve Segedin kal'asından birkaç pare tob ile Bolond nâmıyla meşhûr olan pelîd dâhil-i tabur olduğu haber alındı.

Yevmü'l-erba'â. Yevm-i mezbûrda gice ve gündüzde küffâr tarafından cenk ü cidâle takayyüd olunmayub câ-be-câ mazgallardan metrislere tüfenkler ve tabyalardan donanma-yı hümâyûna toblar atılırdı. Be-her-hâl bir hîlesi olmak mülâhazasıyla metrislere ve sıçan yolları ve tüfenkci tabyalarına metânet ve istihkâm virilmeğe ihtimâm ve ikdâm-ı tâmm olunurdu. Meğer yevm-i evvelde asâkir-i İslâmın gerek metris ve gerek hücum-ı dilîrânelerinden gâyet hayrânî ve perişânî-i hâl ve bî-ser ve sâ mânî ve teşvîş-i bâllarından ne kâre mübâşeret olacakların bilmeyüb tabur-ı makhûr içinde Tuna'dan Tuna'ya varınca bir hendek dahi hafr idüb "*guzât-ı İslâm hendek-i evvele zafer bulduğu halde firâr idenlerimiz bunda karâr eylesün*" deyu [26a] mübâşeret ve sabaha değin tekmile müdâvemet eylemişler ve yevm-i mezbûrda donanma-yı hümâyûndan atılan tob daneleri kalyonlarından birine isâbet itmekle bir tarafında olan tobları kundaklarından cüdâ ve amel-mânde ve nehr-i Tuna'da nâ-peydâ oldu. Ve bu gice Rumili koldan küffâr taşra çıkmak üzere ta'yin eyledüğü eşrâr-ı nühûset-idbâr ile 'avdet eyledi.

Yevmü'l-hamîs. Yevm-i mezbûrda yeniçeri ve cebeci ve sâ'ir ocaklara sadr-ı a'zam hazretleri tarafından başka başka bahşişler çavuşbaşı ağa vesâtatıyla irsâl ve herkese tevzî' ve taksîm ve du'â-yı devlet-i pâdişâhî tekrâr ve tetmîm eylediler ve bu gice cebeci kolundan tecdîd-i metris olundu. Ve yevm-i mezbûrda Tuna'nın yukarı tarafında Osek yolunda vâkı' Kerevit¹¹⁰ palankası küffârın zahâ'ir gemilerinin memerri olub muhâfazasına ve ol havâlinin tefahhus ve teccessüsüne Kurd Beğ ve Katana Mustafa Beğ ve Kurus kralının âdemleri ta'yîn olunub arabalar üzerinde kırk 'aded çete kayıkları ile Sirem¹¹¹ ve Titel¹¹² beğleri mahal-i mezbûra gönderildi.

Yevmü'l-cum'a. Bu gice küffâr taburunda müceddeden bir tabya peydâ ve üzerine yedişer vukiyye toblar vaz' ve ale's-sabah sımâh-ı müminîni [26b] pür-sadâ idüb ve sâir tobların i'mâli ile bahâne-cûy-ı gavga oldu. İbrahim Paşa ve Cafer Paşa kollarında vaz' olunan humbara daneleri ale'l-gafle tabura doğru perrân ve mecma'-ı küffâr olan mahallere isâbet itdirmekde dâmen-i der-miyân olunub tarafeynden ahşâma dek nâ'ire-i harb ü kıtâle iştiğâl olundu.

Yevmü's-sebt. Bu gice metrisler ve sıçan yolları kadem-ber-kadem ilerüye varmak üzere ikdâm ve tabyalara 'azîm sepetler ile metânet ve istihkâm virilmeğe ihtimâm olduğundan ehl-i İslâmın cüret-i bî-bâkânesinden melâ'ine nev'an fütûr gelmekle mekr ü hîle yolların bâz ve metrisler üzerine humbara ve sâ'ir edevât-ı cenk ile ateşbazlığa ağâz eyledi. Ve yevm-i mezbûrda üç bin mikdârı atlası karşı tarafda alaylar tertîb gâh tabura doğru gelüb gâh sahrâya gidüb gâh mübâsir-i cenk ve gâh ehl-i İslâma renk için ahşama dek bu hâl üzere evkât-güzâr tob danesiyle ol gün vâfir küffâr dâhil-i hufre-i nâr oldu. Ve yevm-i mezbûrda Tuna'nın yukarı tarafında çete kayıkları ale'l-gafle küffârın zahâ'ir gemilerine musâdif olmağla Futok¹¹³ nâm mahalle doğru firâr [27a] ve rücû'a şitâb esnâsında irişilüb birkaç danesi gark-ı âb olub tabh olunmuş nân ile memlû iki kıt'a çam sefinesi nasîb-i ehl-i îmân oldu. Ve bu gice Osek¹¹⁴ tarafından iki bin mikdârı imdâdînin kayıklar ile dâhil-i tabur ve zamîme-i ehl-i şürûr olduğu istimâ' olundu.

Yevmü'l-ehad. Yevm-i mezbûrda beyne's-salâteyne değîn tob ve tüfenk ile cenk ü harb olunub kable'l-asr küffâr tarafından bî-sebeb kati vâfir tüfenk atılıb metrisde olan gâzîler "*biz dahi karşılık tüfenklerimizi boşaldırsak belki düşmen vakt-i fırsat mülâhazasıyla bir hîleye sâlik ve bilâ-mûcib bir mikdâr yoldaşlarımız hâlik olur*" deyu nevbet be-nevbet i'mâl-i tob ve tüfenge müdâvemet olunub yarım sâ'at mikdârı tarafeynden avâze-i tüfenk münfek olmadı. Metrisler verâsında olan guzât-ı muvahhidîn dahi hâzır ve müheyyâ ve me'mûr oldukları mahallerde pâ-ber-câ oldular. Ordu-yı hümayûnda olan 'asâkir-i İslâm gürûh-â-gürûh mahal-i cenge isti'câl ve tahsîl-i rızâ-yı hudâ-yı müte'âl eylerlerdi. "*Sübhâna'llâh böyle bir hengâme vaktinde nidâ-i dellâl ile fermâna imtisâl eylemeyenler bu sene [27b] meydân-ı vegâya bu*

110 Sırbistan'da Čerević (Черевих) olabilir.

111 Sırbistan'da Srem ismini taşıyan iki yer bulunmaktadır. Sremski Karlovci (Сремски Карловци) ve Sremska Mitrovica (Сремска Митровица). Burada zikri geçen Voyvodina bölgesinde Tuna kıyısında bulunan Sremski Karlovci olabilir.

112 Sırbistan'da Voyvodina bölgesinde Titel (Тител).

113 Sırbistan'da Voyvodina bölgesinde Futog (Футог).

114 Hırvatistan'da Drava nehrinin sağ tarafında Osijek.

meretebe sür'at ve birkaç seneden berü bu hâl üzere gayret görmedik" deyu sefer-dîde ihtiyârlar ta'accüb-künân şükr-i Yezdân iderlerdi. Meğer birinde Bodak (بودق)¹¹⁵ didikleri melâ'in dört bin piyâde ve iki bin atlu küffâr-ı düzah-karîn ile imdâda geldüğüne şenlik eyledüğü haber alındı.

Yevmü'l-isneyn. Bu gice metrisler tecdîd ve tevsî' ve tabyalar tekmîl ve terfî olunub vaz' olunan toblar ve havan humbaraları pey-der-pey taraf-ı a'dâya irsâl ve nev-be-nev nâ'ire-i cenk ü cidâl işti'âl bulub melâ'in-i mekkâr ve adû-yı nâ-bekâr harb ü kıtâlde ısrâr idüb cânib-i İslâmiyândan bir mahalde tabya ihtirâ' ve tob vaz' olduğu istimâ' eyledikde derhâl mukâbelesinde sepetler peydâ ve toblar müheyâ eyleyüb karşulaşmağa ictirâ iderdi. 'Avn-ı hakk ile guzât-ı Müslimînin sa'y ü gûşişlerine kat'â fütûr gelmeyüb bir kadem ilerüye varmağa ikdâm ve metrislere metânet virmekte ihtimâm iderlerdi. Ve tîr-endâzân müminînin pertâb itdikleri sihâm-i nâgeh-kazâ gibi merki i'lâm ve ekseri isâbet-i hedef-i merâm olub niçe küffâr-ı fesâd-âlûdî nâbûd eylerlerdi. [28a] Ve yevm-i mezbûrda eyyâm-ı sâ'ireden ziyâde cenk ü peygâr derkar olmağla 'asâkir-i İslâm hâb u râhatı kendülere harâm idüb me'mûr oldukları mahalde sebât-ı kadem göstermeleriyle tahsîl-i nîk-nâm eylediler. Birkaç günden berü atılan dane-i tobdan kati vâfir devâbb fütâde-i hâk beher yevm yetmiş seksen kâfir helâk olduğu haber alındı. Yevm-i mezbûrda sadr-ı a'zam hazretleri bi'z-zât guzât-ı İslâmî görmek için birkaç kulları ile ova tarafında geşt ü güzâr ve bir mahalde nişest-karâr buyurub bu hakîr dahi mülâzim-ı rikâb-ı hıdmetleri idim. Tabur-ı makhûra şol meretebe karîb varıldığı sıgâr ü kibâr-ı küffâr mu'âyeneten müşâhede ve aşikâr olub kemâl-i telâşımdan nâşi dest-i kûtâhını dırâz eylese resîde-i girîbânım olurdu kıyâs eyledim. Li'l-llâhi'l-hamd dîde-i bî-nuru kör olub ol an i'mâl-i tob ve tûfenge mübâşeret ve ol hinde mekr ü hîleye cesâret eylemedi.

Yevmü's-sülasâ. Yevm-i mezbûrda ova tarafından nehr-i Tuna'ya varınca mesâfe-i ba'ide olmağla yek-pâre metrisler alınmak müte'assir olub lâkin küffâr taşra çıkmak kasd eylese atlu 'askerine bundan münâsib mahalli olmayub [28b] her bâr gürûh-ı mekrûh alaylarından bir mikdâr fâris ve piyâde mahal-i mezbûrda 'asâkir-i İslâm mukâbelesinde hâzır ü âmâde dururdu. Be-her-hâl muhafazaya muhtâc olduğundan donanma-yı hümâyûn levendâtından bin nefer dahi ihrâc ve mekân-ı ma'huddan metrisler almağa mübâşeret ve sabaha değin tekmîline bezl-i himmet eylemişlerdi. Ale's-sabah nehr-i Tuna'dan Tuna'ya varınca metrislerin birbirlerine ittisâli küffâr-ı bed-fi'âlin manzur-dîde-i bed-sigâli oldukda kemâl-i ıztırâbından pîç ü tâbe düşüb karşı tarafda alaylar düzüb ve taburda çadırlar bozub her vakitte bir reviş ve her sâ'atde bir iş gösterüb hezâr mekr ü âl ile guzât-ı İslâmî iğfâl sevdâsında olurdu. Ve tabur-ı makhûr içinde eyyâm-ı muhâsaradan sonra müceddeden ihtirâ' eyledüğü toprak tabyasına üç pare bal-yemez tob vaz' idüb ordu-yı hümâyûna doğru ahşama değin i'mâl iderdi ve gurûb-ı şemsden tulû'-ı fecre varınca tarafeynden i'mâl-i tobdâ imhâl olunmak kâ'idesine ri'âyet olunurdu. Amma bu gice tabya-i merkûmeye altı pare tob dahi vaz' ve nısfü'l-leylde atmağa mübâşeret

115 *Silâhdar Târîhi*'nde "Burk (بورق)" şeklinde geçmekte ve bununla Brandenburg'a işaret edilmektedir: "Meğer birinde Burk [Brandenburg] Hersekî dört bin yaya ve iki bin atlu küffâr-ı düzah-fırâr ile imdâda geldüğüne şenlik eyledüğü haber alındı." s. 763.

ve bir sâ'at mikdârı müdâvemet eyleyüb [29a] bu hîleden kasd-ı fâsidi ne olduğu ma'lûm olmayub ancak Osek tarafından getürdüğü toblardan olduğu istimâ' olundu. Ve yevm-i mez-bûrda kethüdâ-i bevâbîn-i dergâh-ı 'âlî Hasan Ağa vesâtatıyla sa'âdetlü sadr-ı a'zam ve celâdetlü hân-ı 'âlî-şân hazerâtına 'asâkir-i İslâmı vedî'a ve emânet ve münâsib görüldüğü üzere hıdemât-ı dîn-i mübîninde bezl-i kudret eylemelerini müş'ir hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ve birer kabza şemşîr-i 'adû-tedmîr ile birer sevb ser-â-sere kaplu semmûr-ı fâyizü's-sürûr şeref-resân vürûd bulub bi'l-cümle erkân-ı devleti sadr-ı a'zam hazretleri tabyasına da'vet ve hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn feth ve kırâ't olunub herkes hulûs-ı bâl ile kahr-ı a'dâya niyyet ve me'mûr oldukları metrislere 'avdet eylediler. Vüzerâ-yı 'izâma tafsîl üzere irsâl buyurulan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûmî kâtibân-ı esrâr-ı şehri-yârî tebeyyüz idüb "mücebiyle 'amel oluna" deyu 'unvânına kalem-i mu'ciz-beyânları ile keşîde kılınmak kânûn-ı selâtîn ve kâ'ide-i mülûk-pîşîn iken şevketlü ve kudretlü ve mehâbetlü pâdişâhımız hazretleri irtikâb-ı zahmet ve kullarına merhamet ve sadr-ı a'zam hazretlerine ikrâm ve 'asâkir-i İslâma ihtimâm için bu def'a vürûd bulan hatt-ı hümâyûn-ı şeref-makrûmî [29b] tafsilen kalem-i sihr-âferîn ve edâ-yı kelimât-ı şîrîn ile bi'z-zât tahrîr ve tasfîr buyurdıkları manzûr-ı dîde-i sığâr ü kibâr ve du'â-yı ömr ü devlet-i Zillu'l-İllâh-ı 'âdili tekrâr eylediler (Hafaza Allâhu min cemî'i'l-ekdâr hallede Allâhu hilâfetuhu ilâ yevmi'l-karâr). Ba'dehu Hasan Ağa'ya ser-â-sere kaplu semmûr kürk ve etbâ'ına hıl'at ilbâs buyuruldu. Ve esnâ-yı cenk olmağla sadr-ı a'zam hazretleri ket-hüdâsıyla ser-çavuşân ve birkaç ağayân ve çavuşân ile istikbâl olunub mehterhâne ve sipâh ve silâhdâr neferâtı me'mûr oldukları mahallerden kaldırılmadı.

Yevmü'l-erba'â. Yevm-i mezbûrda dahi tarafeynden bazar-ı cenk ü cidâle revâc ve tob ve tüfenk ile a'dâ-yı dîn iz'âc olunub tevdîd-i metrislerde bezl-i himmet ve sarf-ı sermâye vus' ü kudret olundu. Küffâr dahi ordu-yı hümâyûna doğru havâle eyledüğü dokuz kıt'a tobları bilâ 'aded isti'mâl ve ahşama değin kat'â ihmâl itmeyüb li'l-İllâhi'l-hamd bu kadar dane-i tobdan bir nefer Tatar nâ'il-i rütbe-i şehâdet ve ancak üç devâbba isâbet eyledi. Ve Tuna karşı cânîbinden bu gice küffâr tarafından donanma-yı hümâyûn mukâbelesinde müceddeden bir tabya amâde ve sekiz kıt'a balyemez toblar nihâde idüb kalyete ve firkateler ile kati vâfir [30a] harb ü kitâl ve ziyâde cenk ü cidâl olundu.

Yevmü'l-hamîs. Yevm-i mezbûrda ova tarafında nehr-i Tuna'dan ifrâz olunmuş adanın münâsib olan mahallinde üç kıt'a kolonborna toblar nihâde ve tob daneleri mecma'-ı küffâr olan mahalle isâbet itdirilmek karâr-dâde oldukdan sonra i'mâline müdâvemet ve küffâra ziyâde hakâret olduğundan mâ'adâ rü'esâ-yı melâ'inden birisinin hayme-i idbârına isâbet eyledüğü mu'âyeneten müşâhede olundu. Ve yevm-i mezbûrda İlok¹¹⁶ tarafında müctemi' olan haydûd eşkiyâsının üzerine Katana Mustafa Beğ bir mikdâr piyâde ile gönderilmişidi. Bir mahalde müsâdif olunub vâfiri tu'me-i şemşîr ve bir mikdârı esîr-i bend-i zincir oldu. Ve yevm-i merkûmda sadr-ı a'zam hazretleri tarafından harçlık olmak üzere seçâ'atlü han-ı 'âlî-şân hazretlerine bin 'aded şerîfî altun irsâl buyuruldu. Ve bu gice emr-i Hakk ile bir şedîd rüzgâr ve

bir sâ'ika-i şu'le-dâr zuhûr idüb şol mertebe bârân olduki devâbb ve insân medhûş [ü] hayrân oldu.

Yevmü'l-cum'a. Be-hükm-i irâdet-i rahman imtidâd-ı bârân ile hendekler ve sıçan yolları dolub erbâb-ı metris ziyâde bî-tâb ve ehl-i cenk azîm ıztırâb üzere olub lâkin herkes me'mûr oldukları mahallerde pâ-der-gil [30b] gönül birliğiyle sâbit-kadem ve cenk ü harbe küffârdan mukaddem mübâşeret ve merdâne gayret iderlerdi. Amma tarafeynden bir hatve ilerüye varılmağa imkân olmayub tob ve tüfenk ile cenk ü perhâş ve i'mâl-i dane-i humbara ile savaş olunub guzât-ı İslâm münâvebe ile çadırlarında bir lahza ârâm ve metrislerde olanlar dâ'imâ kıyâm üzere ikdâm idüb mümkün oldukça sepetler ta'mîr ve kovalar ile metrisler tathîr olunurdu. Ve yevm-i mezbûrda nehr-i Tuna'nın üst tarafında geçidbaşı olmak üzere Şanse ta'bîr olunur küffâr cânibinde bir şey peydâ ve ada içinde bir hîleye dahi ictirâ idüb ve içinde vâfir küffâr cem' ve metrisler alub toblar vaz' eyledüğü haber alınmağla çete kayıkları ile Sirem ve Titel beğleri Tuna'dan ve Şarkanlı İbrahim Paşa karadan ta'yîn olunmuşıdi. 'Ale'l-gafle vakt-i şâfi'îde iki taraftan hücum olunub üç sâ'at mikdârı cenk ü kıtâl ile vâfir küffâr güşte-i tığ-ı telef ol gâ'ile dahi ber taraf olub ikişer tobları ile iki kıt'a cenkci şaykaları ve Kerevit palankasında üç pare tob ve bir mikdâr barut ve kurşun ahz olunub ihfâ olunandan mâ'adâ on beş esîr küffâr huzûr-ı sadr-ı 'âlîye ihzâr olundu.

Yevmü's-sebt. [31a] Bi-emri'l-İllâhi Te'âlâ bu gün bu gice kesret-i bârândan tecdîd-i metrise imkân olmayub ancak metânet ve istihkâm ve hedm olunan mahalleri ta'mîre ihtimâm ve me'mûr oldukları yerlerde intibâh üzere kıyâm ile güzârende-i evkât ve eyyâm ve guzât-ı İslâm metrislerde olduklarını iş'âr ve i'lâm için dane-i tob ve tüfenk ile taraf-ı a'dâya irsâl-i peyâm iderlerdi. Ve bade'z-zuhr keferi pür-gurûr şiddet-i bârândan erbâb-ı metrise fütûr gelmek vesvesesiyle her koldan birer mikdârı adû-yı siyeh-derûn taburdan bîrûn olub tahrîk-i hutuvât kudûm-ı şom ve metrisler hâlî ise mâ'adâ dahi hücum ideriz fikr-i fâsîdi ile bir bir hareket-i bî-bereket ve bu kâr-ı mümteni'ü'l-husûle cesâret eyledikleri gâzîyân-ı mutarassıd-ı vegâ ve mü'minân-ı bahâne-cû-yı gavga olan bahadırân-ı şecâ'at-şî'ârın manzûrları oldukda sell-i seyf meydân ve metrislerden ilerüye bürrân olub adû-yı rubeh-sıfatân cür'et eyledikleri ahvâle peşimân ve üftân ü hizân tabura doğru girîzân olunca niceleri güşte-i tığ-ı ehl-i îmân olub bu vartadan tahlîs-i cân idenler bir dahi bu makûle kâra heves eylememek üzere ahd ü eymân eylediler.

Yevmü'l-ehad. Yevm-i mezbûrda ebr-i asmân bir mertebe isâle-i katarat-ı bârân eyledi ki tabur değil sahrâ-yı bî-pâyân [31b] olsa dost ve düşmen birbirlerine varmağa imkân ve bir tarîkle tebdîl-i mekân hâric-i tâkat-ı beşer ve "es-seferu kıt'atun mine's-sakar"¹¹⁷ mefhûmu ma'lûm ve hayyiz-i şühûdda cilve-gir oldu. Bu hal ile mümkün oldukça herkes metrislerde daim ve her gürûh cenk ü harbe kâ'im olub cenab-ı Rabbü'l-izzet guzât-ı İslâma şevk ve kuvvet ihsân idüb her çend ki küffârdan hareket hiss olunsa süvâri ve piyâde me'mûr oldukları mahallerde hâzır ü âmâde olurlardı.

117 Sefer, savaş cehennemden bir parçadır.

Yevmü'l-isneyn. Rûz u şeb bârân-ı rahmet nâ-mütenâhî üslûb-ı sâbık üzere mütemâdi olub eğerçi tabur-ı makarr-ı şeyâtın bir zirâ' mikdârı pür-tıyn olmağla 'adû-yı bî-dîn kilâb-ı Yehûd gibi harekete mecâlleri kalmayub zâbitlerine varınca pâ-der-gil ahvâlleri müşgil ve ihtiyâr-ı zull eylemişler idi. Lâkin birkaç seneden berü tedârük ve ihzâr eyledikleri elvâh ve eşcârdan perdâht olunan tahta bendler üzerinde karâr ve bîm-i cân ile cenk ü harbde ısrâr iderlerdi. Ve yevm-i mezbûrda 'asâkir-i Tatar'dan bir mikdârı Tuna'nın aşığı cânibinde vâkı' Islankamen nâm mahalden üstü açık kayıklar ile küffâra gûşmâl içün karşı tarafa geçürülmek münâsib görüldü.

Yevmü's-sülasâ. Yevm-i mezbûrda hava açılıb 'asâkir-i İslâma hayât-ı tâze ile sürûr-ı bî-en-dâze hâsıl olmağla tecdîd-i [32a] metrise mübâşeret ve cebr-i noksân kâ'idesi üzere eyyâm-ı güzeştede hafr olmayan mahalleri tekmîle niyet eylediler. Ve yevm-i mezbûrda karşı tarafa gönderilen Kalgay ve Gâzî Giray ve Sa'âdet Giray sultânlar ile beş bin mikdârı güzîde Tatar Kobile Manastırı nâm mahalde karavul iden otuz nefer Macar katanasını şikâr idüb tahlîs-i can idenler "*Tatar-ı yağma girân geldi*" deyüb küffârı haberdâr idince sultânân iki bin mikdârı Tatar ile der-kemîn mâ'adâsı irsâl-ı cânib-i melâ'in kılınub lâkin küffârın asıl ordusu tabura karîb ve ziyâde mecma'-ı eşrâr olub karavuldan firâr idenler dahi haber virdikleri hâlde cüz'î 'asker ile mukâbele-i küffâr mülâhaza-i akıbet-kâr birle makbûl-ı 'asker-i nâmdâr olmayub üç sâ'at mesâfede nehr-i Tuna'nın kenârında Futok nâm mahalde kurulan çadırları târumâr olunmak üzere ittifâk karâr virilüb büyük ordusuna uğratmayub ale'l-umûm mahal-i mezbûrda olan küffâr çadırlarına hücum olundukda iki bin mikdârı ehl-i 'udvân güşte-i tîğ ve tîr ü sinân-ı Tatar-ı bî-emân olub iki bin mikdârı esîr ile me'mûlden ziyâde ganâ'im-i ehl-i sakar ve altı bin mikdârı gûsfend ve bakar ile 'avdet eylediklerinde büyük ordusunda haberdâr olan kilâb on bin mikdârı [32b] Nemçe ve Macar atlasu ta'kîb kasdıyla şitâb idüb ganâ'im ile 'avdet idenler sultânân üzerine doğru 'azîmet ve mülâkî olduklarında "*eğer cümlemiz bir mahalde cenge mübâşeret idersek kesret-i a'dâya mukâvemmet müşkil, ganâ'im alanlar geçid başına doğru gitsünler. Küffâr ganâ'im ve esîri tahlîs sevdâsında olur ise biz ardından ve siz mukâbelesinden cenge mübâşeret idelim. Eğer bizim üzerimize hücum ider ise siz semt-i selâmete 'azîmet biz dahi iktizâ-yı vakte göre hareket idelim*" deyu ittifâk itmeleriyle küffâr ganâ'im ile 'avdet idenleri ta'kîbden ferâgat ve alaylar düzüb sultânân ile cenge mübâşeret eylediklerinde taraf-ı Tatardan tîr-endâzlık ve cânib-i düşmenden ateşbârlık fennlerine mübâderet ve üç sâ'at mikdârı izhâr-ı mehâret olunub lâkin çete tarîkiyle gidilüb ve ganâ'im alanlara insîrâfa ruhsat virmeğle esnâ-yı cenkde iki bin mikdârı gâzî-i bî-tâb bulunub düşmene kıyas ile deryâdan bir kûze âb belki dâhil-i girdâb olmuşlar idi. Bi'z-zârûrî semt-i selâmete imâle-i licâm ve taraf-ı İslâma irişmeğe ihtimâm olunub nehr-i Tisa ayakdan ve nehr-i Tuna kayıklar ile Pançeva'dan 'ubûr olunub üç dört günden sonra ordu-yı hümâyûna mülhak oldular ve ganâ'im ile 'avdet idenler ol gün [33a] selâmet birle geçid başına vüsûl buldular. Ve yevm-i mezbûrda vukû' bulan hengâmede ihrâz-ı rütbe-i şehâdet ve mübtelâ-yı bend-i esîr-i felâket olan yüz elli mikdârı Tatar-ı bî-bâk sebî ve gâret olunandan mâ'adâ dört bin mikdârı küffâr-ı fütâde-i hâk-i helâk olduğu hayret-efzâ-yı erbâb-ı ukûl ve mu'cize-i bâhire-i hazret-i cenâb-ı Resûldür.

Yevmü'l-erba'â. Yevm-i mezbûrda bi-emri'l-İllâhi Te'âlâ bârân i'âde ve sâ'ir eyyâmdan ziyâde yağmağa başlayub tevdîd-i metrise zamân ve i'mâl-i tob ve tüfenk ve humbaradan mâ'a-dâya imkân olmayub lâkin küffârdan ahz olunan iki şayka ve çam gemilerine levendât vaz' ve kapudan nasb ve Kerevit palankasına muhâfız ta'yîn ve çete kayıkları ile sâ'ir mücâhidîn Tuna'nın yukarı tarafında donanma misillü vâfir tedârük gördüklerine küffâr tahsîl-i yakîn itmekle karşı tarafında olan çadırlarından gürûh-â-gürûh alaylar bağlayub ve nehr-i Tuna ile birkaç gemiler gönderüb gâh barut yakub ve gâh taburdan ehl-i İslâm üzerine ateşler saçub gâh sahrâ-yı bî-pâyânda dolanub gâh trenpete ile 'askerîn kollanub ne hîleye mübâşir ve ne hud'a-ya hâzır olduğu ma'lûm olmayub cenab-ı vezâret-me'âb sâhib-i teyakkuz ve intibâh hazretleri dahi düşmen-i dîn ve gürûh-ı mu'ânidînin [33b] fikr-i fâsidleri ne olduğunu haber almak üzere her maslahata âmâde olan bende ve azâdeye ısdâr-ı fermân buyurduklarında tecessüs ve tafahhusa dâmen-i der-miyân olunub gâh 'asâkir-i Tatar'ın karşı tarafa mürûrlarından hirâsân ve gâh killet-i alefden ekser devâbbı telef olmağla otluk bahânesiyle sahrâya şitâbân olduklarını haber verdiler. Bade'l-asr Kerevit palankasında muhâfazaya me'mûr olan Şarkanlı İbrahim Paşa'dan âdem gelüb "*bu tarafda çete kayıkları ve şaykalar küffârın zahâ'ir gemilerinin mürûrına mümâna'at ve Kerevit palankasına ta'yîn-i muhâfızîn ile metânet virildiği melâ'ine ziyâde zahmet virüb bu gâ'ileyi ber taraf itmek mülâhazasıyla kayıklar ile üç bin mikdârı küffâr üzerimize gelmek kasdıyla âşikâr olmuştur*" deyu imdâd talebinde olmuş ol sâ'at bin beşyüz terakkîli sipâh ve silâhdâr ve beşyüz Tatar ve bölük-i erba'a neferâtı ile Niğbolu paşası Ali Paşa karadan Sirem ve Titel beğleri çete kayıkları ile nehr-i Tuna'dan 'alâ cenâhi'l-isti'câl irsâl olunub lâkin imdâd irişmezden mukaddem bade'l-mağrib küffâr kayıklarından taşra dökülüb palanka-i merkûmeyi muhasara ve dört sâ'at mikdârı mukâtele ve müşâcere olunub imdâd ta'yîn olunduğundan dahi haberdâr [34a] olunca firâr idüb ol esnâda ikiyüz mikdârı küffâr revâne-i derekât-ı nâr ve yirmi esîr huzûr-ı 'âlîye ihzâr olundu. Ve yevm-i mezbûrda Veteran nâmıyla meşhûr olan seg-i bî-dîn Segedin havâlisine Erdel tarafından Nemçe ve Macar yedi sekiz bin füccâr ile gelüb¹¹⁸ ve Zrin oğlu ve Bakan¹¹⁹ oğlu memleketlerinden üç senelik bâc ve harâc alınmamak üzere on beş bin mikdârı imdâd ihrâc ve 'asâkir-i İslâmî iz'âc için Nemçe çasarından müte'addid kağıdlar gönderilüb ve bu gürûh-ı mekrûh-enbûh tecemmu'larından sonra Kerevit palankası kurbunda köprü binâsı fikr-i fâsidleri olub mahal-i mezbûre mühimmât-ı cisir gönderdikleri ahz olunan dillerden ve rızâları ile firâr idüb gelen Fransız tâ'ifesinden haber alındı.

118 *Silâhdâr Târîhi*: "Ol gün Erdel kralı Feterani la'în Nemçe ve Macar sekiz bin füccâr ile Segedin havalisine gelüb..." (s. 768)

119 Batthyany / Baçani.

Yevmü'l-hamîs. Yevm-i mezbûrda çete kayıkları Tuna üzerinde olan küffâr gemilerine şebhûn ve cenk ü cidâl ile nehr-i Tuna pür-hûn olmağla esnâ-yı cenkde katil ve mecrûh olub ihfâ olunandan mâ'adâ dîl almak üzere Sirem ve Titel beğleri ve şayka levendâtı ma'rifetleri ile bir mikdâr esîr ihzâr ve zahâ'ir ile memlû iki çam sefine der-kenâr olundu. Amma metrisler ahvâli kesret-i bârândan müşkil ve rûz u şeb erbâb-ı cenk pâ-der-gil olmağla [34b] bî-tâblık eseri nümâyân ve dermândelik 'alâ'imi cümleye 'ayân olub *şimdiden sonra fâ'idesinden zararî ziyâde ve semt-i selâmete pâ-nihâde olmak evlâ ve ehakk oldu* deyu 'asker miyânında câ-be-câ kesret-i bârândan şikâyet ve birbirleriyle nihânî hikâyet idüb lâkin bu sırr-ı ser-besteyi sadr-ı a'zam hazretlerine bir ferd söylemeğe cesâret ve bir ahad lisâna getürmeğe cür'et idemezlerdi. Ve celâdetlü han-ı 'âli-şân hazretleri dahi *tahrîk-i rikâb-ı sefer ve uğur-ı şehir-yârîde terk-i râhat-ı hazar ide[li] kırk dört seneye bâliğ olub hezâr bazar-ı kâr-zâr [u] gavga ve niçe revâc-gâh-ı metâ'-ı vegâda bulunmuşuzdur. Nemçe taburu yirmi üç gün değil bir an mahsûr-ı 'asâkir-i mansûr olduğu ne manzûr-ı dîde-i i'tibârımız ve ne resîde-i sâmi'a-i ihtiyarımız olmuşdur. Fe-li'l-llâhi'l-hamd 'asâkir-i Tatar ne bir mahalde böyle inkıyâd ve ne bir cenkde bu güne nâ'ire-i harb ü katâli ikâd eylemişlerdir* deyu müzâkere belki nihânî sadr-ı a'zam hazretlerine ifâde buyurmuşlar idi. Nefsü'l-emr 'asâkir-i Tatar bir kavm-i halî'ü'l-izâr iken sâ'ir 'asâkir-i me'mûre gibi küffâr karşusunda ve ta'yîn oldukları mahallerde ihtimâm ve ale'l-husûs han-ı 'âli-şân hazretleri tabur-ı makhûrun etrâfında bayır başında bilâ târem [35a] ârâm ve yağmur yağmadıkça darb-ı hiyâm itmeyüb sadr-ı a'zam ve serdâr-ı mükerrerem hazretleriyle ittifâk ve kahr-ı a'dâda kemer-beste-i vifâk olmuşlar idi. Ve yevm-i mezbûrda sadr-ı a'zam hazretleri tarafından her gün mu'tâd üzere gönderilen huddâm *erbâb-ı metris me'mûr oldukları mahallerde killet üzere olduğunu i'lâm eylediklerinde ol sâ'at herkes me'mûr oldukları mekânlar da mevcûd olmak üzere ısdâr-ı fermân ve yağmur bahânesiyle ta'yîn olundukları mahallerde bulunmayanlar bilâ-emân katl olunur* deyu tenbîh buyuruldu ve ol gün sadr-ı a'zam hazretleri metrisleri tecessüs ve tefahhus iderek bade'l-asr yeniçeri ağası tabyasına varmışlar idi. Ve ekser ezmânda rü'esâ-yı 'asker ile ahvâl-i cenk ve keyfiyet-i düşmen müzâkere ve müşâvere olunmak mu'tâd olub metrisler gâ'ilesiyle birkaç gündür görüşülmeyüb herkes huzûr-ı 'âlîlerine intizâr ve her ferd derûnunda olan nihânî maddesini âşikâr itmek murâdları olmak gerekdir. *Ruhsat buyurulur ise ber cem'iyet olunub gayret-keş-i dîn ve 'asâkir-i mü'minîn ve وشاورهم في الأمر [ve şâvirhum fi'l-emr]¹²⁰ mazmûnuna imtisâl ve tahsîl-i rıza-yı Hudâ-yı müte'âl olmak münâsibdir* deyu niyâz-mend olduklarında vüzerâ-yı 'izâm ve mîr-i mîrân-ı kirâm ve zâbitân ve bi'l-cümle tecrübe-kârân da'vet [35b] olunub metrisler ve sıçan yolları ve tabyalar ve düşmen ahvâli su'âl buyuruldukda *hamden li'l-llâhi Te'âlâ devlet-i pâdişâhîde mühimmât-ı cebehâne ve zahâ'irde kat'â noksanımız ve me'mûr olduğumuz hizmetlerde asla taksîrimiz olmayub tekayyüd ve ihtimâm üzere olduklarını* huzûr-ı 'âlîye i'lâm ve "el-kelâmu yecürrü'l-kelâm" mefhûmu üzere 'alâ vetîretü'l-icmâl bu vech üzere bast-ı makâl eylediler ki:

120 Al-i İmran suresi 159.ayet

وشاورهم في الأمر (şâvirhum fi'l-emr)

İş konusunda onlarla müşavere et.

<http://kuran.diyaret.gov.tr/#>

Belgrad-ı dârü'l-cihâddan hareket ve düşmen-i dîn üzerine azîmet olunub i'lâ-yı kelimetullah için can ve başımız fedâ ve uğur-ı dîn-i mübîninde vücûd-ı mûr-mikdârımızı ifnâ itmek niyeti ile Zemun sahrâsına 'ubûr olunub Nemçe dinilen mekkâr ile sene-i sâbıklarda mu'tâdı üzere Varadin'e varınca ne mahalde cenk ü peygâr ve ne vakitte âşikâr olur mülâhazasıyla gündüz alaylarımız bağlayub rû-berâh 'adû-yı gümrâh ve gece karavullar ta'yîn ile kemâl-i basîret ve intibâh üzere hareket iderek on seneden berü 'asâkir-i İslâmı meydana da'vet iden küffâr-ı pür-gurûr el-yevm dâhil-i tabur-ı mekhûr ve yirmi üç gündür mahsûr-ı 'asâkir-i mansûr olub 'avn u 'inâyet-i Hâlikü'l-'ibâd ile kemâl mertebe tazyîk-i a'dâ-yı bed-nihâd olunmuşdur. Ve hemîşe du'â-yı hayr-ı icâbet-eser

[36a] pâdişâh-ı gerdûn-vakâr ve ikbâl-i baht-ı ferruh-fâl-ı şehriyâr-ı 'âlî-tebâr (Hallede Allâhu hilâfetuhu ilâ yevmi'l-karâr) ile düşmen müsta'idü't-tedmîr mazhar-ı 'azâb-hûn ve tabanca-i kahr-ı guzât ile çehre-i halleri nîl-gûn ve hâlleri diğêr gûn olmak asârı sîmâ-i bed-nümâyı cem'iyetlerinde nümâyân ve imdâd-ı kerîm-i kârsâz-ı hakîkî ile her kerre müsâdeme ve her nevbet müsâdefe vâkî' oldukça nesîm-i feth ü zafer taraf-ı İslâmiyânda vezân olub lâkin emr-i Hakk ile sekiz gün ve gece seylân-ı katerât-ı bârân devâbb ve insân bî-tâb [ü] tüvân olmağ-la ale'l-husûs Osek tarafından Zrin oğlu ve Bakan oğlu ve Erdel tarafından Veteran imdâdı tahdîş-i sâmi'a-i guzât olub denc-i imdâdı geldikde 'asâkir-i İslâma ısrâr kasdıyla ısrâr idüb Kerevit palankası kurbunda köprü binâsı ve istihlâs-ı kal'a ve mukâbele-i Müslimîn mülâhazasıyla kemer-bend-i kîn oldukları peyveste-i sem'-i yakîn-i mücâhidîn olmuşdur. Ve serhadd-i suğûr-ı İslâmiyyeden olan Gule ve Temeşvar kal'alarına zahâ'ir ve imdâd irsâli otuz kırk günde hâsıl olur münâsib-i hâl-i ferâğ-bâl ile metrislerden dâmen-keşîde olunmak rey-i rezîn-i sefer-dîde ve kâr-azmûde olduğunu i'lâm eylediklerinde sadr-ı a'zam **[36b]** hazretleri redd-i kelâm idüb bu sefer-i nusret-esere bu kadar zahâ'ir ve hazîne sarf olunub li'llâhi'l-hamd düşmen-i dîn havf u hirâs-ı Müslimîn ile feth ü teshîri kuvve-i karîbeye gelmişken 'avn-ı Hakk ile birkaç gün dahi ihtimâm olunsa ahz-ı intikâm olunmak me'mûldür. Zahâ'ir ve cebehâne ve mühimmât-ı sâ'irede müzâyakanız var ise i'lâm ve iktizâsına göre tedârüküne ihtimâm idelim ve metrislerden dâmen-keşîde olmak metrise girmekden düşvâr olduğu âşikârdır. Düşmen vakt-ı fırsat fikriyle sû-i kasd ihtimâli olur ise haml-ı sakîl makûlesinden olan tob ve mühimmât nakli müşkil değil mi? hitâb buyurdıklarında 'asâkir-i İslâmın bi'l-cümle tecrübe-kârları devlet-i pâdişâhîde mühimmât ve zahâ'ir ve cebehâneye zarûretimiz ve düşmen-i dîn ile cenk ü harbe kudretimiz olmaduğundan değil lâkin emr-i Hakk ile kesret-i bârândan devâbbın ekseri helâk olub ve yirmi üç günden berü vukû' bulan cenk ü kitâlde mecrûh ve şühedâımız ziyâde olduğundan mâ'adâ düşmenin "el-küfrü milletün vâhidetün"¹²¹ mazmûnu üzere nefîr-i 'âmm tarikiyle imdâdı gelmek üzere olduğunu haber aldıkları gibi tekrar ifâde tob ve mühimmât nakli geldiğimiz gibi alaylarımız bağlayub kadem ber kadem hareket **[37a]** ve düşmen cenge tasaddi itdiği hâlde cümlesi hâzır ü âmâde olduklarını i'lâm ve şim[di]den sonra metrislerde ikâmete imkân ve bir hatve ilerüye varmağa zemân olmamak üzere itmâm-ı kelâm ve cümleinin mûmzâ ve hatemi ile rikâb-ı hümâyûn-ı şevket-makrûna mahzar tahrîr ve tastîrine ruhsat ricâ

121 küfür tek millettir

ve niyâz ile makâm-ı ‘ubûdiyyette kıyâm eylediler. Bi’z-zârûrî ol gice tobların birkaç danesi ihrâc ve ertesi ahşama dek bakiyye kalan tob ve i’-mâl-i tüfenk ile a’dâ-yı dîn iz’âc olunub bade’l-işâ tobların mâ’adâsı dahi çıkarılıub donanma-yı hümâyûn sefinelerine vaz’ olunmak üzere irsâl ve mühimmât arabaları doğru yol ile Belgrad’a îsâl olunub yirmi beş mikdârı alay tobları ‘asâkir-i İslâm ile götürölmek ve piyâde ‘askeri metrislerden çıkdıktan atlu ‘askeri bir buçuk sâ’at sonra gitmek ve ale’s-sabâh küffâr karşusunda alaylar bağlanub ba’de tulû’ü’ş-şems hareket ve hâzır ve müheyâ ve düşmen-i dîn cenke tasaddî ider ise me’mûr oldukları mahalde pâ-ber-câ olunmak üzere tenbîh buyurulub livâ-i Resûlullah ile ‘asâkir-i nusret-karîn nehsat ve nîm-i şebde nesîm-i nev-bahâr gibi hareket eylediler. Ve ‘asâkir-i İslâm ile [37b] gidecek toblara eğerçi dörder beşer çift bâr-gîrler koşulmuşdu, lâkin çamurun vefretinden henüz küffârın topu irişür mahalde bir zirâ’ mikdârı çamur içinde toblar kaldığı sadr-ı a’zam hazretlerinin ma’lûm ve manzûrları oldukda ol sâ’at ‘avdet ve bi’z-zât kendüleri süvâr olmak üzere tavîle bend i’-dâd olunan feresler toblara meded-res olub zer-dûz eğerlü ve sîm rikâblu toblara bend olduğunu sâ’ir vüzerâ ve mîr-i mîrân ve rû’esâ-yı ‘asker istimâ’ eyledikde atların koşub hezâr ikdâm-ı tâmm ile bi’t-tamâm deryâ misâl çamurlardan ihrâc ve Karlofça nâm mahalde donanma-yı hümâyûn sefinelerine ilkâ ve ordu-yı hümâyûn nüzûl eylediği mahalde salât-ı fecri edâ buyurdıklarından sonra hareket olundu. Fe-li’l-İllâhî’l-hamd tob ve mühimmât değil hayme ü har-gâh ve ahmâl ü askâl makûlesinden dahi bir şey-i hasîs terk olunmayub sâlimen gânimen üçüncü menzilde Zemun sahrâsında darb-ı hıyâm-ı ârâm buyuruldu.

Fî 14 S. Menzil-i mezbûrda bir gün ikâmet ve ertesi hareket olunub Belgrad sahrâsında darb-ı hıyâm evtâd buyuruldu.

Fî 16 S 106. Yevm-i mezbûrda rikâb-ı hümâyûn-ı devlet-makrûn tarafından haseki ağa [38a] gelüb vürûd iden hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnun mazmûn-ı vâcibü’l-İmtisâli ancak sadr-ı a’zam hazretlerinin ma’lûm-ı şerîfleri oldı.

Fî 17 S. Yevm-i mezbûrda otağ-ı ‘âlîye bi’l-cümle erbâb-ı müşâvere cem’ oldukdan sonra hazret-i sadr-ı a’zam ve serdâr-ı ekrem dahi teşrîf ve herkesi yerlü yerine teklîf ve nevâziş ve ikrâm ile taltîf buyurdıklarında *serhad-ı mansûrede olan Temeşvar ve Gule kal’alarına ‘asâkir ve zahâ’ir ve mühimmât irsâl ve rûz-ı Kasıma varınca mübâşeret olunacak ahvâl dermiyân olunub münâsib görölür ise kendümüz dahi ol tarafa ‘atf-ı ‘inân idelim mi* deyu istifsâr buyurdıklarında vüzerâdan birisi ‘asâkir-i İslâma serdâr kılâ’-ı mezbûrana zahâ’ir-i imdâd gönderilmek üzere karâr virilüb me’mûr olmayan ‘asâkir ile ta’mîr ve termîm-i kal’a-i Belgrad’a meşğûl ve sâ’ir serhadlar umûrunda bezl-i makdûr olunmak sevk-i ma’kûl görölüb ol gün vezîr Cafer Paşa ile Rumili beğlerbeğisi ve on iki mîr-i mîrân terakkîli ve serden geçdi sipâh ve silâhdâr ve bölük-i erba’a ocakları ve sadr-ı a’zam hazretlerinin atlu levendâtı yirmi bin mikdârı süvâri ile dört bin mikdârı [38b] ‘asâkir-i Tatar ve Kalgay sultân ta’yîn ve Pançeva nâm mahalle mürûr itmeğe mübâşeret ve irsâl olunacak yirmi altı bin keyl hinta ve bin dörtyüz vukiyye tuz ve muhafazada olan paşalara bin keyl mikdârı dakîk ve sadr-ı a’zam hazretleri tarafından ba’zı eşya ile bir mikdâr nükûd ve vâfir birinc ber vech-i tekmîl deve ve arabalara

tahmîl olunmak üzere fermân buyuruldu. Ve Temeşvar kal'asında muhâfazada kalmak üzere on beşer akçe ibtidâ ve murâd idenlere altışar akçe terakkî ile sipâh ve silâhdâr neferâtı ve sene-i sâbık üzere onar akçe tekâ'üd şartıyla yeniçeri ve cebeci ve tobcı iki bin nefer mikdârı ve yedi sancak olmak üzere Sivas eyâletinin zu'amâ ve erbâb-ı tûmârı ve alay beğleri ve mükemmel kapusuyla Sivas beğlerbeğisi ve Gule kal'asında muhâfaza şartıyla on sekiz akçe ibtidâ ve terakkî murâd idenlere sekizer akçe ile sipâh ve silâhdâr ve on sekizer akçe ile yeniçeri ve cebeci ve tobcı mütেকâ'idleri yediyüz mikdârı ta'yîn ve tekmîl ve kılâ'-i mezbûrlarda olan neferât ve bu def'a irsâl olunan guzât mevâcib ve mesarifleri üçyüz on dört kise nükûd hazîne-i âmireden virilüb ve üç dört günde levâzımları görölüb mütevekkilen 'ale'l-llâh [39a] irsâl olundu.

Fî 18 S. Memâlik-i İslâmiyyeden olub Akdeniz'de vâkı' Sakız Adası'na Venedik keferesi müstevlî olub muhâfızînin ihmâli sebebi ile yed-i a'dâya giriftâr olduğu haberi tahdîş-i sâmi'a-ı guzât ve ba'îs-i teşvîş-i kulûb-ı mü'minât olmağla beher hal eydi-i a'dâdan istihsâli ehemmi mühimmât-ı dîn ü devlet ve elzem-i levâzımât-ı ırz u namus-ı saltanat olmağın rikâb-ı hümâyûnda olan vükelâ-yı devlet 'asâkir ve zahâ'ir cem'ine bezl-i kudret idüb hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûn ile mu'anven taraf taraf evâmir-i 'âliyye irsâl olunduğu istimâ olunmuşdu. Amma ol havâlinin ahvâline vâkıf kimesneler ile dahi müzâkere ve müşâvere olunub eyyâm-ı şitâda feth ü teshîri ve a'dâ-yı dînin def' ü kal' ü tedmîri mınassa-i husûlde cılve-ger olmak me'mûldür. Ancak şimdiden mühimmât ve levâzımı tedârükünde dâmen-i der-miyân-ı ihtimâm ve ada-i merkûma 'asker ve zahâ'ir nakli için yüz kıt'a firkate binâsına teşmîr-i sâ'id-i ikdâm lâzım olduğunu i'lâm eylediler. Lâkin bu serhadd-ı mansûreye nizâm ve Temeşvar ve Gule taraflarına giden 'asâkir-i İslâm gelince Belgrad sahrâsında darb-ı hıyâm-ı ârâm olunub [39b] 'ucâleten ol tarafa imâle-i licâma müsâ'ade-i eyyâm olmamağla inşâ'e Al-lâhu Te'âlâ hüsn-i hitâm ile 'avdet olunca tersâne-i 'âmirede on sekiz oturak yüz kıt'a firkate binâsına mübâşeret ve ber vech-i ta'cîl tekmîline sarf-ı sermâye-i vus' ü kudret olunub ve Anadolu'nun sağ kolunun nihâyetine varınca tashîh ve beder-gâha ruhsat ve teksîr-i 'askere kemâl-i gayret olunmak üzere yeniçeri ocağından sâbıkâ baş çavuş Osmân Ağa ta'yîn altmış bayrak her biri yüz ellişer yiğit olub ve sâ'ir ol havâlide kâr-güzâr ve zî-kudret olub devlet-i 'âliyyeden hissedâr olanlar dahi kudretleri mertebesi âdemler ile gelmek ve bu taraftan gönderilen serdârlar acele üzere gitmek ve cebeci ocağından dahi üç bin mikdârı yiğitler tahrîr ve cem' olunacak 'asker-i kesîr için kifâyet mikdârı peksimad ve zahâ'ir tedârük ve ihzâr ve cümlesi İzmir'de hâzır ve müheyâ olmak üzere karâr ve başka başka evamir-i 'âliyye ısdâr olunub 'avn ü 'inâyet-i Rabbü'l-izzet ile feth ü teshîrine bi-hulûsi'l-kalb ve'l-bâl niyyet olundu. Tunus ve Trablus-ı Mağrib ve Cezayir-i Garb ocakları dahi [40a] tâmmü's-silâh ehl-i darb ü harb ve mükemmel kalyonlar ile gelmek üzere şevketlü ve kudretlü pâdişâhımız hazretleri tarafından hatt-ı hümâyûn ile hıla'-i fâhire ve sadr-ı a'zam hazretlerinden semmûr kürk dâyi-i Cezâyire irsâl ve yeniçeri ocağından Kuka ta'bîr olunur çorbacılar isti'mâl eyledikleri 'alâmet ve târ-ı balıkcîn ile da'vet-i gâzîyân-ı mücahidîn oldular.

Fî 24 S. Varadin taburuna imdâd vechi üzere varan eşrâr ve haydutluk iden ba'zı küffâr nehr-i Sava yalılarında geşt ü güzâr ve ebnâ-i sebîle ızrâr üzere olduklarından haberdâr olunmağla Bosna levendâtının baş ve buğu Fazlı bölükbaşı def' -i mazarrat-ı ehl-i delâl için üç koldan ir-sâl olunmuşıdi. Her biri müsâdif oldukları haydûd eşkıyâsını def' ü ref' de ihtimâm ve esnâ-yı cenkde küşte-tığ-ı ehl-i İslâm olunandan mâ'adâ yirmişer otuzar neferi ordu-yı hümâyûna ihzâr ve katl-ı 'âmm olundu.

Fî 27 S. Yevm-i mezbûrda kul kethüdâsı Muhammed Ağa Maraş payesiyle Pançeva muhâfazasına me'mûr ve zağarcıbaşı Mahmud Ağa kul kethüdâlığı ile mesrûr olub zagarcıbaşı seksoncu ve turnacı ve kethüdâ yeri ve muhzır ocaklarının kânûmî üzere silsile [40b] ve tebdîl ve huzûr-ı sadr-ı 'âlîde ilbâs-ı hıla'-ı fâhire ile tebcîl olundu.

Fî 28 S. Yevm-i mezbûrda Arnavudluk levendâtı üzerine ta'yîn olunan Adem Paşa'nın sebkat iden hıdmeti mukâbelesinde semtine münâsib mansıb olmağla Ohri sancağı ihsân ve evvel bahârda güzîde âdemleriyle sefere gelmek fermân olundu.

Ameden-i Hazret-i Silâhdâr-ı Şehriyâri Be-Cânib-i Rikâb-ı Hümâyûn-ı Cihândârî

Yümn-i teveccüh-i ikbâl-i pâdişâh-ı 'âlî-nejâd ve te'sîr-i du'â-yı Zıllu'l-llâh-ı merhamet-mu'tâd ile işbu sâl-ı meymenet-fâlda serdâr-ı ekrem vezîr-i a'zam-ı 'âlî-makâm hazretleri me'mûr olan guzât-ı hayr-hâh-ı pâdişâh-ı İslâm ve nîk-endîş-i dîn-i pâk-ı Muhammed (aleyhi's-salatu ve's-selâm) ile muhâsara olunan tabur-ı küffâr-ı le'imde hezâr ikdâm-ı tâmm ve ihtimâm olundukdan sonra kesret-i bârân ve kılet-i evân sebebi ile metrislerden dâmen-keşide olunub taraf-ı Belgrad'a imâle-i licâm ve selâmet ile vüsûlleri haberi rikâb-ı hümâyûn-ı şehriyâriye i'lâm olunmuşıdi. Yevm-i mezbûrda hazret-i pâdişâh-ı gerdûn-vakâr ve şehriyâr-ı 'âlî-tebâr (hafaza Allâhu Te'âlâ min cemî'i'l-ekdâr) hazretleri taraf-ı bâhirü's-şereflerinden silâhdâr Os-mân Ağa'nın Hisârcık menziline teşrifleri sadr-ı a'zam hazretlerinin [41a] mesmû'ları oldukda Belgrad'a iki sâ'at mesâfe bir mekân-ı ferah fezâyâ hıyâm ve matbah irsâl ve ağıân-ı sipâh ve silâhdâran ve kethüdâ-yı hazret-i sadr-ı 'âlî mehterhâne ve zümre-i çavuşân istikbâllerinde isti'câl idüb otağ-ı 'âlîye vüzerâ-yı 'izâm ve mîr-i mîrân-ı kirâm ve zâbitân [ve] ocağ-ı yeniçeriyân ve sâ'ir â'yân ve erkân bi'l-cümle ihzâr ve hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnun vürûduna dîde-düz-ı intizâr olub eşref-terîn-i evân-ı meymenet-şümûlde silâhdâr ağanın vüsûlü sadr-ı a'zam hazretlerinin manzûrları oldukda otak kapusundan hâric tuğlar önünde hezâr i'zâz ü ik-râm ve fart-ı tevkîr ü ihtirâm ile istikbâl idüb **evvelâ** hatt-ı hümâyûn-ı devlet-makrûnu lübb-e-deb birle telsîm ve vaz'-ı cibîn buyurub küleh-güşe-i fahr-ı mübâhâtları berâber hurşîd-i tâb-nâk belki resîde-i pâye-i eflâk olub **sâniyen** iki sevb ser-â-sere kaplu semmûr-ı fâyizü's-sürûru dūş-ı isti'dâdlarına ilbâs ve mazhar-ı nevâziş ü iltifât-ı hazret-i pâdişâh-ı Cem-câhı ihsâs ve hıdmet-i 'aliyyeleri makbûl-ı hümâyûn olduğu ma'lûm-ı nâs oldu. **sâlisen** şemşîr-i murassa gilâfî kemer-i devlet gibi miyânlarına bend [41b] ve gayret kuşağını kılıç bağı misillü iki yerden bend ve du'â-yı hayr-ı Zıllu'l-llâh-ı ebed peyvend iki sükker rîz-tahiyât kerrûbiyân pesend oldular.

Rubâ'î:

Ya ilahi bi-hakk-ı fahr-ı cihân

Eyle 'âlemde anı pâyende

Şehr-yârân-ı dehrî-i ser-tâ-pâ

Eyle dergâhına anın bende.

Ba'dehu hatt-ı hümayûn-ı vâcibü'l-ımtisâl feth ve kırâ'at buyurulub fehâvî-i izzet-matâvîleri hâvî eltâf-ı bî-nihâye ve a'tâf-ı bî-gâye-i pâdişâhâne meşhûd-ı çeşm-i i'tibâr ve mesmû'-ı sem'-i sığâr ü kibâr olundukda reh-yâb-ı derûn ihlâs-ı meşhûn olan neşât [u] sürûr-ı gûn-âgûn güncâyış-pezîr safahât-ı cerîde-i imkân ve makdûr-ı nâtika-i beligâ-yı zemân olmaduğı a'yân oldu. Ba'dehu silâhdâr ağaya ser-a-sere kaplu semmûr kürk ve ma'an gelen ağalara ve etbâ'larına başka başka ilbâs-ı hıl'at ve mahsûs kurulan oba ve hıyâma da'vet ve nevâziş ve ikrâmlarında dikkat buyuruldu. Bundan sonra hıdmet-i 'aliyyede bulunan rü'esâ-yı 'askere taraf-ı şehriyârîden ihsân buyurulan yüz elli mikdârı hıl'atler ilbâs olunub ve taraf-ı pâdişâhîden han-ı 'âlî-şân hazretlerine ihsân ve i'tâ buyurulan semmûr kürk ve murassa' kılıç dahi silâhdâr-ı hazret-i şehriyâr-ı 'âlî-tebâr vesâtatıyla [42a] irsâl ve teslîm ve âyîn-i Cengîziyân üzere kemâl-i ta'zîm ü tekrîm ve du'â-yı devlet-i pâdişâh-ı kâm-kârî tetmîm eylediler.

KAYNAKLAR

Topkapı Sarayı Müzesi Yazma Eserler Kütüphanesi: Revan 1312.

Anonim Osmanlı Tarihi (1099-1116/ 1688-1704), Yay. Haz. Abdülkadir Özcan, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 2000.

Çapraz, Şevket Hüseyin Çağatay, “İmre Thököly Gözüyle Osmanlı İmparatorluğu’nun 1694 Petrovaradin Kuşatması”, *Akademik Bakış*, 3/6 (2010), s. 123-176.

Defterdar Sarı Mehmed Paşa, *Zübde-i Vekâyiât. Tahlil ve Metin (1066-1116/1656-1704)*, Haz. Abdülkadir Özcan, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 1995.

Iorga, Nicolae, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, çev. Nilüfer Epçeli, C 2, İstanbul 2005.

Kütükoğlu, Bekir, “Varadin”, *MEB İA*, C 13, İstanbul 1986, s. 203-206.

Özcan, Abdülkadir, “Defterdâr Sarı Mehmed Paşa”, *DİA*, C 9, İstanbul 1994, s. 98-100.

Özcan, Abdülkadir, “Silâhdar Mehmed Ağa”, *DİA*, C 37, İstanbul 2009, s. 194-197.

Silâhdâr Fındıklılı Mehmed Ağa, *Silâhdâr Târîhi*, II. Cilt, (1106-1095), Türk Tarih Encümeni Külliyyatı, İstanbul 1928.

Trifunović, D., “Petrovaradin”, *Enciklopedia Jugoslavije*, Vol. 6, Zagreb 1965, s. 484-485.

EKLER

Fotoğraf¹²² 1: Tuna'nın Sol Kıyısında Novi Sad'dan Varadin Kalesinin Görünüşü.

Fotoğraf 2: İç Kalenin Güney-Doğu Kısmından Tuna İstihkâmları ve Novi Sad'ın Görünüşü

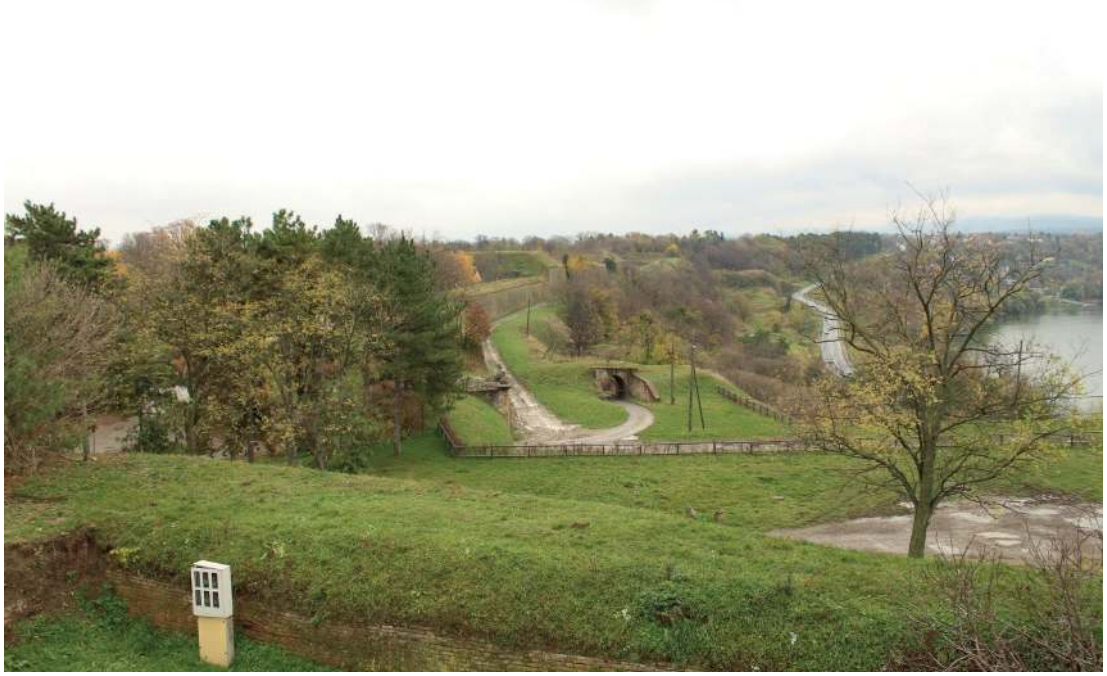
122 Fotoğraflar bu çalışma için sevgili öğrencim Süleyman Erdem Elkan tarafından 17 Kasım 2016 tarihinde -tesadüfen yağmurlu bir günde- çekilmiştir. Kendisine içtenlikle teşekkür ediyorum.

Fotoğraf 3: İç Kalenin Dış-Doğu Kapısı

Fotoğraf 4: Kalenin Batı Kısmından Savunma Hatlarına Bakış

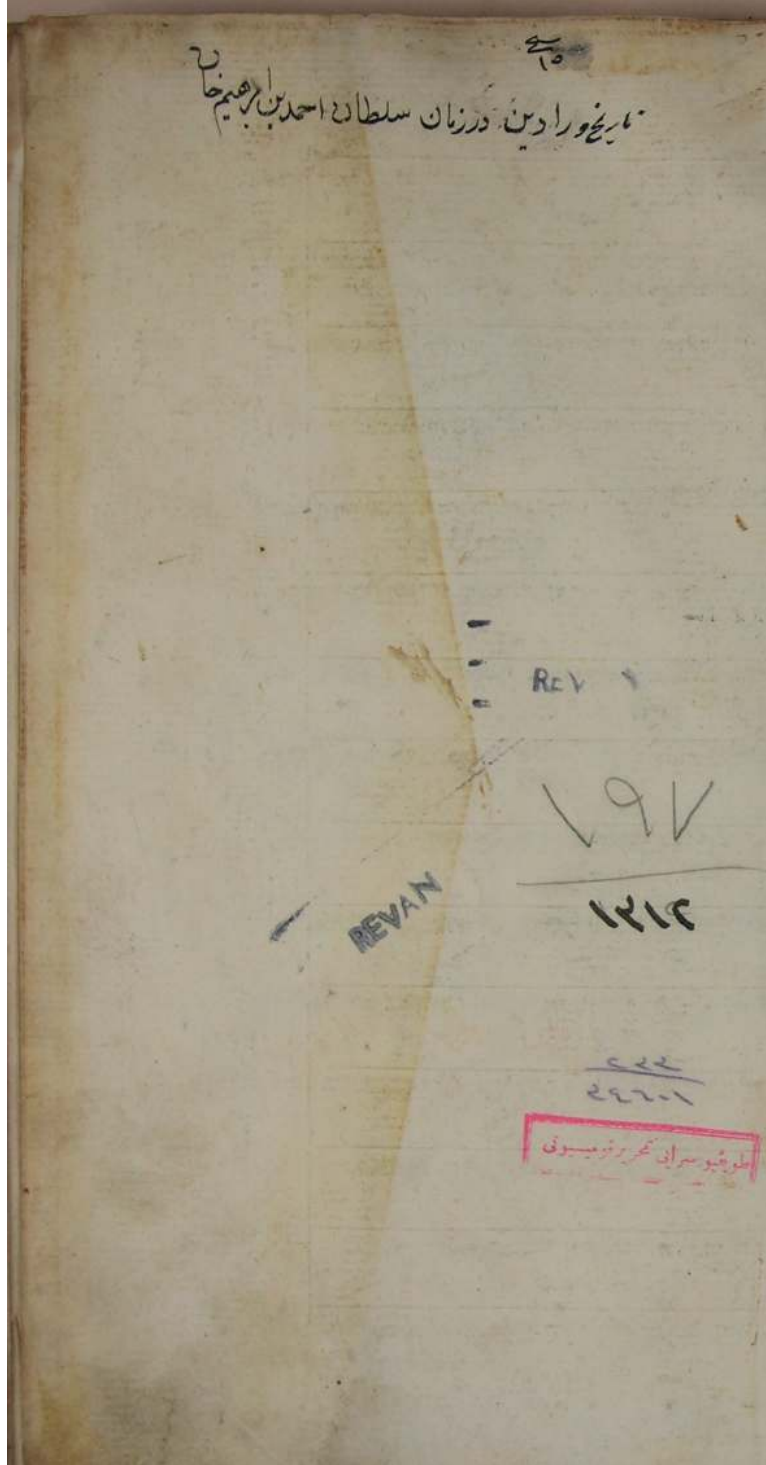
Fotoğraf 5: İç Kalenin Güney Batı Kısımından Güneydeki Dış Kaleye Bakış

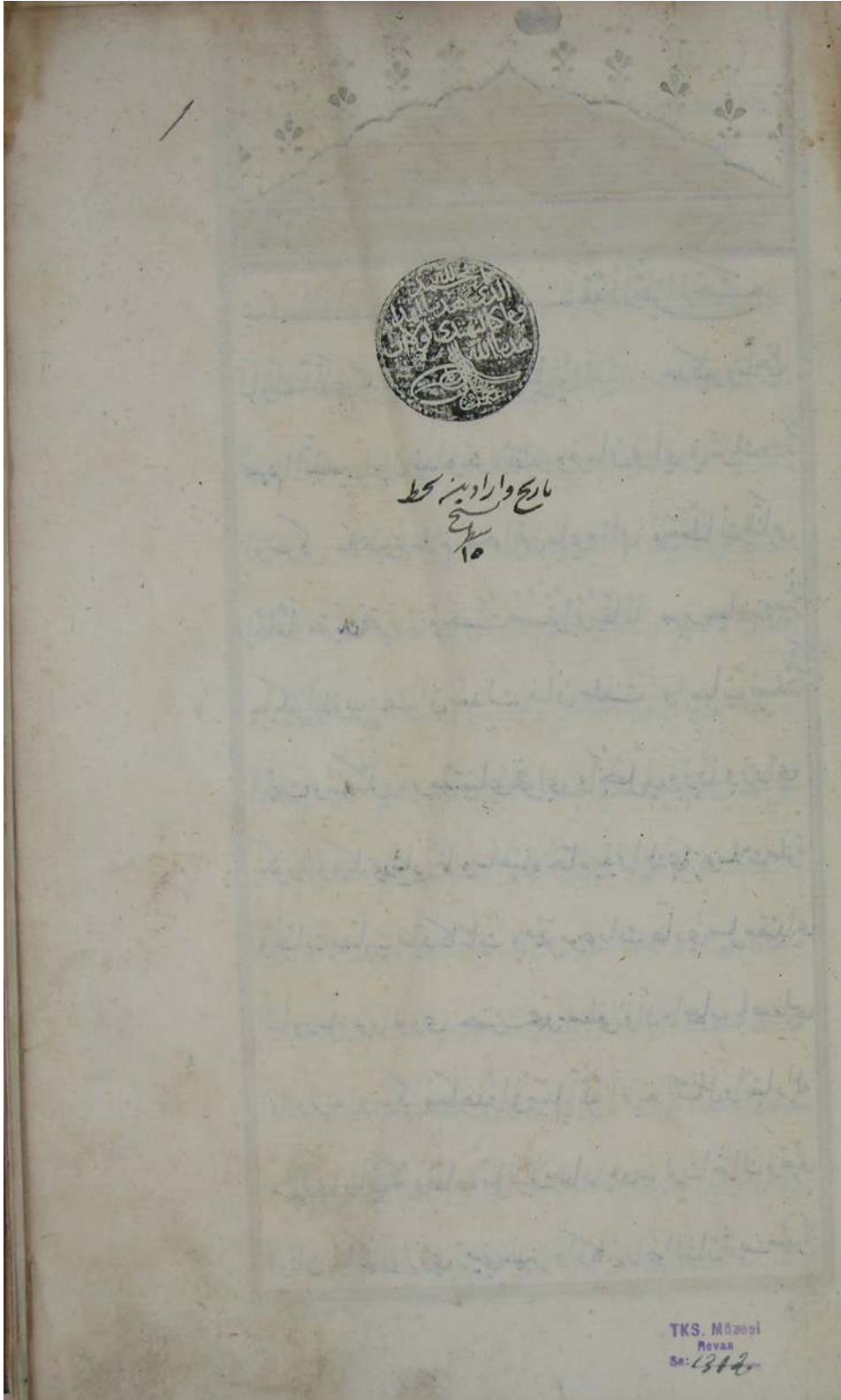
Fotoğraf 6: İç Kalenin Güney Doğu Kısımındaki Duvarlar ve Hendekler

TIPKIBASIM METİN

[A]

[1a]

[1b]

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
 عَدِيمُ النِّقْصِيرِ أَوْلَ خِدَاوِنْدٍ لَا نَظِيرَ وَفِرْمَانِ فِرْمَايِ بِي شَرِيكَ وَوَرِ
 أَوْسُوكَ سُلْطِينِ سَلَامٍ وَخَوَاقِينِ سَايِ مَقَابِي وَجَعَلْنَاكَ لِلنَّاسِ
 إِمَامًا مَقْرِنَهُ تَقْرِيرٍ وَحَسَنَتْ مُسْتَقْرَأً وَمَقَامًا سِرِّ سَعَادَتِ مُصِيرِ
 جَايِكِرِ اِيْدُوبِ عِنْوَانِ مَعْدَلْتِ بِنْيَانِ سَلْطَنَتِ وَأَسْبَابِ نَصْفَتِ
 اِبْتِهَتْ وَشُوكَلِينِ بَرِ مَقْتَضَايِ فُخْوَايِ وَأَجْعَلْ لِي وَزِيرًا وَزَرَايِ
 نِيكُورًا وَوَكَلَايِ شَادَانْتَا وَمَا طَبْلَهُ خَامِ يَذِيرِ اِيْلِدِي وَصَلَاتِ صَلْوَةِ
 وَتَحِيَّاتِ بَهْيَاتِ سَيِّدِ كَائِنَاتِ وَمَغْرُورِ مَوْجِدَاتِ هَادِي سَبَلِ مَقْتَدَايِ
 اِنْبَا وَرَسْلِ نُورِ الْوَرَى حَضْرَتِ مُحَمَّدِ مَصْطَفَى وَآلِ وَاَصْحَابِ بَا صَفَايِ
 اَوْزُرِ لِيْنِهِ اَوْسُوكَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ اَمْرِيْنِهِ اِمْتَالِ وَاِنْقِيَادِ اِيْلِهِ
 مَرَبْرِي رِبَابِ كُفْرِ وِفْسَادِهِ سَلِ سَيْفِ جِهَادِ اِيْدُوبِ لَوْثِ اِشْرَاكِ وَتَعْبُدِ
 اَوْثَانِ نَابَا كَدْنِ رُويِ زَمِينِي تَطْهِيْرِ وَاَرْكَانِ رَايْحِ الْبِنْيَانِ شَرِيْفِ مَطْهَرِي

[2a]

هزار سچي جميل ايله تعبير ايلديلهر **اما بعد** بصائر ارباب كياسه روشن وضائر
 اصحاب دراسته مبرهن ومتيقندر كه ضبط اثار پادشاهان امدار وثبت
 اخبار تاجداران كامكار شيوه مورخان ملاف وشيمه سخنوران
 معارف اتصاف اولدوغندن غيري اثار سالنه نك تتبع واستكشاف
 باعث استرشاد اخلاف ايدوكي بلاخلاف اولمغين فوايدي مستبين وعوايدي
 مستغنى عن التبيند بنا برين پادشاه زمان وخليفه عصر و او انمر
 ملطان الاعظم و خاقان العظم سيرا را ي ملطت عثمانى شرف بخشاي
 اورنك جهانباني غوث الاسلام والمسلمين قانع الكفره والمشركين
 ظل الله في الارضين حامي بيضة الاسلام ماحي ظلام الكفر عن وجه الامم
 باسط بساط الامن والامان كاسر انوف الجبابرة واصحاب الطغيان
 سلطان جهان وشهنشاه دوران السلطان احمد خان بن السلطان ^{محم} برهيم
 ابد الله سلطنته الى انقراض الدوران حضرت تيرنك زمان ملطت و ابا
 خلافت با سعادت لرند احراز نكين وزارت ايله مسند نشين صدارت
 اولان وزير اعظم وسپهسالار اكرملري كريم الشيم جلي الهم صاحب السيف
 والقلم مؤلف قلوب الناس بماثر الكرم سمي شير خدا سالك طريق اهتدا

[2b]

ولی نعمتم وافد من علی پاشا بسرا لله ما برید وما یشا خضر تلری هجرت
 علیه افضل الصلوة واکمل التحیه نیک یوز بش سنه سنه سنه سنه سنه سنه
 سفرینه مامورا ولوب طرف هما یون شهر یاریدن استصال اهل ضل^ل
 ایچون بعث وارسال اولند قلزن بوسفر ظفر اثرده مکان غیبیه دن
 روز بروز روزایدن وقایع یومیه پی ثبت و تحریر مافی الضمیر ^{فقیر} عبد
 اولوب لکن طبع هوس فرما بو تمنای تصور بیایی افراغ قاب املا
 اتمک استدکجه عدم استعداد واستطاعتم مانعت و برفند قصور
 صناعتم کف قلم جرات ایتدکندن ناشی کش مکش اقدام واججامان
 بر قاچ کون متقلب و متردد اولدم عاقبت منشیان زماندن
 بعض اخوان جنابلرینه التجا و بسط تمهیدات رجا ایدوب بوئامولک
 نقش جریئ حصول و لباسین تمنا ایلدم اما ملتسم قرین قبول اولوب
 کیمی بو قدر اشغال کثیره به مبتلا ایکن هر کون اقتناص شوار دخیال
 دامنه دو شک نه بلاد ردیو عرض کلال و کیمی وقایع یومیه پی
 استکثافدن استکفایله اظهار عجز و ملال و کیمی دخی عذر اخر ایله
 جواب یاس اشغاله تصدی ایلدکندن بو حقیر عیدم الاستطاعه بو انار طیله ^{نک}

[3a]

اضاعه سن رواكور ميوب مع قلة البضاعة ترتيب واملا وتلفيق
 وانشائه شروع ايدم واكثر يا ذا بمرخين اولان افراط وبالغة
 ترك ايدوب بيان واقع ايله اكتفا ايدم بو كفتار پريشان اطواره افاضه
 انوار انظار ايدن اولي الابصار دن رجا اولنور كه جرمنه معترف
 اولان مسكين يكدران دن كه اوله طاعت بين مضمون مسكت قينني
 ملحوظ دير اعتبار ايدوب واقفا ولد قلري سهو وزلال وخطا
 وخللندن اغماض بلكه مروت بيوروب قلم كرم ايله تصحيح واصلاح
 اعراض بيورمه له خطا وسهوبر له وقت تحرير غلظرد وشسه
 كرونك قلدن بنان لطف ايله تصحيح قيلم بعيد اوليه اصحاب كرم دن
 وبالله التوفيق انه بالاجابة جدير وحقيق سردار اكرم ووزير اعظم
 على پاشا حضرتلري بيك يوزن سنه سي ذي القعدة سنك بشنجي كوني
 ادرنه صحر اسندن حركت ومتوكلا على الله انكرو من طرفه عطف عنان
 عزيمت ايدوب اول كوز شوكلو و قدر تلو وعظمتلو پادشاه سلطان احمد خان
 خلد الله تعالى خلافة الی يوم القرار حضرتلرينه بر ساعت مسافه دهناسب
 اولان محله سايبان قورلوب عساكر اسلام ترتيبا لاي ايله مقابله نرين

[3b]

گذرايدوب سعادتلو وزير اعظم حضرتلري سايبان شهر ياري اولدوغى
 محله قيرب كلدكلرنن اغايان ركاب هايون استقبال ودار السعاده
 اغاسي ايچون قوريلان چادره نزول بيوروب قهوه و شربتدن مسكن
 باب السعاده اغاسي ايله سمدار اغاكلوب حضور هايونه دعوت
 ودار السعاده اغاسي اوكلرنجه سرعت ايدوب ركاب هايون
 سعادت مقرون ايله شريفاب و نوازش التفاتله شاداب بيور يوب
 ركاب هايون قايمقاي عبد الله پاشا دخی حضور شهر ياره دعوت
 و سراسره قیلو كورك ايله لباس خلعت بيورلدي بعد اغايان
 ركاب هايون ودار السعاده اغاسي دخی كيدوب شوكتو و مهابتو
 پادشاهن ايله صدر اعظم حضرتلري يارم ساعت مقداري تماقالب
 مذاكره و مكالمه دن مسكن صدر اعظم حضرتلرینه دخی ايكي ثوب
 سراسره قیلو سمور كورك لباس و منظر دعای خير لری اولدوغنی
 احساس ايدوب وداع و رخس سبكيره سوار اولوب مقابله شهر يارين
 ترتيب الامي ايله گذرايددير اول كون صدر اعظم حضرتلري فراجه كورك
 و ساده دكدك ايله اكر نمنش آته سوار اولمشرايدي ساير ارکان ديوان

[4a]

دخی ثیاب سفرا یله بنوباشانی سفرا و لغله طرح تکلف و لشمیدی
 بعد ایکی ساعت مناسب محلدن رکاب همایون قایمقامی وزیر مکرم عبدالله ^{باشا}
 طرفدن یمکک چادر لری قورلوب عظیم ضیافت ترتیب و لغله ^{مکان}
 مرقومه نزول و بعد الطعام قیوجی باشی اغار و سفره نامور اولیان
 ارکان دولت بالجمله و داع ایلدیر فضیلتو شیخ الاسلام صادق ^{اندر}
 حضرتلرینه اکراماً سعادتلو صدر اعظم حضرتلری طرفدن یا صر حوقیه
 قیلور کورک الباس اولوب وزیر نشانی محمد باشا و صدرین اندیر
 و داع ایلدیر بعد قایمقام عبدالله باشا حضرتلرینه چوقیه قیلور ^{کورک}
 و بالجمله اتباعنه قفتان و کتدری محمد اغایه فراجہ سمور کورک
 الباس اولوب ترتیب الای یله کمال چایری نام محله نزول بیور لری
 سردار اکرم و سپهسالار اعظم حضرتلری طره بلوس نشا مدن دعوت
 اولوب ماه شعبان المعظمک یکریمی بدخی کوفیادرنه به داخل و مهرور
 نایل اولشلا یدی ادرنه و ادرنه صحرا سندن مدت اقامت لری الشمس سکر
 کون مقدار ی اولوب عون باری یله تدارک اولوب بهر یوم تعین لری
 ویریلان قورلری قورلری ^{بیاده بوسنه} ^{بیاده ارنود} ^{بیاده بلغله}

[4b]

بیاده تفتلجی صاغ وصول قول سواری کوکلریان و دیوانه کان
۳۳۰ ۳۸۶ ۲۶۲

تاتاران سواری دنه لونداتی اغایان اندرون و حوقدار مهتر
۱۲۰ ۳۰۰ ۲۵۰

قره قوللجی قوجی باشی اغایان واجالرمایه
۶۰۳ ۱۳۰ ۱۵۰
سهمال چاری ساعت ۳

میرا جسر مصطفی پاشا ساعت ۳

یوم مزبورده سپاه و سله دارا غاری بلغزاده وارنجه هر کون قول
کزوب و یوللرک صاغ وصول طرفلرینه ادملر تعیین ایدوب فترانک
باغ و باغچه و اکثرینه طوایف عسکریدن بر فرد دخل و تعرض اتمیوب
ومت تجانایم و ییه جک طلبله ریخین و تعدی ایلامک اوزره
تنبیه بیورلیدی و یوم مزبورده صدر اعظم حضرتلری آیین عثمانیان
اوزره بالذات باش چادره چیقوب او طاغ قبورلری اچیلوب
و مهتر خانه لر چالئوب فقرا و مساکین و ارباب حاجاتک اینتلری
کورلک اوزره دیوان اولغه مباشرت و انشاء الله تعالی هر منزلدن
بوقاعدیه رعایت و لفق اوزره سرچاوشان و ارباب دیوانه تنبیه
بیورلیدی منزل حرینلو منزل اوزونجه اباد خاقلوی منزل قیالی
۶ ۶ ۶
یوم مزبورده قسطنینی و بوی سنجاقلرینک زعا و ارباب بیماری اردوی
نحو

[5a]

ملحق اولدير منزل بايستو — يوم مزبورده قبله قاضی و اعیان و
حضرت صدر اعظمی استقبال ایلدیر ^۶منزل ^۶قلعه ساعت یوم مزبورده یکجری
وجه جی و طویچی و جاقلری و چ کون مقدم قبله یه داخل اولشدر
ایدی جمله سی لایه چاقوب صدر اعظم حضرتلری دخی ترتیب لایه ایله
بمکملکن حرکت و وسط شهر دن کچوب و طاعنه نزول یورد قدن ^{صکره}
پیاده عسکری لایه کوستر دیر ^{۲۱}خا یوم مزبورده اناطولی طرف دن
طقوز بیراق یکجری اردوی هاینه ملحق اولدیر ^{۲۲}خا یوم مزبورده
دخی بش بیراق یکجری کلدی ^{۲۵}خا یوم مزبورده یکجری و جانی
ایلر ویه کتمک فرمان یوردی ^{۲۷}خا قبله منزل دن الی کون اقامت
اولنوب ارته سی حرکت اولندی ^۶تاتار بازار یی منزل مزبورده صدر اعظم
حضرتلری کند و مال لر دن قرق غروش بخشش و بهر یوم تعیناتلری ویر ^۶لک
اوزره تحریر یورد قلری بیک نفر قوزی باغری کلکی و ماء شلورالی
تفک انداز سلفکه لونداتی اردوی هاینه ملحق اولدیر و یوم مزبورده
بر ذقی ذقی آخری عمداً الت جریحه ایله ضرب و قتل ایلدو کوی اقرار
و حجت شرعیه اولغله قصاص اولندی و منزل مزبورده بر کون مکت

[5b]

اولوب ارته بی حرکت یورلدی ^{میرلوی} منزل مزبورده سیواس
 بکار کیمی محمود پاشا ایالت عسکری ایله اردوی همایینه ملحق اولدی لر
 منزل ^{اهنگان} بو محل در بند اولوب یولی وارد بر یولی قیولی و بر یولی
 قز در بندی دیمکله معروفد جبه خانه و طوبخانه مهتاتلری و طوبلر
 قز در بندی و صدراعظم حضرتلری قیولی در بنددن اسهل وجه
 اوزره مرور یور دیلر و در بند مزبور لرده اکثر ایامدن حیدود
 اشقیاسی تجتمع ایدوب مرور و عبور ایدن ابناء سبیله تعدی ایملک
 معتاد لری و لمغله قز در بنددن قدیمدن تعیین اولنان در بند چاندن
 ماعدا بازار حق قضا سندن مسکان نرفتفک انداز مار تلوس لخر اج
 و در کاه عالی متفرق لرندن ابراهیم مباشر و قیولی در بندینه دخی
 قدیمی نفر اتدن ماعدا صما قو قضا سندن مسکان نفر مار تلوس لخر اج
 و اوزر لرینه قلبه ناظری حمدا غا تعیین یور یلوب عساکر اسلام مغرب
 عودت ایدنجه بر شی ضایع و تلف و ملحق احتمالی اولور ایسه مباشر
 تضمین ایدر ملک اوزره فرمان یورلدی ^{منزل} محل مزبور دن
 صوفیه به کلنجه و اراقلن قاضی عسکر در بندی دیمکله معروف

مناظره

[6a]

محافظه به محتاج اولغله قرين اولان قرانك اون عدد عوارض
 خان لري رفع والتمش نغرتينك انداز ايله محافظه ايلك اوزر نعهد
 ايتلميله صوفيه متسلي دني مباشرت عين يورلدي منزله ^{صوفيه} يوم مزبورده
 يکچري واجاني وسايرا و جاقلر خلقي سلامه طوروب ترتيب الای ايله
 کتار شهر دن گذرا و نوب باي افندي تکه سنه نزولا و لندي صدر اعظم
 حضرت لري و طاقه کلد کلر نين ياده عسکري الای کوسترديلر **۲۲** **ما**
 يوم مزبورده دفتر دار اسمعيل پاشا کليس سنجاني ايله غبله قلعه سنه
 مامور و باش محاسبه خلفا سندن خليل افندي شق اولد دفتر دار ^{لغی}
 ايله مسرور اولدي و يوم مزبورده ايدين طرفدن سکر بيراق کچري
 عسکر هايونه ملحق اولديلر **۲۳** **ما** يوم مزبورده غبله قلعه سنه و نيد
 کفره سي مستولي اولد و غي خبري ورود ايدوب امداد طلب ايتلميله
 سابقا کچري غاسي اولوب بروجه ارپه لوق خداوند کار سنجاني متصرفي
 عبدالله پاشا و سابقا جبه جي باشي اولوب بروجه ارپه لوق بکشهری
 سنجانه متصرف محمد پاشا مکمل قبولري ايله مامور و تعيين يورلدي
۲۴ **ما** يوم مزبورده التي بيراق کچري و ايج ايل و طروس سنجانلرک

[6b]

زعما و ارباب تیماری معسکرها یونہ ملحقا ولدیلر **۲۵ ذی** یوم مزبورده
 قرمان بکر بکیشی مصطفی پاشا و حمید سنجاغی متصرفی سلیمان پاشا
 و قسطنونی سنجاغی متصرفی ابراهیم پاشا و عینتاب سنجاغی متصرفی
 عبدالقادر پاشا و اقشهر سنجاغی متصرفی عبدالنبی پاشا و بشیراق
 یکپجری اردوی همایونہ داخل اولوب لایمی کوستردیلر **۲۶ ذی** یوم مزبور
 تانار عسکری بله جلاؤتوسلیم کرای خان خضر تلیری اقر کرمان حدودینہ
 داخل اولدق قری جنری ورود ایلدی **۲۷ ذی** یوم مزبورده بلوک
 اربعه او جا قلیرنه مجددًا تحیر اولنان بدیموز مقداری سپاه نفراتی
 لایمی کوستروب بیک اوچیز یکری می پدی نفره بالغ اولدی و الی براق
 یکپجری دخی کلدی **۲۸ ذی** یوم مزبورده دیار بکر ابالی اول بهارده
 مکمل قیوسله سفره کلک و زره سابقا وان بکر بکیشی اسمعیل پاشایه
 احسان یورلدی و یوم مزبورده اورا چه و پیلونہ و لوچجه و الحو الیه
 ظهور ایدن حیدودا اشقیما سنک دفعی ایچون مخصوص کد کلوا غار نصین
 و سفره ثامورا اولیان اعیان ولایت و ضرب و حربہ قادر ایل لرلی
 ولایتلرنی محافظه ایملک و زره فرمان یورلدی **۲۹ ذی** یوم مزبورده

صالح

[7a]

صفاق طرفند زعامتی اولان طورنه احمد نامنه برکمنسه دن اوچوز
 مقداری رعایا دیوانهایونن تشکی ایدوب مرافعہ شرع اولوب
 اصحاب حقوقک حقلری لیورلدکن صکن قتل اولندی و یوم مزبورده
 یکجری واجبی یلروی کماک و زره فرمان سوریب الی بیراق یکجری
 اناطولی طرفدن کلوب او جاقلرینه ملحق اولدی اناطولی طرفدن کلک
 طرایف عسکرینک ایرشمه لری و عساکر تاتارک انتظارله صوفیه ^{نیز}
 اون برکون اقامت اولوب اتره سی حرکت اولندی منزل حلقه لوساعت
^{صیبری} ^{صیبری} یوم مزبورده درانغان دربندن عبور اولوب
 محافظه یه محتاج اولان محللردن اولغله پیاده اغالردن سکسان دت
 نفر ایله حسین اغا و التمش نفر ایله محمد اغا تعیین سوریب شهر کوبنه
 کلنجه بوارالقلق قوری چشمه نام موضعه طقسان نفر ایله محمد اغا
 و صوق جسرینه التمش و یچ نفر ایله خلیل اغا نامور اولوب و صوق
 جسرین حاله اسکی شهر سنجانچی بی خلیل بک محافظه ایدوب حیدود
 اشقیاسی ظهور ایدر ایه درانغان نام محلدن قزل بایره وارنجه محافظه
 تعیین اولان پیاده لوندایق ایله اتفاق ایدوب و زرینه وارملق و زره فرمان

[7b]

بیوردی میر **سید** مقابله شهر کوی بیوم مزبورده رعایا فرسنگ
 بر کیمسه دن ظلم و تعدیسی و حیدود اشقیاسنگ استیلاسی تفحص
 و تجسس اولوب رعایانک بعضیلری محافظلری اولان خلیل بکدن
 منشکی و بعضیلری خوشنود اولوب اوزرینه شرعا اثبات اولور مواد
 ظهور ایتموب ایتمق محافظه فرمودن رفع ایله ثادیب اولندی و قصبه
 مزبور استیلاء کفره دن حالی و خرابه اولغله قاضیلری ساکن اولماق
 محل اولدوغی طلام اولغله قابل سکنا مرتبه سی بر خانه تدارک اولماق
 اوزره اچمه سی بیت المال مسلیندن ویرلدی و قضای مزبور اهایلی
 کندوا اتفاقلری اوزره تدارک ایلدکلری بش بیراق مارتوس کافی ^{ال}
 قراسنی محافظه ایملک اوزره تنیمه بیوردی ^{سید} ^{موسی} ^{باشا} ^{پلنقه} ^{سی} ^{بلنقه} ^{مرد}
 قدیمی نفراتندن ما عدا یتیمشیدی نفر ایله سواری اغارندن خلیل اغا
 تعین بیوردی ^{میش} ^{ساعت} موسی باشا پلنقه سی ایله نیش راستن واقع
 قول بایردینکله معروف مخوف و مخاطره محلله محافظه ایملک اوزره
 قدیمی نفراتندن ما عدا سکسان نفر ایله پیاده اغارندن عمر اغا تعین
 بیوردی ویوم مزبورده ارنودلق طرفدن حسین باشا زاده اسمعیل بک

و غیرین

[8a]

وقلان پاشا برادري علي بك مباشرت ليله ايكي بيك نفر ميري و بيك نفر
 صدر اعظم حضرت ليريك نفر اتقاي و بيح بيك نفر كرين تفنك انداز استقبل
 ايدوب الاي كوستروب قرموزي بوغاصيدن نيم تن و ماء بوغامي
 چلتيان احسانا ولندي ۱۲۳۸۲ اغالرينه لچه تقاعدلق
 يوز باشلرينه طقوز بير اقدار و باش چاوشلرينه يديشر و نفرات
 بير اقدار لري و چاوشلري و اون باشلرينه يديشر و نفرات بشره لچه
 تر قيلرايله سپاه و سلحدار اذن بشر يوز نفر تر قيلي سردن كچدي
 ياز يوب بشيوز نفر براغا و هر يوز نفر بر يوز باشي و يوز نفر
 اون نفراون باشي و يوز نفر بر بيراق و هر بيراغه بر چاوس هر
 بشيوز نفرده التمش سكر ضابطا و لتقا و زره بهر يوم بر چخت نان
 و يارم يم اربه و بشر نفر بر و قيه لحم و مجددا سپاهي ملك مراد
 ايدنم اونرا لچه ابتدا و بو اسلوبا و زره ضابطلري و تعينالري
 و ير ملك و زره سپاه و سلحدار دن بشر يوز سردن كچدي و بر دفعه
 دخي سپاه و سلحدار دن بشر يوز تر قيلي مجموعي ايكي بيك سردن كچيدن
 ماعدا اولتقا و زره و بشر لچه تر قيلرايله بشيوز نفر جبه جي سردن كچدي

[8b]

دخی فرمان یوردی ۱۰۱۰م یوم مزورده عید اضحی واقع اولوب
 اردوی هاینده بیرام نمازی قلنق و قربان ذبح اولمشو اتای سفر
 اولغله ترك اولوب مراد ایدنلر نیش قصبه سنه عید اضحی نمازی
 ادا ایلدیلر وقاعدن اوزره صدر اعظم حضرتلری ایله بیراملشتمق
 دخی ترك اولوب زیارت طریقله هرکس کلوب عرض عبودیت ایلدیلر
 ۱۱م یوم مزورده مرعش بکبرکیسی حسن پاشا اردوی هاینده ملحق
 اولدی ویوم مزورده بلوک ربه او جاقلینه مجدداً تحیر اولان
 نفراتک اسامیلری توزیع اولندی ویوم مزورده برقاچ سنه دن برو
 اولحوالده اناء سیلی غارت ایدن حیدود اشقیاسدن
 نام ذقی حیدود باشی اخدا ولوب قتل اولندی ^{مهر} ^{ملکسیجه} ^{ساعت} ^{با یوز بار}
 تبیر اولنور مخوف محله یوزالی نفر پیاده ایله شعبان اغا و قرق نیش
 نفر ایله سواری اغایی سمیل اغا تعیین یوردی ویوم مزورده
 مرعش بکبرکیسی حسن اغا عساکرا سلامه دمدا رتعین اولندی
 رازنه پلنقه سنه یتیش الی نفر ایله محمد اغا و ^{ان} ^{باغچه} ^{دوه} ^{مهر} ^{قنا} ^{لی} ^و ^{علی} ^{خستکی} ^{ما} ^م
 نام محله وارنجه ایکوز نفر پیاده تفنگ اندازا رنود لونداقی و ایکوزون
 نفر

[9a]

نفر ایله بروجه اوچا قلق خاصه متصرفا ولان حواجه زاده
 ایوب پاشا تعیین یوردی و دین ایله نیش را سند بانز نامند
 بر قصبه و قربند بر طاش قلله سی وارد راستیلا کفره دن
 اها ایسی پریشان و قصبه سی خرابا و لرب زیاده حید و جمعی
 و مرور و عبور ایدن انا بیلی رنجید و تعدی اوزره اولدق
 اعلام و ثمنله قصبه مزبورک پلنقه سی مجدداً تعمیر و نغزاتی
 ا و حیوزه وارنجه تکمیل و تحریرا و ثنقا اوزره مباشر تعیین یوردی
 میرا ^{پراکین} اولخالید و طاعنر و بجنه لرده ساکن اولان ^{علما}
 طایفه سی جمعی کالیفدن معاف و ایتنا سنه سند عشر دخی
 النیوب و حید و دولق ایدنر فیما بعد رعیت قبول اید و بشقا و تدن
 فراغت ایدر لر ایسه کلوب پلنقه لر اطرافدن توطن ایوب ادفی
 خیره سیله زراعت ایلد کلری محصولاتک اعشارینی و یرمک اوزره
 استمالت کاغذ لری کوندردی ^{متن یا غودینه} ^{ساعت} مروح نهری
 یا غودینه ایله پراکین پلنقه لری را سند واقع بر نهر عظیمه ^{مقد}
 نهر مزبور اوزرینه جسر بنا سنه کدکلر چا و ثلردن محمود افا تعیین

[9b]

اولوب محل مزبورده متین و مستحکم کوپری حاضر بولمغله عبور
 اولوب محافظه سنه بروجہ اریپ لوق ملاطیہ سنجانغنه متصرف
 حسن پاشا قیسیله و خانہ عسکرندن دخی ایکوز نفر تفنگ انداز
 مجموعی بشیوز نفر اولوق وزره تعیین یورلدی منزل ^{باطنیه}
 دوه باغردان نامیله مشهور اولان دربند و جیدود مجموعی نفس ^{ساعت}
 بر خوف و مخاطر محلده واقع اولمغله محافظه سی لازم اولوب
 اوخری سنجانغنه متصرف عمر پاشا و التوزا و توز نفر لوندات ^{الیه}
 خاص اغاری تعیین اولندی منزل ^{حس پاشا} منزل ^{قولا ساعت}
 بوندن اقدم روم ایلی بکبرکیسی محمود پاشا و ایالت عسکری طمشور
 و کوله قلعه لرینه ذخائر نقلنه ثامورا و لستر ایدی سلامت برله
 تسلیم و عودت اولوب روم ایلی بکبرکیسی سبکباریجه کلوب
 صدراعظم حضرت لرینه بولشد قلندن دعای خیر لرینه مظهر اولوب
 و داع محلندن چوقیه قیلوق سمور کورکشا لباس یورلدی منزل ^{حصار حق}
 یوم مزبورده اردوی همایون طوغری حصار حق منزلنه یکدوب
 محل مزبور سمندره ^م بریحق ساعت اولوب قلعه مرقوم سرحد منصوره ^{نک}
 تم

[10a]

نهر طونه اوزر نهر بر لان ملی قلعه سی و مغله صدر اعظم حضرت تری
 سبکپا رجه واروب جوانباربعه سنی کشت و کذار نفقات و جبهه خانه
 و طوبخانه سی و ایچ حصاری کور یلوب اندن سایبان قورلیدیغی
 محله نزول و بعد الطعام دوتنمای هایون شایقه لینه سوار و ^{حصار حق}
 منزله طوغری غریمت سوردیلر بو حقیق دخی سعادت لوصدر اعظم
 حضرت لرنیک خدمت علیه لرله شایقه به معاً سوار اولمشیدم قلعه
 مرقومدن الرغه اولندقدن عظیم شلکلرا اولوب طوبچیلره و سایر
 انعام واحسان سوردی شایقه ده صدر اعظم حضرت تری ایله خدمه
 بیندن وضع اولتان پرده و راسند معتاد اوزره اوراد و ^{کارت} ^{لر}
 مشغول اولوب بوندم لرنه طونه قبودانی علی پاشا ایله مذاکره و ^{مکالمه}
 رخصت سوردلرایدی بهوده غیبت و مسایدن ایسه بوسنه بار ^{ده}
 دوتنمای هایون اولان همت و اولیای نعمت غیرت و حمیت لری استسنا
 و حقیقتی اوزره بو ورق پارچه به تحریره جصارت اولندی
 بارادت الله تعالی دولت عثمانیه ایدها الله تعالی الی یوم القرار
 بر قیاح سنه دن بر و طرف طرف دشمن دینک هجری و کثرت سفر لرتقضا ^{سیله}

[10b]

خزینه عامریه نوعاً مضایقه کلشیدی و علی الخضر من بوسنه مبارک
 و ندیک کفر سنک استیلایی سبیلہ اغریبوز قلعه بی و مورہ ^{عسکری}
 قدیم و حایه قلعه لری و درونهای هاین سفینه لری و مجدداً
 بنا اولنان یکرمی عدد قلیونلر و بلغراد و طشوار و کوله قلعه لری
 و بعون الله تعالی انکروس دشمنه مقابله اولق نیتی ایلہ اردوی ^{هان}
 ایلہ اولان عساکر اسلام و عسکرتاتار اکرام و غبله قلعه سنه
 مستولی اولان کفارک دفعنه تعیین اولنان اون بیک مقدری
 عساکر و قانیچه و ازاقله لری و باباطاغی طرفدن اولان
 سر عسکرک مهمات جبه خان و طوبخانه و ذخایر لری تدارکی
 و ذکر اولنان قلاعده اقتضایدن تعمیرات و مصارف سایر
 و مواجبات کورلدکن صکر یدیشروقیه طوغوش و دردر
 صاچمه طوبلی ایکیشریوز مسلح لوندات ایلہ ملوا و نعدد قالیته
 تعبیرا و نورچکدری ماتندی سفینه لر و اوچر و قیه کلله آتر
 قوغوش و دردر صاچمه و یان طوبلری ایلہ یوزیکرمی و یوز
 و سکان نفر تفضک انداز ایلہ قرق عدد فرقه و اوچر طوب
 و قوز

[11a]

وقرقر نفلوندا تايه حاضر ومهيا اللي بر عدد او جا قلق ويدي
 شايقه لر عسكر وطوب ومهمات كچور مك ايچون طقوزر نفر ايله
 اوستي اجق تعبير اولنور سكران قايق كه بنات الله تعالى
 چته قايقلردن ما عدا مرتب يوز سكران پاره ليكن واچوز
 التمش اوج پاره طوب وسكر بياك اوچوز التمش نفر اولور
 مقدما نهر طونه اوزرندن يكرمي مقداري او جا قلق شايقه سندن
 ما عدا جنك و حرب ايچون وضع اولمش بر پاره قايق يوفيدي
 صدر اعظم حضرتلري يوز بر سنه سندن دفتر دار لقلري ايامند
 يكرمي مقداري فرقه احتراع ايدوب دولت عليه يه قتي وافر
 نفعي مشاهد اولنمغله الحمد لله تعالى زمان صدر اولندن بو مرتبه
 بالغ اولدي منزل ^{سار جق} يوم مزبورده نجه طا بورذن طونه نوندي
 علي بلوكباشي يديه اكي ديل وفضل بلوكباشي باشريله جيد وكتور
 انعام احسان بور يوب آدنه بگلر كيسيا براهم پاشا اياك عسكري
 اردوي همايون ملحق اولوب چشمه منزلدن بلغراد محافظي وزير جعفر
 حضرتلري كلوب وداع وقتند فراجه چوقيه قيلو سمر كورك الباس

[11b]

۲۳۲ ولدي بوم مزبورده يمن اقبال وسعادت واجلال ايله
 چشمه منزلدن حرکت وبلغراده ايکي ساعت مسافهده واقع بر مکان
 مرتفعه وطريق عامه ناظر موضعلق معتاد اوزره يملک سايبا نيلري
 قوزيوب رودوي هايوندن مقدم بلغراد صحر استلخ ضرر مخيام ارام
 ایدن روم ايلي وانا طولي عسکري وساير ميرميران قانون اوزره
 الای کوسترمک فرمان يورلدي اولاً سابقا قيود ان اولوب انا طولي
 ايا لته متصرف مصري زاده وزير ابراهيم پاشا حضرتي قوشيني خلعت^{اي}
 مرتبا سايبانه قيرب کلدکلر نين سرچاوشان واغايان استقبال
 ايدوب سراسره قیلو بر ثوب سمور کندولر واتباعه يدي عدد
 خلعت الباس اولدي بعد انا طولي زعما وارباب تياراي الای کوستر^{وب}
 اون درت سنجاقدن کوتا هيه الای بکيسي ايله چاوشلر کتخدا سنه الباس
 خلعت معتاد ايکن ساير سنه لردن زياده نفرات تدارکته بذل قدرت
 وجهه سي بويون تفضلکون تام السلاح کلدکلر نين مستحق عاطفت واملر ليه
 الای بکيلرينه باشقه باشقه خلعتلرا الباس اولدي بعد روم ايل^{بکيسي}
 محمد بکر زاده محمود پاشا چک اوزره فرمان يور يوب موغايهک ايل^{بکيسي}

ستداری

[12a]

مقداری پیاده و سوار یار نمود لونداتی و لوب بری برین متعاقب
 یکریمی پیاده و اوون بش سوار یار مرتب ساز الای نما و جمله سی
 ثاب سرخ رنگ ایله دهشتت افزای خوا سس اعدا و لوب حقا کم
 بر الای شجاعت نما طرح ایتمشله دیکی تماشایا ایدنله ^{اللہ} صدبارک
 هزارا فرین دیرلردی اقدمزک دخی غایت پسندیدم اصفانه لرت^ی
 اولوب کندویه و اتباعنه و الای بکیرینه خلعتلر لباس و روم ایلی
 بکلر کیلری و سایر ایکی طرفلی اولنر الای کوسترد کلرنه اتباعنه خلعت
 لباس اولنجه حضور صدرعالیده قیام اوزره مکشایمک معقاد^{المن}
 اگرما طرف یسار لرین مخصوصا سکه وضع و بر خلعت دخی لباس
 و اسلافنه اولیان اکرام ایله بین الناس سرافرازا اولدیر بعله دلونیه
 سنجانه متصرف قلان پاشا و اولونیه و کوستندیل سنجاقلرینه متصرف
 جعفر پاشا و عوارضلری مقابله سندن خانه دن اخراج اولنان پیاده
 تنک اندازا رنود لونداتی و نیکبوی پاشای پورک بکی و نغزاتی
 یوللری ایله الای کوستروب لباس خلعت یورلدی بوندن صکر سردار^{معلم}
 و سپهسالار مکرم حضرتلری داب قدیم اوزره قلاوی و موحدی

[12b]

و دیوان و ختی ایله اگر لشمش رخس سبکسیره سوار اولوب اولگون
 شاطران قشوع تبیرا و نور لباس ایله زعفرین طاس اوورنمشلرایدی
 او طاغنه و ارنجه صاعلو و موئلو و نزلای عظام و میر میران کرام
 و امرای ذی شان و اعیان کارگذاران و سپاه و سلحداران
 و کپیری و جبه جی و طبری و سایر او جا قلد خلقی پیاده و سواری
 بالجله عساکر اسلام منتظران سلام اولوب در در بشرقات یرلرن
 قرار و آرام و رد سلام ایدوب صدرا عظم حضرتلری دخی مائه ^{دن} عسکر
 کال حزن و انکسار و مسکت و وقار ایله کذر و غزوات اسلامه
 شجاعت شعار لوقلایمی نمایان اولدقجه دفع کدر یورر لردی
 عساکر اسلامک صغار و کباری بو مقوله نظام احوال عالم ابله مقتد
 ذات ستوده سیرک دعای دولتی ذم عالمیان لازم بلکی و اجدر
 رب العالمین بو دین مبینی جیبی محمدی حرمته مغلوب ایمیرب دایما
 نصرت و فرصت احسان ایدوب دشمنلری مقهور این کلمتدر
 آه اینز ایله اولان سهام دعا مزامید در که مصادف هدف اجابت
 اولوب بو سال فوز و نصرت ایله مسرورا اولورز دی توفقه و خیر قال

بلدیلر

[13a]

ایلدیر منزل بلغراد فی ۲۳ ذی الحجہ ۱۰۵۰ یموم مزبورده اولغه
 نزول یوردقم بلغراد محافظی وزیر جعفر پاشا حضرتینه سراسره
 قبلو سمور کونک و سایر محافظه ده اولان بکبر کیلیم و زغری باشی
 و طور ناجی باشی و ضابطانه الباس خلعت یوردی یوم مزبورده
 نهر ساو او زرینه جسر بنا سنه مباشرت اولندی فی ۲۴ یموم
 مزبورده بلغراد قلعه سنک اطرافی تعمیر و ترمیم اولنان و بعد ^{الیموم}
 تعمیر اقتضا ایدن محله لری کوردکن صکر درون قلعه ده جعفر پاشا
 سراینه وار یوب بعد الطعام کندولن فرجه سمور کورک و اتباعنه
 الباس خلعت یور یوب بوسنه طرفدن فضلی بلوکباشی ماسترله
 تدارک اولنان ایکی بیک نفر پیاده بوسنه لونداتی لای کوسترید
 فی ۲۵ یموم مزبورده دونمای هایون سفینه لری معسکر نصرت
 اتردن مقدم بلغراد قریب قایم بورنی نام محله وصول واردوی
 هایون بلغراد صحرا سنه نزول ایلدکن صکر لای کوستر مک
 اوزره فرمان یورلمشیدی یوم مرقومل دخی درون قلعه ده نهر ^{ساره}
 اوزرنم اولان جعفر پاشا سراینه سردار اسلام و وزیر عالیمقا

[13b]

حضرتلری واروب ایام موافق ایله یکپان بادبان کشا وهربری
 کویا برنهنگ دریای وفا آواز سزنا و غیر ایسه نغمه پرداز
 عشاق و نوا اید رک برعجب هیات صورت نما نهر طوب و سابع
 مجتمع اولدوغی محله کلدکلرنن لنگراندا زارام درنگ و اعمال
 طوب و تفنک ایله شنکلا ایدوب غلغله انداز قبه فیروزه رک
 اولدیر بعلن قبودان علی پاشا و سایر بالجه قبودانر حضور صدیر^{عالمه}
 دعوت و الباس خلعت مورتا لهجت ایله سرافرازا اولدیر **۲۶۷** ذ
 یوم مزبورده یکجری و جانی ضا بطلری و سپاه و سحدار اغالری
 و بعض کار آزموده و سفر دین بکلر کیر ایله احوال جنک مخفی
 مشاوره و مذاکره اولندی **۲۶۷** ذ یوم مزبورده نهر سابع اوزرن
 بنا سنه مباشرت اولنان جسک اتمانه تشیر ساعدت و بالذات
 صدراعظم حضرتلری اوزرینه واروب ارتکاب کلفه زحمت یوز^{دیر}
۲۸۲ ذ یوم مزبورده نهر سابع دن زمون صحرا سنه وارنجه صو^{رک}
 طغیان سیبیل طریق جاده متواری و غله چنکانه اطه سی تعبیر اولنان
 محله قریب مرضعدن مرورا و نفق اوزره مذاکره و محل مزبوره اشد^{تر}

واروب

[14a]

واروب مشاهیر بیوردقلین معبر مذکورده اقتضا ایدن
 بر مختصر جسر بنائی فرمان بیورلیوب محافظه سندم اولوق اوزره
 سیواس بکلیکیسی و ایالت عسکری تعیین اولندی **۲۹ ذی حجه** ^{مرنوره}
 روم ایلی بکلیکیسی محمود پاشا اوچ بیک مقدراری سواری
 روم ایلی دلاورلری ایه دیل المتق بهانه سیله ورا دین طرفه ارسا
 فرصت اولور ایه کوشمال ایچون متوجه طا بورا اهل ضلال قلمشیدی
 پاشای موچی ایه دخی کدولری ایه مامورا و لندون بر مقدرارینی
 مترصد فرصت اولان مناسب محللر در کین ماعداسیله ^{خولسند} قلعه
 صقلیوب دشمن دیندن جنک و حرب تصدی ایدر طشره ده بر فرد
 اولدوغنه تحصیل یقین ایدوب طا بورا ایه و رای نهر طونه ده ^{اولغل}
 زحمت و مشقتلری هبا و اوزاقدن مرجا ایه اکفا اولندی ملاعین
 خدمه کار ضبط عسکرین اصرار ایدوب طا بور منحوسدن خارج بولان
 نجه طایفه سنی قله سلطانلری مسلط ایدوکی خبرا نوردی ^{۱۷۱۵} **ذی حجه**
 رکاب همایون قایمقیمی اولان عبدالله پاشا بارادت الله تعالی ارقایه
 ارتحال ایدوب یرینه بر معتد علیه کیمسنه نصب وارسال و نیمی مشعر

[14b]

خطهایون سعادتمقرون قوزیچی و ساطیله شرف رسان ورود اولغله
 صدراعظم حضرتلینک قدیمدن پرورده نعم جلیله لرخی اولوب علی طریقی
 الاستعداد والاستیعاب روم ایلی بکیر بیکلی پلینه سیله جبهه جی باشین
 رتبه سنی احرار ایدن احمد پاشا علی خلیج الاستیعاب رسالا اولوب رتبه
 وزارت ایچون معناد اولان خلعت تعویق وان شاء الله تعالی
 حضورهایونن الباسه تعلیق یورلیدی **فی ۴ م** وزیر سابق ابراهیم پاشا
 خزینه داری ابراهیم افکار کذار کیمسه اولغله محروسه مصر دن دعوت
 و برخدتمن استخدام اولنق اوزره وعدهت یورلمشیدی یوم مزبوره
 جبهه جی ماشیلغه الباس خلعت و امور سفیره ده بذل قدرت ایلمک
 اوزره تنیسه یورلیدی **فی ۴ م** غبله قلعه سی مقدما دست اعدایه کر
 ایچند اولان کفار سیه درون تسلیم حصارده اصرار اوزره اولوب
 طرب و مهفات و زیاده عسکر ایله محاصره محتاج اولدوغی اعلام
 اولنغله اوج قطعه قلمورنه و بش قطعه شاهی طرب و بعض مهفات
 جبه خان و طربخان و برراوده یکچیری و جبهه جی و طربچی و بر قاج خنجره
 و لغمی و یکچیری و جاعندن خاصکی عثمان افکار کندر یوب و اول طرفن اولان

[15a]

عساکر ما مورہ یہ بن سہ بکبر کسی محمد پاشا باش و بنغ تعین یورلدی
فہم ہر سٹک پاشائی سلیم پاشانک اہالی سبیلہ غبلہ قلعہ سی دست
 اعدایہ گرفتار اولمظہ لواء بربور رستم پاشا بردری علی پاشایہ احسان
 و بروجہ مسارعت سرحد منصورہ یہ ایر شہک اوزرہ فرمان بیور یوب
 سلیم پاشا دخی مکمل قوسیلہ سرحدہ بولنغملہ اہلونہ قلعہ سندھ
 محافظہ یہ تعین یورلدی **وہم** اقسرای سنجاغی الحاقیہ انقش پاشائی
 اولان اسلام دور و سلامیہ اچہ سی نامیلہ فقرادن زیادہ اچہ
 الدقن صکر ماورا ولدوغی سفر ہایون و قیلہ کلما مکملہ لواء ^{میان} تر تو
 بلغراد محافظہ سندھ اولان ابریکر پاشایہ احسان یورلدی **مدن**
عساکر تاتار عالی تبار بلغراد صحرا سنہ وصول میسرا ولوب طرف دشمنہ
 عبور قصدیلہ مباشرت اولان جسر لک اتمامیلہ جنود تاتارک
 و رودینہ دین دوز انتظار ایکن ماہ محرم الحرامک التجنی کوئی عساکر
 انجم شماریلہ خان عالی تبار و ایخانئی نجمت شعار و فرمان فرمای
 لشکر تاتار الحاج سلیم کرای ججستہ رای حضرت لری سمدردہ حوالیسنند
 سایہ انداز تشریف اولدق لری مشعر مکتوب مودت اسلوب بری ایلمہ اشرف

[15b]

سلاطین زمین اولان شوکتو و قدر تو پادشاه سلطان احمد خان
 حضرتلری طرفدن مقدما سفرهایونر دعوت واردوی هایونر ملاقی
 اولنجه علی جناح الاستیعال حرکتلری ایچون خدمت ملازمتلرینه
 تعیین بویولان میراخورا اول ابراهیم اغا خبر کتور مکله صدر اعظم
 عالیقدر حضرتلری دخی سنین ماضیه دن زیاده قواعد کامکاری
 ولوازم مهماندارای وزره تکمیل و تمیم البسه و سباط و فرش
 بساطلرینه معناد قدیمدن زیاده اقدام و مسبوق البتله رعایت ایله
 اکراملرینه اهتمام بویوروب اوطاق کردون نطاقلرینه تشریف ایچون
 دعوت و ترتب آلام بو وجهله صورت ویرلدیکی وزرای عظامدن
 حلبا یالتنه متصرف جعفر پاشا و اناطولی یالتنه متصرف مصرلی
 ابراهیم پاشا حضرتلری بئین و یسارلرین همضان و میر میراندن
 قرمان بکلر کیسی مصطفی پاشا ایله دن بکلر کیسی ابراهیم پاشا الایرلی
 بئیلرین دن اولوب مهترخان ایله صدر اعظم کتدای محمد اغا و
 چاوشان ایله سرچاوشان مصطفی اغا و کروه متفرق کان و سایر
 ارکان دیوان و اغایان سمداران و سپاهیان مرتب و مزین الای ایله

استقبال

[16a]

استقبال واردوی هاینده بولنان میرمیران و میرلوا یوللوی بولرنجه
 مرور ایدجکری طریقک طرفینه رد سلام ایچونا استیجال و اوطاغه
 قریب محلده یکجری وجبه جی و سایر پیاده کرویضا بطری ایله مهتبا
 و باش چادردن زوقاغه وارنجه صدر اعظم حضرتلری عنواتی و کدکلو
 متفرقه و چاوشان و زوقادن خارج دیوانه کان و کوللویان
 و اماده قلنان سماطی پایان اطرافنه صدر اعظم حضرتلرینه مخصوص
 اولان و چوزاللی نفر تفکیکیان و سایر خدمت خراسته ماموران دیر ^{بلور}
 قدوم میمنت لزوملرینه منتظران اولدیلر ماه محرم الحرامک التنجی کونیه کم
 عید المؤمنین اولان جمعه در ترتیب مسغورا وزره استقبال و مطراق ^{ایله} عنوان
 ایلاق چادرینه قریب کلدکلرین وزیر اعظم کتداسی و سرچاوشان و نیز ^{جان}
 و کتداه برابان رد سلامدن مسکن اوطاغه دکن رکابلرین دوان ^ن و شتابان
 اولوب طوفلرا و کتداه قریب اولدکلرین وزیر اعظم حضرتلری دخی ارکان کورکی
 و روزمره استعمال یوردقلری دستار ایله تحریک خطوات عزواقبال
 بیورملریله جلا دلمر خان عالیشان حضرتلری ایله برج خاکین نیرین
 سعدینک اجتماعدن صغار و کبار تحصیل سرور و افتخار و چاوشان

[16b]

یاریجیکر الله صداسینی پیوسته اوج فلك دوارا یلدیلر بواتاده نغما
 کران تاتار ایچون مهیا قلنان یوزاللی راس کاو ویکوز قیودن ماعدا
 سگریوز صحدن متجاوز اطعمه کونا کون تاولنه صلاح دیلوب کرسنه
 چشمان کرون تاتار واقعه لرین کورمدکلری طعمه نفیسه ایله مراد لری
 اوزره دفع جمع و قرارگاهلرینه رجوع ائناسندن کیمی دخی کوسفند
 نیم بخته لری آویز فترک وبالجمله نعم مبدول بی منتهایدن حصه لرین
 ادراک ایدیلر صدر اعظم خضر لری ایله خان عالی شان اوج درکلو
 تعبیر اولنان چادره واردقلرین جلسه حقیقه دن صکر برسش
 احوال ایله تمهید قواعد خلوص اماندن طرح تکلف اولوب تبدیل
 ثیاب سفرا و لنسه باس یوقدر دیون نوازش کونه خطاب ایله اوج درکلی
 ارا سندن قوریلان اوبایم نقل و احضارا اولنان بر بونجه اثواب
 و ایام حاقیمه مناسبا و لمق تقریبیله صوفه قیلوقاقوم کورک ایله سیرا
 تبدیل دنار و شعار بیوریوب بر مقدار دخی ستراحتدن صکر اوج درکلی
 طعامه دعوت و سلطانان و میرزایان و اعیان ایچون باشقه باشقه
 خیام نصب و خدام تعیین و هر بر سلطان بر سفن طعام تحصیل قلوب

[17a]

کمال انبساط ایله تا ولدن صکره عساکر تاتارا اول کون نهر ساوع
 جسرندن عبور ایدروب زمون صحرا سنه کتمشلا ایدی خان جلادت نشان
 وزیر اعظم و طاغند اول کیجه مسافرتا وزره قابوب قلغای سلطان
 وغازی کرای سلطان و سعادت کرای سلطان اوغلری و شهباز کرای
 سلطان برادرزاده لیدر الوان جو قلعه قبلو سمور کور کمرالباس
 اولوب برر کیسه اچمه و برر زاس بلکند ست آتلا احسان و اعطا
 بوردی مشاوره **در بلغراد فی ۲۷** یوم مزبورده مشاوره اولمق
 اوزره او طاغ عالیله دیوان عظیم اراسته اولوب عمومًا وزیر اعظم
 و میر میران کرام و میرلوا و متفرقه و چاوش و میرالای زحما و سایر
 عساکر اسلامک موردیم و سالخورده اعیان تجریده کارلری احضار
 اولوب صدراعظم کامکار و خان عالی مقدار حضرتی جمع مشاوره
 اولان اوچ درکلیه تشریف و حضار مجلسی نوازش و اکرام ایله
 تلطیف بوردقلرندن سردارا سلام و وزیر عالی مقام فتح کلیم ^{ایدروب}
 بر قاج سنه دن برو بلغراد حوالیسنه ضرب خیام ارام ایدن وزیر ^{اعظم}
 و عساکر اسلام بحسب الاقتضا ظهور ایدن موافع و امر ضروری بسببیه

[17b]

نهرسانك مروري مناسب كورليوب قهبر و ترميم قلعه بلغراد و
 منصوره قلاعنه ارسال ذخاير و امداد اجناد ايله اكتفا ايشدر
 حمدا لله تعالى بوسال ميمنت اشتغالده قدرتمز مرتبه سي عسكرو تحصيل
 ذخاير خصوصند اهتمام جلا دلبو خان عالیشان حضرتلري دخی
 جنود تاتار ايله عساکر اسلامه ملحق اولمغه اقدام و علی الخصوص
 تشریف قدوم ميمنت لزوملر ايله تحصيل نيك نام بيو مشرد در سرك
 زايكز و مناسب كورد و گلزنه ايسه رفع حجاب و هر برکين مكاليمه
 رخصت و يرلشدر ديو خطاب بيوروب جمله سي سمع قبول رضا ايله
 اصغا ايلدکلرنن يمن توجه اقبال و تاثير نجت فرخ فال ايله عنيت
 بيوردنك طرفه امر سردارده فرمان برامثال ايلکلن هر بان اتفاق
 و کمر بسته وفاق اولدقلريني اشعار ايلدیلر صدر اعظم حضرتلري
 تکرار عاده کلام ايدوب هر برنمزار اوت عليه خداداد و تاثير
 بخت عالی نژاد ايله بحسب الاستعداد احراز ايلدکلر رتبه و الانهاد
 امور عامه ده اعتبار اولوب مورد نيل بزدخی حاد ناسدن سرك
 کبي بر عبد عاجز اولوب همان هر کس عريضة ما في الضمير کوني بوجه
 تقرير

و مدعاي

[18a]

و مدعاي درونگري بوقدم يکان يکان نهاده دامن بقيرايملک
 کرکشز دید کلون نهر ساوع دن عبور ایلمه ده همغان اتفاق عون^{حق}
 دشمن اوزرینه وارلمغه سل سيف وفاق ایلدیلر صدر اعظم حضرتلری
 بالذات سوز و کذاز ایله دعایه آغاز و دست نیازی برداشته
 درگاه چارح ساز قلقلرن صغار و کبار نهانی و آشکاری ایلوله
 دین لرنن بر مرتبه اساله قطرات اشک ایلدیکه بلا شبهه شاداب^{ساز}
 مزارع قبول اولدی بعد الطعام خان عالیشان حضرتلرینه طرف پادشا^{هدن}
 سراسره قیلو بر ثوب سمور صفا کستر و سرعوج مجوهر ایله بر قبضه
 شمیر عدد و تدبیر و بر تیرکش بی نظیر اهدا سندن صکن التون فاقه
 رخت و عبای ایله اراسته سیم رکاب و زردوزا کرایله پراسته
 بر اساسب باد پاش چادرده حاضر و مهیا اولوب جین رکوب^ن
 صدر اعظم حضرتلری شوکلر و قدر تو پادشا هم حضرتلری سلیم کرای^{خان}
 حضرتلری دولت علیه مزا مکداری و عباد مسلمینک خیر خواهی اولدی^{غی}
 معلوم هاینم اولمغله روی غزاده سوار و اساس محبتی استوار الملک
 ایچون ارسال بیوردقلری رخش خوش رفتار ددیو شکر فشان^{تعمیم}

[18b]

وقلغای سلطانہ دخی تکرار بر بساطلی ات اهدا سیله تکریم بیور دیر
 وصدراعظم حضرت تبری طرفدن بر بوغچه اثواب و بر سمور کورک
 وایکی بیک شریفی التون و بعض هدایای کونا کون و غیر وعود
 و سایر سلطانان و اتباعلرینه اشیا و نقود احسان بیورلدی و تکرار
 خان عالیشان حضرتلرینه برا کرلی بار کیر و بر وقتن دخی بر بساطلی
 قسراق کوندردی **فی ۷م** یوم مزبورده روم ایلی بکبرکیسی و ایالت ^{عسکری}
 و دولونیه و اولونیه و کوستندیل سنجاقلری متصرفلری ذمونه چک
 فرمان بیورلدی و یوم مزبورده هر بر نفع ایکی کیکه شعیر و بر ریکه
 دقیق اولق اوزره توزیع ذخایر عموم ایله سپاه و سلحدار و بلوک ^{ایله}
 نفرا تریک قانونلری اجرا اولمغله دفع غموم ایلدیلر **فی ۸م** یوم ^{مزبور}
 یکچیری و جانی و پیاده عسکری قارشو طرفه عبور ایلمک فرمان و تمش ^{اولم}
 یکچیرنک هر او طه سنه یکر میشر غروش و یکر میشر کیکه برنج احسان بیور ^{لدی}
فی ۹م یوم مزبورده اناطولی عسکری ایله مصری زاده ابراهیم پاشا
 و ایالت سایر و میرمیران و میرلوا کال اظهار شوق و سرور ایله ^{تی}
 نفر ساو بی مرور ایلدیلر **فی ۱۰م** یوم مزبورده طربخانه و جبهه خانه ^{مهما}

داو جانلر

[19a]

و او جاقدری نفراتی و طو بر زمون طرفه کچور ملک او زره یکریمی بدی
 عدد بالیمز و قلنبورنه و التمش قطعه شاهی و اون ایکی قطعه هاون
 طو بری اوچ بیک ایکیوز قطار باروت اون التیبیک عدد قازمه
 او توز بیک کورک یکریمی بیک طوبن بونن قیاس ایله سایر مهمات
 وجهه خانه قان طرفدن عرب لر و نهر طونه دن سفینه لر ایله نقل
 اولنق فرمان یورلدی **بلغراد صحرا سندن حرکت و زمون کچک**
 ماه محرم الحرامک اون ایکنجی کونی فر شوکت و اجلال و رهنمای
 توفیق خدای متعال ایله بلغراد صحرا سندن حرکت و دشمن دین اوز^{نه}
 وار لغنه نیت اولوب الای مرتبایله جسر ساو عبور اولدقن
 کتار طونه ده لنگر انداز اقامت اولان دونمائی همایون سفینه^{ری}
 صدراعظم و عساکر اسلام مرور این جکلری طریقک اغوزن
 واقع اولغله لواء رسول الله مرور دن مکن کلبانک الله الله^{اله}
 مستعینا بالله قالقوب و رادین جانبنه روبراه اولدی و یوم^{ده}
 صحرای پهنای زمون مضرب خیام عساکر نصرت انجام اولوب
 اولکیجه اقتضایدن محلس قراوللر و کجا ندر تعیین یورلدی

[19b]

۱۲۴۲ م یوم مزبورده نغزات سلامک طوار لری ایچون اولوق کورمه
 کید ندره مخصوص بر جلیکی اولقی تعیین اولوب نهر ساون کناری ایله
 کید ندره دشمنک کله جلی لری اون بشر ساعت مقداری مسافه اولوب
 بو طرفه کلمک نه احقاددر ملاحظه سیله قراولچیدن ایرویه کیدن
 مقوله سنه سرحدلوشکلندن یوز مقداری مجار قطنه سی مستولی اولوب
 قراولچی ایرتشیجه بر قاجی شهد شهادتی نوش ایلدیلر **تنبیه** سفردین کار
 آزموده کیسنه لر دشمن ملکندن قراولچیدن ایرویه اولقی کوندر مک
 امر خطر و دشمنک هر نقدر حقیر ایسه حيله و خراعه سندن حذر اتمک
 کرک دید کلیرنک اتاری مشاهد اولدی یوم مزبورده صدراعظم
 ایکی بیک مقداری اتوا ایله تاتارا اردوسنه واروب خان عالیشان **حصرتی**
 احوال جنک وجدال و دشمن او زینه نوجمله وارلق مناسبا ولدوغی
 مذاکره واستقصای مال ایلدیلر بلغراد محافظه سندن یرونفر اتدن
 سکر اوله یکچیری ایله خاصکی فا و بروجه اریه لوق عربکیر سنجاغی **تصرفی**
 اسمعیل پاشا و نهر ساون اوزرندن اولان جسک محافظه سندن سابقا
 خداوندکار سنجاغی **تصرفی** دیگر اسمعیل پاشا تعیین اولدی **سندن** **زمن** **محل**

حرکت

[20a]

حرکت و رادینه غیرت کرم عیم ایزد کرد کار غزا فرما و معجزه باهره
 قافله سالارانیا و کرامت پیر مجاهدین و اتقیایه توکل و استناد
 و هر حالک عنایت خدایه اعتماد و دعای خیر ظل الله عادلی رهبر
 رهنمای اجناد ایدوب ماه محرم الحرامک اون در دنجی یوم السبتدر
 زنون صحرا سندن حرکت و ورادین نام حربی قلعه به طوغری غیرت
 اولنوب یوم مرقومل روم ایلی بکلر کیسی طلیعه الجیش عساکر بی شمار
 اناطولی عسکر یله مصری زاده ابراهیم پاشا ورا سندن قفادار
 یمین و یسارده طوایف عساکر سایره بر لویزین قرار و اوزرینه
 تعیین امراء کارگذار ایله هربری بر مستقل گروه اولوق اوزره
 ترتیب لایم و لوب و هرا لایک و کجه بر قاج طوب کتاک اوزره
 فرمان ببولغله بروجه اوزره مرتب مهیا و اسلحه الات رزم
 بو طرز د پذیر ایله آماده و برجا قلوب طوغلرا و کندن یکچری دلاوری
 وارنود و بوشناق غازی لری هسته هسته گاه مشی و گاه قرار
 حلب و ایسی وزیر جعفر پاشا سرم و سمندره سنجاق لری زعمای و ارباب تیری
 ایله دمدار و سعادت و صدر اعظم حضرت لری سپاه و سلحداران

[20b]

و قبولی خلقی ایله خستت وقار برله قدم بر قدم حرکت و محل مرامه
 عزیمت بیور لریدی یوم مزبورده عساکر تاتارا ردوی همایونه ^{ملحق}
 اولنجہ ملازم خدمت و تکمیل لوازم مؤنتلری یحون ثامورا اولان
 میرا خورا قلا براهم اغا ادا ی خدمت ایتمکله رکاب کامیابه عودت
 ایتدر لیدی و یوم مزبورده بهادران تاتاردن قنطور میرزا ^{دن} اظا
 اخذ ایلدوکی اهنوش نجه مقابله سند کذوب و ادملینه الباس خلعت
 و احسان بیوریلان یوزالی عدد زر نامغشوش سروری ایلچکلان
 الای فراموش ایلدی و یوم مزبورده دکر مالق نام منزله نزول ^{اوردی}
 منزل ^{بله کش} یوم مزبورده دخی بواطوارا وزره ترتیباً و لوزب هر کس
 ۳ ساعیت
 یرویرنن قرار و تقدیم دعای شهریار عالی تبار و سرداران مدار
 ایله روبراه قرارگاه عدوی کراه اولور لریدی وزیر اعظم کامکار
 ایسه عساکر اسلامه نوازش و التفات بهانه جوا و لب کثرت ^{عسکرون}
 طیران ایتمکله مجالی و میان طیور کتور نوره ^ع کرمدن اوزده کرامت
 اولور یی امدن مفهومی وزره لطف و عطا بیور لریدی وزیر ^{حجت}
 معنادک اثار حسنه لادن بری دخی طوائف ^ع کینک هر کوهی

حصار

[21a]

حساب و تخمین و کفایت مقداری سقاری تعیین اولند قدن صلح پیاده در
 و صحرا نورد اولان پیاده طایفه سی و بوشناق وار نورد لونداتک
 عطشانلرینی سقی ایچون مستقل الی زاس بار کیری سقارک مشکلی
 پر آب و الیلرا و کتک دوان و شتابا بدوب قند که بر عطشان
 کورسه فی الحال سیراب و نایل ثواب اولور لر دی یوم مزبورده چنود
 تاتاردن التی بیک مقداری قابل من یرصدق معسکرهایونه ملحق اولوب
 حقا که بقیه دلنسه ^{حکیم} ما صدق ایدیر **مهر سلیمان** منزل مزبورده کویریل
 زاده مرحوم و مغفور له شهید مصطفی پاشا محاربه ایلدو کی محله نزول
 و اطراف و اکثافی تجسس و تفحص اولنوق و زره ارتسی کون منزل مزبورده
 اقامت اولوب روم ایلی و اناطولی و الیری و قلاغای سلطان و صدر اعظم
 کتداسی محمد اغا و رادین قلعه سی مقابله سنه اردوی همایون نزول
 این جکی محلی کوروب تخمین ایلدیر **کیفیت احوال طابور عدوی دین**
و محاصره قلعه و رادین ماه محرم الحرامک و نطقور بنجی یوم الحیسدر
 مرافقت بدرقه عنایت رب العزت ایله و رادین قلعه سی مقابله سنه
 خیمه زن جلادت اولوب قلعه مرقوم نهر طونه کنارین بر مکان مرتفعده

[21b]

واقع و مقر ملائین صلالت این اوله لی درت بیش سنه یه قریب و قلعه
 ایچ قلعه سنه کمال منات و استحکام ویردیکدن ماعدا طونه دن طونه
 وارنجه ربع ساعت عرضی و بر پنج ساعت دور سیله عریض و عمیق خند
 حفر و دایرگامادار متین و استوار طابور و قات قات شرابو
 و جرخ فلک و متعدد طایبه و خنیر خانه لرا بداع و اختراع ایدوب
 درون طابوری انواع ادوات حرب و قال ایله مالامال و مترسلنه
 اون درت بیک مقداری پیاده کفار بد فعال دین دوز جنک
 وجدال اولوب نهر طونه اوزرنه ایکی قطعه جسر بنا و تفنگ انداز
 کفار ایله حملوا و ن بثر و یکر میشر و دخی زیاده طوب آتار طقوز عدد
 قلیونلری کویری مقابله سنه حاضر و مهیا طوروب و طونه نک ایکی
 طرفه سکر پان بالیمر طوبلر ایله قلعه مانندی ایکی طایبه پیدا ایدوب
 قارشو طرفه اولان چادر لر نه اوزن طقوز رکن مجار و نجه اتوسی که
 هر بر رکن بیک نفر دن عبارتدر مترصد غوغای و غایکن عساکر منصور
 بیجا با طوبایریشور محله ات ارقه سنه اماده و برجا اولوب اردو
 هایون نزول و چادر لری قویوب بعد دشمن جیله کارک خدعه سندن

جناب

[22a]

احتیاطاً اردو اطرافه خندقلر حفر اولنق مناسب کورلدي و اول سات
 فرمان سردار ظفر یار ایله مترس یرلری تخمین و محاصر یوللری کور ملک
 اوزره او جاق ضابطلری تعیین اولنوب اول کجه صباحه دکن انتباه
 اوزره حرکت اولندي علی الصباح صدراعظم حضرتلری بالذات حفر
 اولنان خندقلر باشدن یکچری غاسی سیابانه واروب نفرت نواز شر
 و التفات و شوکتلو پادشاه همزک نان و نمکی سزه حلال اولسون
 دیو حسن معاملات ایله قهوه بها اولنق اوزره بیک عدد التون احسان
 بعد اناطولی و روم ایلی قوللری کور یوب طابوره قارشو بر مرتفع محلن
 قوریلان سیابانه رؤسای عسکر و جلا دتمو خان عالیشان حضرتلری
 دخی دعوت و تخمین اولنان محلردن مترسلا المنغه مباشرت اولنق
 اوزره مشاوره و قرارداد اولدقن صکر اول کجه پیاده عسکری
 حفر اولنان خندقلر ده و اتلودخی و راسنه قرا اول ملک اوزره فرمان
 یورلدي ماه مرقمک یکرمی یدخی کجه سی که ارتسی یوم السبتد
 یکچری اناطولی روم حلب و ایسی وزیر جعفر پاشا جبه جی سواس
 وادنه ایالتلری و بوسنه وارنود و سلفکه لونداتی و سایر مامور اولان

[22b]

دو نهای های بدن ماعدا یکرمی قولدن مترسلر انحق و وزره قرار
 و مجموعی و حج قول اعتبارا و لوزب صاغ قولدن مصری زیاده ابراهیم پاشا
 وصول قولدن وزیر جعفر پاشا و او ورتہ قولدن یکجری غاسی باش و بزغ
 اولمقا و وزره فرمان یورلیدی یکجری نقراتی اردن سیاه و سلحدار
 قانون و وزره و سایر قولره اقتضاسی و وزره آتکو عسکرندن قراول
 ایملک و وزره ترتیب و بعدا دای صلوة المغرب مستعینا بالله بیست
 و صد اهرکس نامورا و لدقلمی محللردن مترسلر المغه عزیمت ایلدکلرن
 مکر ایچلرنن بر قاج دانہ مرتد و ارامش تفنکله اینه اتش و یردکلرن
 کفار خبرد ارا اولوب طشرح چیقدی ملاحظه سیله مترس المغه و ارنر
 دخی تفنکر بو شال دو ب صدای کلبانک الله الله اردوی هایونہ ^{سیاه}
 پیاده عسکری خندق اوله طوغری دوین اولوب صدراعظم حضرتلری
 بحالہ کیفیت احوالی استفسار و قوع بولان ماده بو منوال و وزره معلوملری
 اولدقن یکجری و جانیضا بطلرینه و سایر قول صاحبدرینه اکید و شدید ^{طیر}
 تخیر و بهر حال تخمین اولدوغی محللردن مترسلر الورسریوخسه بلا تروق
 جمله کزک حقلرنن کلوز دیو فرمان یورلدوغی ساعت اغور دین میند کمال

عزرن

[23a]

غیرت و اتفاق و زره حرکت اولنوب بی پروا مترسلا نغمه مباشرت
 و کفار طردن هر نه قدر جنگ و حربیه مبارزت اولندی ایسه قطعاً اصفا
 اولنوب صباحه دکن بفضل الله تعالی مترسلا ندی غراب احوالندکر
 بر قاج مرتک فسادیدی ایله طرفی اسلامیاندا ایتلان تفنک صداسندن
 درون طابورده اولان اهل شرور و کفر پر غرور عظیم تلاشه دوشوب
 دیران ایمان بزه نجبامان ویرمیوب کلدکلری کبی یوریش این یورلر
 دیویج و تاب و کمال اضطراب ایله قارشو طرفله اولان عسکری طابور
 جمع اتمک مباشرت و صباحه دکن ترک خواب و راحت ایلدکلری اخذ
 اولنان دلردن خبر ندی **یوم السبت** یوم مزبورده مترسلا ممانت
 و استحکام و طرب طابیه لری بناسنه اهتمام اولنوب کفار دخی طابورده
 اولان چادرلرین بوزمغه پیاده و سواری لایلرین دوزمکه باشلیوب
 مترسلا دخی هنوز دایر اما دارحفر اولنوب تکیل اولنما مغلله کفار طشره
 چیقار ایسه غافل اولنماق و زره هرکک چادرین بر ایشتر خدشکا
 ماعداسی مترسلا رذن و عساکر تاتار بایر باشلرین حاضر و اماده
 اولنماق و زره فرمان یورنوب طرفینک لایلری اخشامه دک بوموال

[23b]

اوزره قرار ایدوب تفنگدن ما عدا سلاح ایله جنک واقع اولدی
یوم الاحد یوم مزبورده مصرلی زاده ابراهیم پاشا قولندن مواضع
 مناسب خاک ایکن سیتلردن سپر لر وضع و اوج عدد بالیزوان
 عدد شاهی طوپلر نهاده و علی الصباح اتمغه مباشرت و طونه قبودان
 علی پاشا دخی ثامورا ولدوغی اطه ده طابیه بنا و درت عدد قلوبور
 طوب وضع و اتمغه مداومت ایدوب کفار قلیونلری و طونه نک
 ایکی باشنک اولان طابیه لری ایله دقنمای همایون سفینه لری عظیم جنک
 ایدیلر قایته لردن آیتلان طوب دان لری قلیونلرینه و کورینه اصابت
 اتمکله بالضروری قلیونلری قلعه السنه طوغزی قالدردی و یوم مزبورده
 بعد العصر ارا دت ققار ذوالجلال ایله طابیه سنک برن بر مقدار باروت
 و خیمه سنه آتش اصابت ایدوب و افر کفار داخل حفره نار اولدی
یوم الاثین یوم مزبورده جعفر پاشا قولندن و ج عدد بالیزو برج
 قطع شاهی طوپلر وضع و علی الصباح اتمغه مباشرت و اعمال طوب و تفنگ
 ایله تضیق اعدای بدسکاله مباردت اولوب کفار دخی طابورده بقیه
 قلان چادرلرین قالدرمغه دقت ایلدی و یوم مزبورده صدر اعظم حصر تی

بالذات

[24a]

بالذات یکچری مترسلرینه واروب هرکسه نوازش واکرام وارباب
 مترسه احسان وانعام بیوروب وهرقولن مجروح اولنلن جراحلر
 وختش ویرملک ایچون مخصوص معتقد ادملر تعیین بیورلدی **یوم التنا**
 بویکجه یکچری وسایر قوللرده وضع اولنان طوبلر اتمغه باشلنوب مترسلر
 وصحبان یوللری ایله ایلرویه غزیمت اولنوب طرف طرف جنک ویکاردکار
 وسمت سمت غوغا اشتهار بولوب مواضع متعدده طوبلر نهاده واسباب
 محاصره امداده اولدوغنی ملاعین ضلالت این مشاهد ایلدیکجه بیم و اضطراب
 دوشوب پیاده وسواری عسکری قلعه به دعوت وجنک وحره نیت
 ایلدویکی نمایان اولوب وجلادلوخان عالیشان حضرتلری طرفدن کلن
 خبرک مفهوندن کفارک روشدن یوریش احمالی ملاحظه اولوردیو
 بیورمشلر صدر اعظم وسردار اکرم حضرتلری بالذات قالقوب مترسلر
 اردن برمناسب محللر سیابان قوروب عساکرا سلام حاضر و مهیا و عودت
 اولنجه اول محللر پابرجا اولوب ویوم مزبورده مراد ایلدکلی مقاطعات
 بشر اچه تقاعد وظیفه سی ویکر میشر نقد غروث ایله دال قلیج بیراقلری
 اچیلوب قتی وافرادم طالب ویا زلمغه راغب اولدیلر و او طرفدن

[24b]

مترسلا النغه مباشرت و لنوب لكن مسافه بعيد اولوب بر قاج كوتك
 تكيلي متعصرا و بلغه يكرمي قطعه فرقه طرين دن مفرز كويل باشن
 حاضر و اماده و طوبري او و طرفنه طوبري چويروب نامورا و لدقدي
 محله بصيرت و زره قرار داده اولوب كفار مترسلا و زرينه
 و او و جانبنه هجوم اتمك احتمالي و لورا يسه فرقه لر لندايي دخي
 طوب و تفنك ايله جنك و حرب اقدم ايلك و زره فرمان بيورلدي
 و قبل الظهر ملامين دوزخ قرار حيله و خدعه بي اظهار و كروه مكره
 الايلري اشكارا و بلغه باشليوب هر ركذن كرين و آهنيوش
 و جنك آور كفار انتخاب و هر زمره صاري و قرموزي و بياض اوابلر
 باشقه باشقه الايلرد و زب غزات اسلام ايله جنك و حرب شتاب
 و كفار لساني و زره او كوز بونوزي ايكي باشدن آتو و اورتو قولدن
 پياده سي يوريمك و زره استصواب ايدوب اولان او طرفدن اولان
 صدر اعظم اغواقي و بيرا قلري و ساير اول محله نامور عسكار اسلام
 او زرينه هجوم ايلدكلرين اول كروهك ايجند حيدر ناميله مشهور
 اولان ايجني جنراللري بيله اولوب ابتدا هجوملرين ايجندن مترسلا النغه مباشرت

بدور

[25a]

ایدوب هنوز مترسلری اوج درت قارش حفر اولبان او توزر قرقر
 درهم تفنگلر صدر اعظم تفنگچیلری اوزرینه یور یوب بونلر دخی بی پروا
 بر بلوکی اعمال تفنگه ابتدا و بر بلوکی حاضر و مهیا و قطعه کفار بی صفا
 ایتیموب جمله اولک کفارک یوزین چویر دکلری اتلو عسکرینک منظوری
 اولدقن همغان اتفا قایله صوقوسنه وارنجه قیروب وصول طرفه
 سپاه و سلحدار تر قیلی نفراتی اوزرینه وارن کفار دخی کوز اچدر ^{سوی}
 خندق باشنه وارنجه بیراقلرد کیلوب واورته قولدن مترسلر اوزرینه
 هجوم ایدن پیاده کفار دخی مترسلرده اولان غایر امان ویر سوب
 اچقدن یور یوب طابور خندخی باشنه وارنجه سوروب غزات ^{منین}
 طرف طرف کلبانک الله الله ایله قبه فلیکی پر صد اقلوب بر حمله کون افکن
 و بر صدمه صف شکن برله خنازیر مستحق التدیمرک اوزرینه هجوم
 دلیرانه و غیرت مردانه ایله بر تیغ رستمانه حواله ایلدی لکه کفار صاعقه
 قهر خدا نازل اولدی صانوب عقللری باشدن کیدوب قلعه طرفنه
 تخلیص وجود ایچون جان آندیلر طرفه العین ایچون آرتلر ندن ایریشیلوب
 قتی وافر فارس و پیاده کفار علف تیغ تبارا اولغله بفضل الله تعالی

[25b]

بونصرت بدیع الظهور مقدمه سرورنا محصورا ولرب كلہ ودیل
 کتوزلره صدر اعظم حضرتلری کیسه کیسه درم و دینار ویرمکن
 بذل همت و صرف سرمایه و سع و قدرت یوردیلر و یوم مزبورده
 اردل طرفدن امداد اولتق اوزره دزت بیک پیاده و ایکی بیک اتو
 و سکین قلعه سندن بر قاج پان طویایله بولوندا میله مشهور الان
 پلید داخل طا بور اولد و غی خبرالذی **یوم الاربعاء** یوم مزبورده
 کیجه و کوندرده کفار طرفدن جنک و جداله تقید اولنوب جابجا
 مضغللردن مترسره تفنگلر و طابیه لردن دونمای هاینه طوبرا تیلو^{ری}
 بهر حال بر حیلہ سی و لتق ملاحظه سیله مترسره و صبحان یوللری
 و تفنگی طابیه لرینه متانت و استحکام ویرلمکه اهتمام و اقدام تام
 اولنوردی مکر یوم اولن عساکر اسلامک کرک مترس و کرک
 هجوم دیرانه لردن غایت حیرانی و پریشانی حال و بی سرو سامانی
 و تشویش بالردن نه کاره مباشرت و لاجقلین بلیوب طا بور مقهور
 ایچلدن دن طونیه وارنجه برخندق دخی حفرا دیوب غزوات اسلام
 خندق اوله ظفر بولدو غی حالن فرارایدن لر مزبورده قرار ایسون^{دیو}

میلاد

[26a]

مباشرت و صباحه دكين تكميله مداومت ايمشله ويوم مزبورده دنيای
 هايوندن ايتلان طوب دان لري قليونلرندن برينه اصابت ايمکله بر طرفه
 اولان طوبلري قوندا قلرندن جدا و عمل مانن ونهر طونه ده ناپيدا
 اولدي و بويکجه روم ايلي قولندن کفار طش حقيق اوزره تعين
 ايلدو کي اشرار نحوستا دبار ايله عودت ايلدي **يوم الخميس** يوم مزبورده
 بکچري و جبه جي و سايرا و جا قلن صدر اعظم حضرتلري طرفندن
 باشقه باشقه بخششله چاوش باشي اغا و ساطيله ارسال و هرکسه
 توزيع و تقسيم و دعای دولت بادشاهي تکرار و تميم ايلدیلر و بويکجه
 جبه جي قولندن تجلید مترس اولندي ويوم مزبورده طونه نک
 يوقاري طرفدن اوسک يولندن واقع کوروت پلنقه سي کفارک ذخاير
 کيلرينک مرمي اولوب محافظه سنه و اول حوالينک تفحص و تحسنه
 قورد بک و قطنه مصطفى بک و قورص قرالينک دملري تعين اولوب
 عرب لرا و زرين قرقعد دجه قايقلري ايله سرم قتل بکچري
 محل مزبوره کوندرلدي **يوم الجمعة** بويکجه کفار طابورنر مجدداً باطنه
 پيدا و اوزرينه يديشروقيه طوبلر وضع و على الصباح صاخ ميني

[26b]

پرصدا ایدوب وسایر طویلک اعمالی ایله بهانه جری غوغا اولدی
 ابراهیم پاشا وجعفر پاشا قوللرن وضع اولنان خمیر دانه لری علی الغله
 طابوره طوغری پران ومجمع کفار اولان محللن اصابت ایتدر مکمل دامن
 در میان اولنوب طرفیندن اخشامه دک نایزه حرب و قتاله اشتغال
 اولدی **یوم السبت** بویکجه مترسلا وصحبان یوللری قدم بر قدم
 ایلرویه وارتمق اوزره اقدام اقدام وطاییه لره عظیم سپتلا ایله ^{نیت}
 واستحکام ویرلمکه اهتمام اولدوقدن اهل اسلامک جنات
 بی باکانه سندن ملامینه نوعاً فتور کلکله مکر وحیله یوللری باز
 ومترسلا اوزرینه خمیره وسایراد وات جنک ایله اتشار لغه آغاز
 ایلدی ویوم مزبورده اویج بیک مقدرای تلوی قارشو طرفدن ^{الایلر}
 ترتیب گاه طابوره طوغری کلوب گاه صحرایه کیدوب گاه مباحر جنک
 و گاه اهل اسلامه رنگ ایچون اخشامه دک بو حال اوزره اوقات
 گذار طوب دانه سیله اون کون وافر کفار داخل حفر نار اولدی
 ویوم مزبورده طوننک یوقارو طرفدن چته قایتلری علی الغله
 کنارک ذخایر کیلرینه مصادفا ولمغله فوطوق نام محله طوغری فرار

[27a]

ورجوعه شتاب اثنا سندن ایریشیلوب بزقاج دانه سی غرق اب اولوب
 طبع اولمش نان ایله مملو ایکی قطعه چام سفینه سی نصیب اهل ایمان اولدی
 و بویکجه اوسک طرفدن ایکی نیک مقداری مدادینک قایتلزلله
 داخل طاہور و ضمیمه اهل شرور اولدوغی استماع اولندی **یوم الاحد**
 یوم مزبورده بین الصلاتینه دکن طوب و تفنک ایله جنک و حرب
 اولوب قبل العصر کفار طرفدن بی سبب قتی و افرتفنک آیتلرب
 مترسد اولان غازیلر بز دخی قار شیلوق تفنکر مزئی بوشالدر ^{سوق}
 بلکی دشمن وقت فرصت ملاحظه سیله برحیله یہ سالک و بلا موجب
 بر مقدار یولداش لر فرها لک اولور دیو بنوت بنوت اعمال طوب
 و تفنکه مداومت اولوب یارم ساعت مقداری طرفیندن اوازه
 تفنک منفک اولدی مترسلر و اسند اولان غزات موحدین
 دخی حاضر و مهیا و مأمور اولدقلری محملرده پابرجا اولدیلر
 اردوی هایونین اولان عساکرا سلام کروها گروه محل جنکه
 استعجال و تحصیل رضای خدای متعالایلر لردی سبحان الله بولله
 برهنکامه و قسند نداء دلالات ایله فرمانه امتثال ایلمیانلر بوسنه

[27b]

میدان و غایه بو مرتبه سرعت و برقاج سنه دن برو بوجال اوزره
 غیرت کورمدک دیو سفردین اختیار لر تعجب کنان شکر یزدان
 ایدر لردی مکر بزنج بودق دید کلری ملاعین درت بیک پیاده^ه
 و ایکی بیک اتلو کفار دوزخ قرین ایله امداده کلدوکنه شتک ایلدوکی
 خبر اندی **یوم الاثنین** بو کیجه مترس لر تجدید و توسیع و طایبه لر
 تکمیل و ترفیع اولوب وضع اولنان طر بلر وهاون خمیر لری
 پی در پی طرف اعدایه ارسال و نوبونایره جنک وجدال اشغال
 بولوب ملاعین مکار و عدوی نابکار حرب و قتالده اصرار ایلدو
 جانب اسلامیان بر محله طایبه اختراع و طوب وضع اولندوغی
 استماع ایلدکن در حال مقابله سند سپنلر پیدا و طوب مهمتا
 ایلیوب قارشولشمغه اجتر ایدر دی عون حق ایله غرات مسیند
 سعی و کوشش لری نه قطعہ فتور کلیوب بر قدم ایلر ویه وارمغه اقدام
 و مترس لره منانت ویر مکره اهتمام ایدر لردی و تیر اندازان
 مویننک پرتاب ایتد کلری سهام ناکم قضا کی پیام مرکزی اعلام ^{واکثری}
 اصابت هدف مرام اولوب بجه کفار فساد الویدی نابود ایلر لردی

یوم

[28a]

و یوم مزبوره ایام سائره دن زیاده جنک و بیکار درکار اولغله
 عساکر اسلام خواب و راحتی کندولره حرام ایدوب ماور اولدقلری
 محلل نبات قدم کوسترملریله تحصیل نیک نام ایلدیلر بر قاج کوندن
 برو آیلدن دانه طوبدن قتی وافر دوآب ققاده خاک بهر یوم تمش
 سکسان کافر هلاک اولدوغی خبر الندی یوم مزبوره صدر اعظم
 حضرتلری بالذات غزات اسلامی کورمک ایچون بر قاج قوللری ایله اوه
 طرفه کشت و کذار و بر محلل نشست قرار یوروب بو حیدرخی
 ملازم رکاب خدمتلی ایدم طابور مقهوره شول مرتبه قریب
 وارلدیکی صفار و کبار کفار معاینه مشاهده و اشکار اولوب
 کال تلاشمدن ناشی دست کوتاهی دراز ایسه رسیدن کربانم
 اولوردی قیاس ایدم لله الحمد دیدن بی نوری کور اولوب اول آن
 اعمال طوب و تفنک مباشرت و اول حیند مکر و حیلله به جسارت
 ایلدی **یوم التلثا** یوم مزبوره اوه طرفدن نهر طرنه به وارنجه
 مسافه بعید اولغله یکپار مترسلر التیق متعسرا اولوب لکن
 کفار طرشن چققی قصد ایسه اتلوعسکرینه بوندن مناسب محلی الیوب

[28b]

هر باز گروه مکروه الایلرندن بر مقدار فارس و پیاده محل مرزورده
 عساکر اسلام مقابله سنه حاضر و آماده طور ردی بهر حال محافظه
 محتاج اولدوغندن دؤنمائی همایون لوند اتدن بیک نفر دخی اخراج
 و مکان معهود دن مترسرا لغه مباشرت و صباحه دکن تکمیلنه
 بذل همت ایلمشردی علی الصباح نهر طونه دن طونه به وارنجه مترسرا
 بر بر لرینه اتصالی کفار بد فعالک منظور دین بد سکالی اولدوقده
 کمال اضطرانندن بیچ تابه دوشوب قارشو طرفدن الایلر دوزب
 و طا بورده چادر لر بزوب هر وقت بر روش و هر ساعت بر^{اش}
 کوستروب هزار مکر و آل ایله غزات سلاخی اغفال سودا سنه اولوز^{دی}
 و طا بور مقهور ایچدن ایام محاصره دن صکره مجدداً اختراع الیلدی^{کی}
 طبراق طابیه سنه اوچ پان بالینر طوب وضع ایدوب اردوی هانی
 طوغری اختتامه دکن اعمال ایدردی و غروب شمسن طلوع فجره
 وارنجه طرفیندن اعمال طوبه امهال و لنوق قاعده سنه رعایت
 اولنوردی اما بویکجه طابیه مرقومه به الی پان طوب دخی وضع
 و نصف الیلد اتنغه مباشرت و بر ساعت مقداری مداومت الیلوب

[29a]

بوحیله دن قصد فاسدی نه اولدوغی معلوم اولیبونجی اولدوغی قدر
 کتوردوکی طوبلردن اولدوغی استماع اولندی و یوم مزبورده کتبداء
 بو این درگاه عالی حسن اغا و ساطیله سعادتلو صدر اعظم و جلالتور
 خان عالی نشان حضراته عساکر اسلایی و دیعه و امانت و مناسب
 کوردوکی اوزره خدمات دین مبینة بذل قدرت ایلدیرنی مشرخط ^{هان}
 شوکت مقرون و برر قبضه شمشیر عدوتد میرایله برر ثوب سراسره قیلو
 ستور فایض السور و شرف رسان و رود بولوب بالجمله ارکان دولت
 صدر اعظم حضرتلیری طایبه سنه دعوت و خط هایون سعادت مقرون فتح
 و قرأت اولوب هر کس خلوص بالایله قهر اعدایه نیت و ماور اولدیر ^{تی}
 مترسلره عودت ایلدیر و زرای عظامه تفصیل اوزره ارسال یوریلان
 خط هایون شوکت مقرونی کاتبان اسرار شهر یاری بیض ایدوب میر حیل
 عمل اولنه دیو عنوانه قلم معجز بیانلیری ایله کشید قلمنق قانون ^{ملین} سلا
 و قاعدت ملوک پیشین ایکن شوکتلو و قدرتور و مها تلو یادشاهر حضرتلیری
 از تکاب زحمت و قوللرینه مرحمت و صدر اعظم حضرتلرینه اکرام و عساکر
 اسلامه اهتمام ایچون بردفعه و رود بولان خط هایون شرف مقرونی

[29b]

تفصیلاً قلم سحر فرین و ادای کلمات شیرین ایله بالذات تحیر و تسطیر
بیوردقلری منظور دین صغار و کبار و دعای عمر و دولت ظل الله
عادی تکرار ایلدیر حفظه الله من جمیع الاکدار خلد الله خلافته
الی یوم القرار بعد حسن اغایه سراسره قیلو سمر کورک و اتباعنه
خلعت لباس بیوردی و اثناء جنک و مغله صدر اعظم خضر تری
کچداسیله سرچاوشان و برقاج اغایان و جاوشان ایله استقبال
اولنوب مهترخان و سپاه و سلحدار نفراقی مامورا ولدقلری محملردن
قالدرلیدی **یوم الاربعاء** یوم مزبورده ^{دخی} طرفیندن بازار جنک و جداله
رواج و طوب و تفنک ایله اعدای دین ازعاج اولنوب تجدید مترسلره
بذلعت و صرف سرمایه و سع و قدرت اولدی کفار دخی اردوی ^{هانیه}
طرفی حواله ایلدوکی طغوز قطع طوبری بلا عدد استعمال و ^{کنز} اخشامه
قطعاهمال یتیموب لله الحمد بو قدر دانه طوبدن بر نفرتا تار نایل
رتبه شهادت و انجیح و حج دوابه اصابت ایلدی و طوبنه نک قارشوجا ^{ننه}
بو کجه کفار طرفدن دونمای هابون مقابله سنن مجددًا برطابیه اماده
وسکر قطع با لیمز طوبر نهاده ایدوب قابله و فرقه لرایله قتی وافر

حزب

[30a]

حرب و قتال و زیاده جنگ و جدال اولدی **یوم الخیس** یوم مزبورده اوه
 طرفدن نهر طوبه دن افراز اولمش اطه نك مناسب اولان محلدن اویچ قطعه
 قلوبونه طوبلر نهاده و طوبدان لری مجمع کفار اولان محله اصابت
 ایتدر ملک قرار داده اولدق دن صکن اعمالنه مداومت و کفان زیاده
 خقارت اولدوغندن ماعدار و سایی ملامتدن برینسک خیمه ادا بارنه
 اصابت ایلدوکی معاینه مشاهده اولندی و یوم مزبورده ایلوق طرفدن
 مجمع اولان حیدود اشقیاسنک وزرینه قطنه مصطفی بک بر مقدار یاده
 ایله کوندرلشیدی بر محللن مصادفا و لوب و افری طعمه شمشر و بر
 مقداری سیربند زنجیر اولدی و یوم مرقوم صدر اعظم حضرتلری
 طرفدن خرچلق و ملق وزره شجاعتلر خان عالی نشان حضرتلرینه بیک عدد
 شریفی التون ارسال یورلدی و بویکجه امرحق ایله برشدید روزگار و بر
 صاعقه شعله دار ظهور ایدوب شول مرتبه باران اولدیکه دو اربان
 مدهرش حیران اولدی **یوم الجمعة** بحکم ارادت رحمن امتداد باران ایله
 خندقلر و صیجان یوللری طروب ارباب مترس زیاده بی تاب و اهل جنگ
 عظیم اضطراب و وزره اولوب لکن هر کس نامور اولدق لری محله ده یاد رکمل

[30b]

کوکل بر لیکله ثابت قدم و جنک و حربیه کتار دن مقدم مباشرت و مردانه
 غیرت یدر لر دی تا طرفیندن بر خطوع ایل رویه وار لغه امکان اولیوب
 طوب و تفنگ ایله جنک و پر خاش و اعمال دانه خیمه ایله صواشر الیز
 غزات سلام منا و بایله چادر لر دن بر لحظه ارام و متر سلده اولوز ایله
 قیام اوزره اقدام ایدوب ممکن اولدجه سبتلر تعمیر و قوالر ایله متر سلر
 تطهیر اولوزدی و یوم ضربورده نهر طونه نک و ست طرفدن چکد باشی
 اولوق اوزره شانسه تعبیر اولوز کفار جانندن بر شی پیدا و اطه ایچندن
 بر حیلله یه دخی اجتر ایدوب و ایچندن وافر کفار جمع و متر سلر ارب
 طوبلر وضع ایدوب کی خبر المنفله چته قایق لری ایله سرم و قتل بک لری
 طونه دن و شرقانی ابراهیم پاشا قاره دن تعیین اولمشیدی علی الغفله
 وقت شافعی اکی طرفدن هجوم اولوز با وچ ساعت مقداری جنک
 و قتال ایله وافر کفار کشته تیغ تلف اولغان ایله دخی بر طرف اولوب
 ایکشر طرف لری ایله اکی قطعه جنکی شایقه لری و کروت پلنقه سنن اوج
 پاره طوب و بر مقدار باروت و قورشون اخذا اولوز با خفا اولاندن
 ماعدا اون بشر اسیر کفار حضور صدر عالیله احضار اولدی **یوم السبت**

بامرالله

[31a]

با حرا لله تعالى بوكون بويكجه كثرت باراندن تجديد مترسه امكام اولوب
 اجنق متانت واستحكام وهدم اولنان محملري تعميره اهتمام ومامور
 اولدقلري يرلده انتباه اوزره قيام ايله كذارنق اوقات و ايام و غزوات
 اسلام مترسلرده اولدقلريني اشعار و اعلام ايچون دانق طرب و تغنك ايله
 طرف اعدايه ارسال پيام ايدر لردي و بعد الظهر كغق پرغور شدت باراندن
 ارباب مترسه فتور كلك و سوسيله هر قولدن برر مقدار ي عدوي سيه
 درون طا بوردن بيرون اولوب تحريك خطوات قدوم شوم و مترسلي^{اسه}
 ماعدامر دغني هجوم ايدر ز فكر فاسدي ايله برر حركت بي بركت و بو كارتق
 الحصوله جمارت ايلدكلري غازيان مترصد و غا و مؤمنان بهانه جوي غوغا
 اولان بهادران شجاعت شعارك منظور لري اولدقن سل سيف ميدان
 و مترسلردن ايلرويم برآن اولوب عدوي روبه صفتان جرات ايلدكلري
 احواله پشيمان و افتان و حيزان طا بوره طوغري كيزان اولنجه نيجه لري
 كشته تيغ اهل ايمان اولوب بو ورطه دن تخلص جان ايدنلر بردغني بو مقوله
 كاره هوس ايلماك اوزره عهد و ايمان ايلديلر **يوم الاحد** يوم مزبورده
 ابراهمان بر مرتبه اساله قطرات باران ايلديكي طا بوردكل صحراي بي بابان

[31b]

اولسه دوست و دشمن بر لرینه وارمغه آسان و بر طریقله تبدیل سکا
 خارج طاقت بشر و السفر قطعه من السقر مفهومی معلوم و حیز شهوده
 جلوه کرا ولدی بو حال ایله ممکن اولدیقه هر کس مترسلرده دایم و هر کوه
 جنک و حربین قائم اولوب جناب رب العزت غزات اسلامه شوق و قوه
 احسان ایدوب هر چند که کفار دن حرکت حسرا و لنسه سواری و سیاده نایور
 اولدق لری محالرده حاضر و آماده اولور لر دی **یوم الاثنین** روز و شب
 باران رحمت نامتناهی اسلوب سابق اوزره متقادی اولوب اگر چه طابور
 مقر شیطین بر ذراع مقدری بر طین اولغله عدوی بی دین کلاب یهودی کبی
 حرکت محالری قالمیوب ضابطرینه وارمغه یاد رکمل احوالری مشکل و اختیار
 ذل ایلشرایدی لکن بر قیاح سنه دن برو تدارک و احضار ایلدک لری الواح
 و انتخاردن پرداخت اولنان تحت بندلرا و زرن قرار ویم جان ایله جنک
 و حربین اصرار ایدر لر دی و یوم مزبورده عساکر تاتاردن بر مقدری
 طرینه نک اشاعی جانبند واقع اسلامه نغمه نام محلدن و سنجاق قابقر ایله کفار
 کوشمالا یچون قارش طرفه کچور ملک مناسب کور لیدی **یوم الثلثا** یوم مزبورده
 هوا اچیلوب عساکر اسلامه حیات تان ایله سروری اندازه حاصل اولغله ^{تخیر}

مزمز

[32a]

مترسه مباشرت وجبر نقصان قاعن سې ووزره آیام گذشته حضرتان
 محله تکیله نیت ایلدیر و یوم مزبورده قارشو طرفه کوندریلان قلعای
 وغازی کرای و سعادت کرای سلطانلرایله بشریک مقداری کزین تاتار
 قویله مناسیری نام محله قراولایدن اوتوز نفر مجار قطنه سنی تکاراید
 تخلص جانایدنلر تاتاریغا کران کلدی دیوب کفاری خبردارایدنجه
 سلطانان ایکی بیک مقداری تاتارایله درکین ماعداسی ارسال جانب
 ملاعین قیلنوب لکن کفارک اصل اردوسی طابوره قریب و زیاده مجمع اشرار
 اولوب قراولدن فرارایدنلر دخی خبر وورد کلری حالن جزوی عسکر^{ایله}
 مقابله کفار ملاحظه عاقبت کاربرله مقبول عسکر نامدار اولیوب اویج
 ساعت مسافه ده نهر طونه نک کارن فطوق نام محله قوریلان چادر لری
 تار مارا اولمقا ووزره اتفاق قرار ویریلوب بیوک اردوسنه اوغرا تیموب
 علی العموم محل مزبورده اولان کفار چادرلرینه هجوم اولدقن ایکی بیک مقداری^{ای}
 اهل عدوان کشته تیغ و تبر و سنان تاتاریمان اولوب ایکی بیک مقداری
 اسیرایله ماملدن زیاده غنایم اهل سقر والی بیک مقداری کوسفند و غیر^{ایله}
 عودت ایلدکلرین بیوک اردوسن خبردار اولان کلابا و ن بیک مقداری

[32b]

نجه و مجارا تروسی تعقیب قصدیله شنا با دیوب غنام ایله عودت ایدنر
 سلطانان وزرینه طرفی غزیمت و ملاقی اولدقنن اگرجه مزبحلن جنکه
 مباشرت ایدرسک کثرت اعدایه مقاومت مشکل غنایم الانر کجد باشنه طغری
 کتسندر کفار غنایم واسیری تخلیص سود اسندن اولور ایسه بزاردن
 و سر مقابله سندن جنکه مباشرت این لم اگر بزم او زر فرجه هجوم ایدسه
 سر ستمت سلامت غزیمت بز دخی اقتضای وقته کون حرکت ایدن لم دیو
 اتفاق اتمیرله کفار غنایم ایله عودت ایدنری تعقیبن فراغت والایر
 دوزوب سلطانان ایله جنکه مباشرت ایدکنن طرف تا تاردن تیرانداز
 وجاب دشمندن تشبارلق فلرینه مبادرت و اوچ ساعت مقداری انظار
 مهارت اولنوب لکن چته طریقله کیدیبوب و غنایم الانره انصرافه رخصت
 و بر مکه اثنای جنکه ایکی بیک مقداری غازی بی تاب بر لوب دشمنه
 قیاس ایله دریادن بر کوزه آب بکلی داخل کردابا و لشرا ایدی بالضروری
 سمت سلامت امانه لجام و طرف سلامت ابرنگه اهتمام اولنوب نهر تپه
 آباقدن و نهر طرفن قایقلر ایله پانچون دن عبور اولنوب اوچ درت
 کوندن صکن اردوی هما بونه ملحق اولدیر و غنایم ایله عودت ایدنلر اول
 کون

[33a]

سلامت بر له کچد باشنه وصول بولدیلر و یوم مزبورده وقوع بولان هنگامده
 احرار رتبه شهادت و مبتلای بند اسیر فلاکت اولان یوز الی مقداری
 تا تاری بک سبی وغارت اولاندن ماعدادرت بیک مقداری کفار قاده
 خاک هلاک اولدوغی حیرت افزای رباب عقول و معجز باهر حضرت
 جناب رسولدر یوم **الاربعاء** یوم مزبورده بامر الله تعالی باران اعاده و سایر
 ایامدن زیاده بغمغه باشلوب تجدید مترسه زمان و اعمال طرب و تفنک
 و خبره دن ماعدایه امکان اولیوب لکن کفار دن اخذ اولنان ایکی سابقه
 و جام کیلرینه لوندات وضع و قیودان نصب و کروت پلنقه سنه محافظ
 تعیین و چته قایقاری ایله سایر مجاهدین طونه نک یوقار و طرفله دونما
 مثلر و افرندارک کورد کلرینه کفار تحصیل یقین اتمکله قار شرط قیل اولان
 چادر لرندن کروها کروه الایلر بغلیوب و نهر طونه ایله بر قاج کیمیلر
 کوندروب کاه باروت یا قوب و کاه طابوردن اهل اسلام اوزرینه آتشر
 صاحب کاه صحرای بی پایاند دولانوب کاه تربته ایله عسکرن قوللانوب
 نه حیلله یه مباشر و نه خدعه یه حاضر اولدوغی معلوم اولیوب جناب وزارت
 صاحب قیظ و اتباع حضرتلری دخی دشمن دین و کروه معاندینک

[33b]

فكر فاسد ليري نه اولدوغتي خبر المتق ووزره هر مصلحه اماده اولان سنه
 وازاده يه اصدار فرمان بيورد قلزنج تجسس و تفحصه دامن دورميان
 اولونوب كاه عساكر تاتارك قارشو طرفه مرور لر نهن هراسان وكاه
 قلت علفدن اكثر دوايي تلف اولغله اولون بيهانه سيله صحرايه شتابان
 اولد قلزنجي خبر ويرد بيلر بعد العصر كروت پلنقه سنه محافظه يه مأمور
 اولان شرفايني ابراهيم پاشان ادم كلوب بو طرفن چته قايقلي
 وشايقه لر كفارك ذخاير كيلرينك مروينه مانعت وكروت پلنقه سنه
 تعيين محافظين ايه متانت ويرلدو كي ملاحظه زياده زحمت ويروب
 بوغايه يي بر طرف ايتك ملاحظه سيله قايقلا ايه اوج بيك مقداري كفار
 اوز رضه كلك قصديه اشكارا اولمشدر ديوماد طبلن اولمش اول ساعت
 بيك بشيوز تر قيلي سپاه وسلهدار وبشيوز تاتار وبلوك اربعه نفراتي ايله نيكوبلي
 پاشايي علي پاشا قاره دن سرم وتل بگلي چته قايقلي ايه نهر طرفن دن
 علي جناح الاستيصال ارسال اولونوب لكن امداد ايرتمزدن مقدم بعد المغرب
 كفار قايقلردن طشم دوكلوب پلنقه مرقومه يي محاصر ودرت ساعت
 مقدار يي مقاتله ومشاجره اولونوب امداد تعيين اولدوغدن دنجي خبردار

دختر

[34a]

اولنجه فرار ايدوب اولان ائاده ايموز مقداري كغار روانه دركات نار
ويكريمي سير حضور عاليه احضار اولندي. ويوم مزبورده وتران ناميله
مشهور اولان مكيدين سكدن حواليسنه اودل طرفدن نجه و محار
يدي سكر بيك قجار ايله كلوب وزيرين اوغلي و بجانا اوغلي ملك كترندن
اوچ سنه لك باج و خراج النماق اوزره اون بش بيك مقداري امداد
اخراج و عسكرا سلامي ذعاج ايجن نجه چاسا رندن متعدد كاغذر
كوندر يوب و بو كروه مكره انوه تجملرندن صكن كرؤت پلنقه بي
قريند كوپري بناسي فكر فاسد لري اولوب محل مزبوره مهمات جس
كوندر دكلري اخذا اولنانه لردن و رضالري ايله فرار ايدوب كلان
فرانسر طائفه سندن خبر اولندي **يوم الخميس** يوم مزبورده چته قايقري
طونه اوزرني اولان كغار بيلرينه شخون و جنك وجدال ايله نهر طرفه
پر خون اولغله اثناي جنك قيتل و مجروح اولوب اخفا اولناندن ماعدا
ديل اولمق اوزره سرم و تل بگلري و شايته لردا قيقري ايله بر مقدار
اسير احضار و ذخاير ايله مللرا كي چام سفينه دركار اولندي اما متر ستر
احوال كثرت باراندىن مشكل و روز و شب اربا بچنك با در كل اولغله

[34b]

بی تا بلق اثری نمایان و در مانع لك علائمی جمله به عیان اولوب ^{صکره} شکره
 فائز سندن ضرری زیاده و سمیت سلامتہ پانہادہ اولوق اولی ولحق
 اولدی دیو عسکر میاتندن جا بجا کثرت باران دن شکایت و بربر لر بله
 نہانی حکایت ایدوب لکن بو تر سر بستہ صدر اعظم حضرت لیرنہ بر فرد
 سویلمکہ جسارت و براحد لسانہ کتور مکہ جرات این مز لردی و جلاد تو
 خان عالی شان حضرت لیری دخی تحریک رکاب سفر و اغور شهر بارین
 ترک راحت حضرا این قرقودرت سنہ به بالغ اولوب هزار بازار
 کارزار غوغا و نیچہ رواجکاه متاع و غادہ بو لئشدر در نیچہ طا بوری
 یکر میا وچ کون دکل بران محصور عساکر منصور اولدوغی نہ منظور دین
 اعتبار ضر ونہ رسیدن سامعہ اختیار ضرا و لشدر فلقہ الحد عساکر تانار
 نہ بر محله بر بله انقیاد ونہ بر جکلن بو کونہ نایرہ حرب و قالی ایقاد
 ایلمشدر در دیومنداکره بکلی نہانی صدر اعظم حضرت لیرنہ افادہ بو مستلرایدی
 نفس الامر عساکر تاتار بر قوم خلیع العذار ایکن سائر عساکر نامورہ کچی
 کفار قارشوسندن و تعیین اولد قاری محلدرہ اہتمام و علی الخصور
 خان عالی شان حضرت لیری طا بور مقهورک صول طرفدن بایر باشندہ بلا طرام

[35a]

آرام و یغور یغدرچه ضرب خیام اتمیوب صدر اعظم و سردار مکرّم
 حضرت لریله اتفاق و قهر اعداده مکر بسته وفاقا و لشتر ایدي و یوم
 مزبورده صدر اعظم حضرت لری طرفدن هر کون معقاد اوزره کوندر لری
 خدام ارباب مترس نامورا ولد قتری محللرده قلت اوزره اولدوغنی
 اعلام ایلد کلرن اول ساعت هر کس نامورا ولد قتری مکانلرده موجود
 اولتق اوزره اصدار فرمان و یغور بهانه سیله تعین اولد قتری محللرده
 بولنیا نلریلا امان قتل و نور دیو تنبیه یورلدی و اول کون صدر اعظم
 حضرت لری مترس لری تجسس و تفحص این رک بعد العصر یکجری غاسی طایبه
 وار مشلرایدی و اکثر ازمانن رؤسای مسکرایله احوال جنک و کیفیت
 دشمن مذاکره و مشاوره اولتق معقاد اولوب مترس لر غایله سیله برج
 کوندر کور شلیوب هر کس حضور عالیینه انتظار و هر فرد دروتن الان
 نهانی ماده سنی اشکار اتمک مراد لری اولتق کرکدر رخصت یوریلدی
 بر جمعیت اولوب غیرت کشدین و عساکر مئینین و شاورهم فی الامر مقصود
 امثال و تحصیل رضای خدای تعالی اولتق مناسب دیر نیاز مند اولد قترده
 وزرای عظام و بیر میران کرام و ضابطان و بلجمله تجرید کاران دعوت

[35b]

اولوب مترسلر و صیجان یوللری و طایه لر و دشمن احوالی سوال یوز^{للقه}
 حدّا الله تعالی دولت پادشاهین مهمات جبه خان و ذخایره
 قطعاً نقصانمز و نامورا ولدوغم خد متلرده اصلاً تقصیرمزا اولوب
 تقید و اهتمام اوزره اولدق لری حضور عالیه اعلام و الکلام بجز
 الکلام مفهومی اوزره علی و تیره الاجمال بروجه اوزره بسط
 مقال ایلدیرکه بلغراد دارالجهاد دن حرکت و دشمن دین اوزینه
 عزیمت اولوب اعلا کلمه الله ایچون جان و یا شمر فدا و اغور دین^{منه}
 وجود مور مقدار مزیا فنا ایتک نتیله زمون صحرا سنه عبور اولوب
 نجه دینلن مکار ایله سنه سابقلرده معتادی اوزره و رادینه وارنجه
 نه محلل جنک و بیکار ونه وقتل اشکار اولور ملاحظه سیده کوندر
 الایلر مغلوب روبراه عدوی کراه و کجه قوا و لر تعین ایله کال
 بصیرت و انبیا اوزره حرکت ایله رک اون سنه دن برو عساکر^{اسلام}
 میدان دعوت ایدن کفار پرغور الیوم داخل طابور مقهور و کرجی
 اوچ کوندر محصور عساکر منصور اولوب عون عنایت خالق العباد^{الله}
 کال مرتبه تضییق اعدای بد نهاد اولمستدر و همیشه دعای خیر اجابت^{اثر}

پادشاه

[36a]

پادشاه کردون وقار و اقبال بخت فرخ فال شهریار عالی تبار
 خلد الله خلافة الی یوم القرار الیه دشمن مستعدا لتدیر مظهر عذاب
 خون و طبانجه قهر غزات الیه چهره حالری نیلگون و حالری
 دیگر کون اولوق اناری سیما بدنمای جمعیتلرند نمایان و امداد کریم
 کار ساز حقیقی الیه هر کرة مصادمه و هرنوبت مصادفه واقع اولدوق
 نسیم فتح و ظفر طرف اسلامیان و زان اولوب لکن امر حق الیه سکن
 و یگجه سیلان قطرات باران دقواب و انسان بی تاب توان المغله
 علی الخصور و سک طرفدن زرین اوغلی و بکان اوغلی وارد اولدوق
 و تران امدادی تخدیش سامعه غزات اولوب دنج امدادی کلدکن
 عساکر اسلامه اضرار قصدیله اصرار ایدوب گروت پلنقه سی قبتان
 کوپری بنایی و استخلاص قلعه و مقابله مسلین ملاحظه سیله کر بند
 کین اولدوقلری پیوسته سمع یقین مجاهدین اولمشدر و سرحد ثغور اسلامیة
 اولان کوله و طمشور قلعه لرینه ذخایر و امداد ارسالی و توز قروق کون
 حاصل اولور مناسب حال فراغ بال الیه مترسلردن دامن کشیدن اولمق
 رای رزین سفردین و کار از موده اولدوغنی اعلام ایلدکلرند صدر اعظم

[36b]

حضرتلری رد کلام ایدوب بوسفر نصرت اثره بوقدر ذخایر و خزینه
 صرف اولنوب لله الحمد دشمن دین خوف و هراس مسلمان ایله فتح و پیروز
 قوت قریبه به کلشکن عون حق ایله بر قاج کون دخی اهتمام اولنسه اخذ
 انتقام اولنق ما مولدر ذخایر و جبه خانه و مهمات سایره ^{مضایق} ده
 وارایسه اعلام واقضا سنه کوره تدارکنه اهتمام ایدلم ^{ون} مترس
 دامن کشیدن اولنق مترسه کیرمکن دشوار اولدوغنی اشکار در دشمن
 وقت فرصت فکرله سوء قصد احتمالی اولورایسه حمل ثقیل مقوله سنه
 اولان طرب و مهمات نقلی مشکل دکلی خطاب یورد قلندر عساکر
 اسلامک بالجمله تجربه کارلری دولت پادشاهید مهمات و ذخایر
 وجبه خانیه ضرورت و دشمن دین ایله جنک و حرب قدرتمز اولدوغنی
 دکل لکن امرحق ایله کثرت باراندن دوآبک اکثری هلاک اولوب
 ویکریمی وچ کوندن برو وقوع بولان جنک و قالدن مجروح و شهدا
 زیاده اولدوغنی ماعدا دشمنک الکفر ملة واحده مضمونیا وزره
 نغیر عام طریقله امدادی کملک وزره اولدوغنی خبرالدقیری کیمی تکرار
 افاده طوب و مهمات نقلی کلدیکر کیمی لایلمز بغلیوب قدم بر قدم ^{حرکت}

و دشمن

[37a]

و دشمن جنکه تصدیق ایتدی کی حالن جمله سی حاضر و آماده اولدقیزی
 اعلام و شمدن صکر مترسلرده اقامته امکان و برخطون ایرویه
 وارنغه زمان اولماق اوزره اقام کلام و جمله نک مضمی و ختمی الیه
 رکاب همایون شو کتقرونه محض تجریر و تسطیرنه رخصت رجا و نیاز^{الیه}
 مقام عبودیتن قیام ایلدیر بالضروری اول کجه طبرک بر قاج
 دانسی اخراج وارتمسی خسامه دک بقیه قلان طوب و اعمال تقنک^{الیه}
 اعدای دین از عاج اولنوب بعد العشا طوب برک ما عدا سی دخی چقیان^{طوب}
 دونمای همایون سفینه لیرنه وضع اولنوق اوزره ارسال و مهمات
 عرب لری طوغری یول الیه بلغرا ده ایصال اولنوب یکرمی بش مقداری
 الای طوبری عساکر اسلام ایله کتور ملک و پیاده عسکری مترسلردن
 چقد قن اتلوعسکری بر پنج ساعت صکر کتمک و علی الصباح کفار
 قار شوسنن الایلر بغلنوب بعد طلوع الشمس حرکت و حاضر و مهیتا
 و دشمن دین جنکه تصدیق اید رایسه نامورا اولدقیزی محلهن پارجا
 اولنوق اوزره تنیه بیویوب لواء رسول الله ایله عساکر نصرت قرین
 نهصت و نیم شبده نسیم نوبهار کی حرکت ایلدیر و عساکر اسلام^{الیه}

[37b]

كیده جك طوبره اگرچه در در بشر چفت باز کیر لوقی شلشدی لکن
 چامورک و فرتدن هنوز کفارک طوبی ایریشور محله بر ذراع
 مقداری چامور ایچند طوبیر قالد و غی صدر اعظم خضر تلرینک
 معلوم و منظور لری ولدقن اول ساعت عودت و بالذات کندو لری
 سوارا و لوق اوزره طوبله بند اعداد اولنان فرسلر طوبره مددرس
 اولوب زردوزاکر لوی و سیم رکابو طوبره بند اولدو غی سایر وزیر
 و میر میران و رؤسای عسکر استعاع ایلدکن آتیرن قوشور هزار اقدم
 تام ایله بالتمام دریا مثال چامور لردن اخراج و قار لوغجه نام
 دونمای هایون سفینه لینه القا واردوی هایون نزول ایلدو کی
 محله صلوق فجری ادا میورد قلرندن صکن حرکت اولندی ^{الله} الحمد
 طوب و مهمات دکل حیمه و خرگاه و احوال و انقال مقوله ^{دخی} سندن
 بر شیئ حسیس ترک اولنمیوب سالماً غانماً اوچنجی منزلدن ^{سنه} زنون مهر
 ضرب خیام ارام میورلیدی **فواصل** منزل مزبورده بر کون اقامت
 و ارتسی حرکت اولنوب بلغراد صحراسندن ضرب خیام او تاد میورلیدی
فواصل یوم مزبورده رکاب هایون دو لقمرون طرفدن حاصکی اغا

طوب

[38a]

کلوب و رود ایدن خط هایون شوکت مرقومک مضمون واجب الامتثال
 انجق صدر اعظم حضرتلرینک معلوم شریفلری اولدی **فیلاص** یوم
 مزبورده او طاع عالیه بالجمله ارباب مشاوره جمع اولدقدن صکن
 حضرت صدر اعظم و سردار اکرم دخی شریف و هر کسی یولورینه
 تکلیف و نوازش و اکرام ایله تلطیف یوردقلرنن سرحد^{ده} منصوره
 اولان طمشوار و کوله قلعه لرینه عساکر و ذخایر و مهمات
 ارسال و روز قاسمه و ارنجه مباشرت اولنه حق احوال در بیان
 اولوب مناسب کور یور ایسه کند و مز دخی اول طرفه عطف غنان
 ایله لمی دیواستفسار یوردقلرنن و زرادن بریسی عساکر اسلا^{مه}
 سردار قلاع مزبورانه ذخایر امداد کوندر ملک اوزره قرار یور^{لور}
 مامورا و ملیان عساکر ایله تعمیر و ترمیم قلعه بلغرا ده مشغول و سایر
 سرحد لرا موزنن بذل مقدورا و لنتق سوق معقول کور یور اول کون
 وزیر جعفر پاشا ایله روم ایلی بکربکیسی و اون ایکی میر میران
 تر قلی و سردنچدی سپاه و سلحدار و بلوک اربعه و جاقلری و صدر^{اعظم}
 حضرتلرینک اتولونداقی یکریمی بیک مقداری سوار یی ایله درت بیک^{مقداری}

[38b]

عساکرتا تار و قلغای سلطان تعیین و یا پنجه نام محله مرور ایتمکے باسرت
 و ارسال اولنه جنی بکرمی التی بیک کیل خطه و بیک در تیموز و قبہ طوز
 و محافظه ده اولان باشا لره بیک کیل مقدار ی دقیق و صدر اعظم حضرت
 طرفدن بعض اشیا ایلہ بر مقدار نقود و وافر پنج بروجه تکیل دوه
 و عرب لره تحمیل اولموق اوزره فرمان یورلدی و طمشوار قلعه سنه ^{ده} محافظه
 قالمق اوزره اون بشر اچہ ابتدا و مراد اید نلره الیشرا اچہ ترقی ایلہ
 سپاہ و سلحدار نفراتی و سنه سابق اوزره اوزرا اچہ تقاعد شرطه
 یکچیری و جبه جی و طرچی اکی بیک نفر مقدار ی ویدی سنجا قالمق ^{اوزره}
 سیواس یا التنک زعما و ارباب تیماری و الای بکیری و مکمل قبوله
 سیواس بکیر کیسی و کوله قلعه سنه محافظه شرطله اون سکر اچہ
 ابتدا و ترقی مراد اید نلره سکر اچہ ایلہ سپاہ و سلحدار و اون ^{سکر}
 اچہ ایلہ یکچیری و جبه جی و طرچی متقاعد لری یدپوز مقدار ی تعیین
 و تکیل و قلاع مزبور لرده اولان نفرات و بود قعه ارسال اولنان
 غزات مواجب و مصارف لری اوچوزا و ندرت کیسه نقود خزینہ
 عامر دن و یریلوب و اوچ درت کونن لواز لری کوریلوب توکل علی ^{الله}

ارسال

[39a]

ارسال اولندي **في ايام** مالك اسلاميه دن اولوب اوقديزده واقع
 سا قراطه سنه و نديك كفر مي مستوي اولوب محافظينك اهالي
 سببي ايله يدا عدايه كرفتارا اولدوغي خبري تخديش سامعه غزات
 و باعت تشريش قلوب مومناندا و لغله بهر حال ايدي عدا دن استخلا^{مي}
 اهم مهتمات دين و دولت و الزم لوازمات عرض و ناموس سلطنت
 اولميين ركاب هايونين اولان و كلايي دولت عساكر و ذخاير
 جمعنه بذل قدرت ايدوب خط هايون سعادت مقرون ايله معون
 طرف طرف او امر عليه ارسال اولدوغي استماع اولمشيدي اما
 اول حوالينك احوالنه واقف كيمسه لرايله دخي مذاكره و مشاوره
 اولوب ايام شتاده فتح و تسخيري و اعداي دينك دفع و قلع
 و تدبير منصفه حصوله جلوه كرا و لوق ماملدر انجق شديد^{مهمات}
 و لوازمي تداركده دامن درميان اهتمام و اطه مرقومه عسكرو^{نظار}
 نقلي ايچون يوز قطعه فرقه بنا سنه تشهير ساعدا قدام لازم اولدو^{غني}
 اعلام ايديلر لكن بوسر حد منصوره يه نظام و طمشوار و كوله طرفين
 كيدن عساكر اسلام كلنجه بلغراد صحرا سنه ضرب خيام ارام اولوب

[39b]

عجاله اول طرفه اماله لجامه مساعد ايام اولما مغله ان شاء الله
 حسن ختام ايله عودت اولنجه ترسانه عامرده اون سكرز او توراق
 يوز قطعه فرقه بنا سنه مباشرت و بروجه تعجيل تكميله صرف
 سرمایه و سع و قدرت اولنوب و انا طولينك صاغ قولنك ^{بتنه} نها
 وارنجه تصحيح و بدر كاهه رخصت و تكثر عسكر كمال غيرت و نفق
 اوزره يكيچرى و جاغندن سابقا باش چاوش عثمان اغا يعين
 التمش بيراق هر بري يوز اليشريكيت اولوب وساير اولجوليد
 كار كذار و ذى قدرت اولوب دولت عليه دن حصه دار اولنر
 دخي قدر تلي مرتبه سي آدملا ايله كلك و بو طرفدن كوزريلان
 سردار لر عجله اوزره كلك وجه چي و جاغندن دخي اوج بيك
 مقداري يكتلر تحرير و جمع اولنجه عسكر كيترا چون كفايت مقداري
 بكسما د و ذخائر تدارك و احضار و جمله سي از بيرده حاضر و مهتا
 اولمق اوزره قرار و باشقه باشقه او امر عليه اصدار اولنوب
 عون و غايت ربا الغز ايله فتح و تسخيرينه بخلوص القلب و البال
 نيت اولندي تونس و طره بلوس مغرب و جزاير غرب و جا قلمري دخي

نام

[40a]

تام السلاح اهل ضرب و حرب و ممل قیلونلری ایله کلمک اوزره سوز
 و قدر توپا دشا هر حضرتلری طرفدن خط هایون ایله خلع فاخر م
 و صدرا عظم حضرتلردن سمور کورک دای خرایره ارسال و یکجری
 اوجاغدن قوقه تعبیرا و نور چود باجیرا استعمال بلدکری علامت و تار
 بالچین ایله دعوت غازیان مجاهدین اولدیر **فی ۴۱ ص** و رادین طلبورنه
 امداد و جهمی اوزره وارن اشرار و حید و تلق ایدن بعض کفار نهر و
 یالیرن کشت و کذار و ابناء سبیله اضرار اوزره اولدقلردن
 خبرد ارا و نمنغاله بوسنه لونداتک باش و بوغی فضلی بلوکاشی
 دفع مضرت اهل ضلال ایچون اوچ قلدن ارسال و نمنشیدی هربری
 مصادف اولدقلری حید و د اشتیاسینی دفع و رفعن اهتام و اتناهی
 جنک کشته تیغ اهل اسلام اولاندن ما عدا یکر میشر او توز نفری
 اردوی هایونه احضار و قتل عام اولندی **فی ۲۷ ص** یوم مزبورده قول
 محمد اغا مرعش پایه سیله پانچون محافظه سنه مامور و زرغجی باشی
 محمود اقا قول کتخدا لئی ایله مسرور اولوب زرغجی باشی و سکصوبخی
 و طور ناجی و کتخدا یری و محضرا و جاقلرنک قانونی اوزره سلسله

[40b]

وبتدیل و حضور صدر عالیہ الباسر خلع فاخرہ ایلہ تجلیل اولندی
فی **اص** یوم مزبورده ارنود لوق لونداتی وزیرینہ تعیین اولنان ^{بن} **بیم**
 سبقتایدن خدمتی مقابلہ سندہ سمنہ مناسب منصب اولغله ^{آخری}
 سنجانغی احسان و اول بهارده کریم ادملریله سفیر کلک فرمان
 اولندی **امدن حضرت سلحدار شہریاری بجانب رکاب ہمایون جہاد**
 یمین توجہ اقبال پادشاہ عالی نژاد و تاثیر دعای خیر ظل اللہ ^{حمت}
 معتاد ایلہ اشبوسال یمینت فالہ سردار اکرم و وزیر اعظم ^{لہتمام}
 حضرت لری ما مورا ولان غزات خیرخواہ پادشاہ اسلام و نیک اندیش
 دین پاک محمد علیہ الصلوٰۃ والسلام ایلہ محاصرہ اولنان طابور کفار
 لیامدہ ہزار اقدام تام و اہتمام اولندقدن سکون کثرت باران ^{قلت}
 او ان سببی ایلہ مترسلردن دامن کشیدن اولنوب طرف بلغرادہ امالہ
 لجام و سلامت ایلہ وصولری خبری رکاب ہمایون شہریاریہ اعلام ^{نہی}
 یوم مزبورده حضرت پادشاہ کردون وقار و شہریار عالی تبار
 حفظہ اللہ ^{تکلیف} **من** **جميع** **الاکدار** حضرت لری طرف باہر الشرفلردن
 سلحدار عثمان اغانک حصا رچی منزلہ تشریف لری صدر اعظم ^{تبریک}

مسعودی

[41a]

سمر علی و ولد قدس بلغرادہ ایک ساعت مسافہ بر مکان فرج فریاد
 خیام و مطبخ ارسال و اغایان سپاہ و سلیداران و کتداجی حضرت
 صدر عالی مہترخانہ و زمرہ چاوشان استقبال لرنہ استیصال
 ایدوب او طاغ عالیہ و زریای عظام و میر میران کرام و ضابطان
 اوجاغ یکچریان و سایر اعیان و ارکان بالجملہ احضار و خطہایون
 شوکت مقرر و ورودینہ دیدن دوز انتظار اولوب اشرفترین
 اوان میمنت شمولہ سلیداران غانک و صوبی صدر اعظم حضرتینک
 منظور لری و ولد قدس او طاق قیوسدن خارج طوغرا و کند ہزار
 اعزاز و اکرام و فرط توقیر و احترام ایلمہ استقبال ایدوب **اولا**
 خطہایون دولتمقرری لب ادب بر لہ تلیم و وضع جین بیوروب
 کلہکوشہ فخر مباحاتری برابر خورشید تابانک بلکی رسیدن پایہ
 افلاک اولوب **ثانیاً** ایک ثوب سراسرہ قیلومور فایض السروری
 دوش استعداد لرنہ الباس و مظهر نوازش و التفات حضرت
 پادشاہ جم جاہی اجاس و خدمت علیہ لری مقبول ہایون اولدوغی
 معلوم ناس اولدی **ثالثاً** شمشیر مرصع غلا فی کردولت کچی میان لرنہ
 بند

[41b]

و غیرت قوشاغنی قلیج باغی مثللو ایکی یردن بند و دعای خیر ظل الله
 ابد پیوندیکه سکر زنجیات کر و بیان پسند اولدیله **رباعی** یا الهی
 بحق فخر جهان • ایله عالمه انی پائین • شهر یاران دهر پرتابا
 ایله در کاهنه انک بند • بعد خط هایون واجب الامثال فتح
 و قرأت سیر یلوب فحای عزت مطا و یلری حاوی لطف بی نهایت
 و اعطاف بی غایم پادشاهان مشهور چشم اعتبار و مسموع سمع
 صغار و بکار اولندقدن ره یاب درون اخلاص مشغول اولان نشاط
 سرور کونا کون کجایش پذیر صفحات جریح امکان و مقدور ناطقه
 بلغای زمان اولدوغی عیان اولدی بعد سلیدار اغایم سراسره ^{قلو}
 سمور کورک و معاکلان اغالره و اتباعلرینه باشقه باشقه الباس خلعت
 و مخصوص قوریلان اوبه و خیامه دعوت و نوازش و اکراملرینه دقت
 یوردی بوندن صکن خدمت علیه ده بولنان روسای عسکن طرف
 شهر یاریدن احسان سیریلان یوزاللی تقداری خلعت الباس اولوب
 و طرف پادشاهیدن خان عالیشان حضرتلرینه احسان و اعطا سیریلان
 سمور کورک و مرصع قلیج دخی سلیدار حضرت شهر یار عالی تبار و ^{طبله}

ارسال

[42a]

